

Beleidsvaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2020

Op verzoek van Provinciale Staten een vervolgonderzoek naar doeltreffendheid van 65 subsidieonderwerpen, inclusief een verkenning van doelmatigheid

Beleidsvaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2020

Op verzoek van Provinciale Staten een vervolgonderzoek naar doeltreffendheid van 65 subsidieonderwerpen, inclusief een verkenning van doelmatigheid

Bilthoven, 14 januari 2021

Auteurs

Michel Bloemheuvel

Lisanne Vis

Sira Consulting B.V. is inhoudelijk verantwoordelijk voor deze rapportage. De in deze rapportage opgenomen teksten en onderzoeksresultaten mogen uitsluitend worden gebruikt als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of openbaarmaking in welke vorm ook, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Sira Consulting B.V., tenzij het gebruik door de provincie Zuid-Holland betreft. Sira Consulting B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Aanleiding	4
2	Aanpak en verantwoording	6
2.1	Doelstelling van het onderzoek	6
2.2	Doeltreffendheid en doelmatigheid	6
3	Ambitie: de volgende stap naar een doelgericht beleid	11
4	Conclusies en aanbevelingen	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Samenvattend	13
4.3	Ontwikkeling doeltreffendheid	14
4.4	Verkenning van doelmatigheid	23
5	Ontwikkeling doeltreffendheid subsidies per thema 2015-2020	25
5.1	Thema 'Water en Groen' (ambitie 5 en 7)	25
5.2	Thema 'Milieu' (ambitie 7)	43
5.3	Thema 'Cultuur' (ambitie 4)	46
5.4	Thema 'Economie' (ambitie 4)	55
5.5	Thema 'Energie' (ambitie 3)	65
5.6	Thema's 'Bestuur', 'Gebiedsgerichte projecten' en 'RWB' (ambities 1 en 6)	70
5.7	Thema 'Mobiliteit' (ambitie 2)	74
Bijlagen		
I	Overzicht onderzochte subsidieonderwerpen	92
II	Doeltreffendheidsladder	95
III	Toetsingskader	97
IV	Rapportageformat	98

1 Aanleiding

Voor de provincie Zuid-Holland is subsidieverstrekking een belangrijk beleidsinstrument om de provinciale doelen te realiseren: ruim eenderde van de provinciale uitgaven betreft subsidies (circa € 200-250 miljoen per jaar). Dit bedrag wordt besteed middels maar liefst bijna 70 zogenaamde 'subsidieonderwerpen', vaak geclusterd in een tiental regelingen (met subparagrafen). Zowel het bedrag als het aantal subsidieonderwerpen neemt waarschijnlijk alleen maar toe; zo komen er tot de lente van 2021 alleen al tien nieuwe subsidieonderwerpen bij.¹ Met subsidie worden dan ook activiteiten gestimuleerd en omstandigheden verbeterd om de maatschappelijke doelen van de provincie te realiseren.

Tekstkader 1. Wettelijke plicht om subsidies te evalueren

Wettelijke plicht om subsidies te evalueren op doeltreffendheid

Artikel 4:24 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) stelt het verplicht om subsidies elke vijf jaar te evalueren op doeltreffendheid en de effecten in de praktijk. De eisen waaraan een subsidie-evaluatie moet voldoen zijn vastgelegd in de Regeling periodiek evaluatieonderzoek ([artikel 2:1](#)). In afwijking van artikel 4:24 van de Awb hebben Provinciale Staten bepaald dat zij minimaal twee keer per coalitieperiode geïnformeerd willen worden over de doeltreffendheid en effecten van subsidies.²

Belang van evalueren

Het evalueren van beleid is belangrijk om inzichtelijk te maken of er voor een maatschappelijke opgave een effectieve oplossing voorhanden is. Na verloop van tijd kan gekeken worden of deze oplossing het gewenste effect heeft en of er geen ongewenste neveneffecten optreden. Daarnaast is er politiek en maatschappelijk een toenemende behoefte om meer zicht te krijgen op de nut en noodzaak van ingezette beleidsinstrumenten, ook in relatie tot de inzet van andere beleidsinstrumenten. Het breder evalueren dan enkel het instrument subsidies geeft inzicht in de verbanden binnen de inzet van de instrumentenmix en levert meer aanknopingspunten voor verbetering op. Belangrijke vragen hierbij zijn: "Doen we de juiste dingen?" en "Doen we de juiste dingen juist?".

Een vaak onderschat onderdeel is dat evalueren ook van meerwaarde is voor de "lerende organisatie" als actief monitoringsinstrument. Door medewerkers actief te betrekken bij de evaluatie wordt eenieder zich bewust van zijn handelen, waarbij evaluaties de organisatie helpen ontdekken wat de "best practice" is. Beide aspecten van een evaluatie verhogen de "intelligentie" van de organisatie.

Doelstelling: Actualisering evaluatieonderzoek 2015-2018

In 2018 is een eerste onderzoek uitgevoerd naar de (ontwikkeling van) doeltreffendheid van subsidieonderwerpen.³ Hierin is per beleidsthema beschreven wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn geweest en welke inzet is gepleegd om de doeltreffendheid van subsidies te vergroten. Een van de bevindingen was dat sinds de provincie sinds 2017 voor 65 subsidieonderwerpen een beleidstheorie heeft opgesteld of herijkt, waarin de relatie tussen maatschappelijke opgaven, beleidsdoelen en concrete acties en beleidsresultaten

¹ In dit rapport wordt de overkoepelende term subsidieonderwerp gebruikt. Daarmee worden zowel subsidieregelingen als subparagrafen bedoeld.

² [Artikel 7](#) van de Algemene subsidieverordening Zuid-Holland 2013.

³ Het betreft hier het [onderzoek](#) 'Doeltreffendheid subsidieonderwerpen provincie Zuid-Holland 2015-2018 (Sira Consulting; 2018). Dit onderzoek was destijds een vervolg op de Halfwegrapportage 'Wanneer is subsidie doeltreffend?' (provincie Zuid-Holland; 2017).

is beschreven. Tegelijkertijd is toen geconstateerd dat nog lang niet voor alle subsidieonderwerpen beleidsindicatoren zijn opgesteld.

De doelstelling van voorliggende rapportage betreft het actualiseren van de subsidie-evaluatie uit 2018. Concreet betekent dit dat voor de periode 2015-2020 is onderzocht hoe de doeltreffendheid van 65 subsidieonderwerpen zich heeft ontwikkeld en hoe dit nog verder verbeterd kan worden. Daarnaast is op verzoek van Provinciale Staten een eerste verkenning uitgevoerd naar de doelmatigheid van subsidies. Ook zijn de leerbehoeften van medewerkers geïnventariseerd gericht op het nog meer beter verkrijgen van de grip op doeltreffendheid en doelmatigheid.

Aanpak: Medewerkers als belangrijkste informatiebron

Belangrijke informatiebron voor de evaluatie zijn de medewerkers van de provincie Zuid-Holland en de beschikbaarheid van kennis en gegevens bij hen over de onderzochte subsidieonderwerpen. Om deze kennis en gegevens te ontsluiten is in eerste instantie een digitaal rapportageformat gebruikt (bijlage III), waarin de belangrijke aspecten voor doeltreffendheid en doelmatigheid zijn uitgevraagd. Het betrof informatie die medewerkers al beschikbaar zouden moeten hebben voor hun eigen werk, zoals de beleidstheorieën en (financiële) sturingsinformatie. Voor het toetsen, aanvullen en aanscherpen van gegevens zijn vervolgens gesprekken gevoerd met medewerkers van de provincie. Voor wat betreft kwantitatieve gegevens (zoals aantallen aanvragen en toegekende bedragen), zijn we uitgegaan van de door beleidsmedewerkers aangeleverde cijfers. De resultaten van zowel de kwalitatieve als kwantitatieve analyse is eveneens afgestemd met de betrokken medewerkers. Als afsluiting van het onderzoek zijn de leerbehoeften van medewerkers in gezamenlijkheid uitgewerkt tijdens twee interactieve, online bijeenkomsten: Subsidielabs.

De analyse van de verzamelde en getoetste gegevens heeft niet alleen geresulteerd in een beoordeling van de (maatschappelijke) doeltreffendheid per subsidieonderwerp, maar geeft ook inzicht in de vervolgstappen die binnen de provincie nodig zijn om de doeltreffendheid aantoonbaar te maken. Tevens is inzicht ontstaan op welke wijze de provincie in de toekomst in staat kan worden gesteld om de doelmatigheid van subsidies te beoordelen. De aanbevelingen voor vervolgstappen kwamen tot stand mede op basis van de input vanuit de AMT's en de Subsidielabs.

Tot slot zijn de resultaten voorgelegd aan een bij het onderzoek betrokken projectgroep en getoetst met beleidsmedewerkers, AMT's en verantwoordelijke portefeuillehouders.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanpak en verantwoording van de evaluatie. Hoofdstuk 3 gaat kort in op de ambities van de provincie Zuid-Holland uit 2018 ten aanzien van het verkrijgen van inzicht in doeltreffendheid. Hierin is aangegeven welke doelgerichte en stapsgewijze aanpak de provincie volgt in het groeimodel: op weg naar doeltreffendheid. Dit groeimodel is in de voorliggende evaluatie gebruikt als reflectie op de beoogde doelen om grip te krijgen op doeltreffendheid. Hoofdstuk 4 geeft inzicht in de belangrijkste conclusies en aanbevelingen omtrent doeltreffendheid en doelmatigheid. Tot slot is in hoofdstuk 5 de beoordeling van doeltreffendheid van de onderzochte subsidieonderwerpen per thema toegelicht.

2 Aanpak en verantwoording

2.1 Doelstelling van het onderzoek

De centrale doelstelling van de evaluatie is drieledig:

- Het voor 65 geselecteerde subsidieonderwerpen beoordelen of actualiseren van (ontwikkeling van de) de doeltreffendheid, zodanig dat inzichtelijk wordt of a) de doelen van het subsidieonderwerp zijn behaald en b) of het subsidieonderwerp een bijdrage heeft geleverd aan de beleidskeuze (of: het beleidsdoel) van de provincie Zuid-Holland.
- Het verkennen van de doelmatigheid van de subsidieonderwerpen, zodat inzichtelijk wordt of de provincie Zuid-Holland voldoet aan de randvoorwaarden voor het (op den duur) verkrijgen van zicht op doelmatigheid.
- Het identificeren van verbeteringen gericht op het kwalitatief en kwantitatief monitoren van de beleidsresultaten van subsidies, zodat uitspraken over doeltreffendheid en doelmatigheid onderbouwd kunnen worden met meetgegevens.
- Het zodanig organiseren van het project dat medewerkers van de provincie worden geïnspireerd en gestimuleerd om de volgende stap te zetten in het proces om de doeltreffendheid en doelmatigheid van subsidieonderwerpen met relevante indicatoren te monitoren (zie ook figuur 1).

Om een onderbouwd inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid en de verkenning van doelmatigheid van subsidieonderwerpen zijn deze doelstellingen uitgewerkt in onderzoeksvragen (zie bijlage III).

2.2 Doeltreffendheid en doelmatigheid

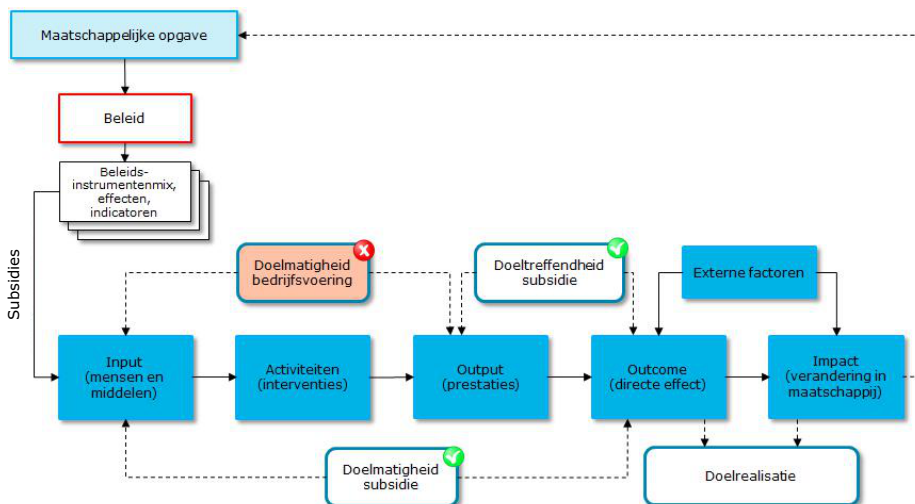
Bij doeltreffendheid gaat het om de mate waarin de (beleids-)doelstelling, dankzij de inzet van subsidie wordt gerealiseerd.⁴ Anders gezegd: de relatie tussen output (geleverde prestaties) en outcome (direct effect). Bij doelmatigheid gaat het in de onderhavige evaluatie om de vraag of de input (incl. de uitvoeringskosten voor de provincie) in verhouding staan tot het bereiken van het beleidsdoel. Anders gezegd: de relatie tussen input en outcome. Er is sprake van doelmatigheid naarmate bepaalde effecten (bijvoorbeeld een toename van innovatie door het mkb) worden bereikt met minder kosten, of naarmate bepaalde kosten meer effecten opleveren.

In figuur 1 worden de begrippen doeltreffendheid en doelmatigheid geïllustreerd aan de hand van een resultatenketen.

---

⁴ Zie ook artikel 1 van de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek ([RPE](#)).

Figuur 1. Relatie doeltreffendheid versus doelmatigheid

In deze evaluatie ligt de nadruk op de doeltreffendheid en doelmatigheid van subsidieonderwerpen. De doelmatigheid van de bedrijfsvoering valt buiten de scope van het onderzoek en is daarom rood gemarkeerd.

2.2.1 Beoordeling van doeltreffendheid: op twee niveaus

De beoordeling van doeltreffendheid heeft voor de 65 subsidieonderwerpen plaatsgevonden op twee niveaus:

- Niveau van het subsidieonderwerp ((deel-)product): De mate waarin de doelstelling van het subsidieonderwerp wordt gerealiseerd⁵.
- Niveau van de beleidskeuze: De mate waarin het beleidsinstrument 'subsidie' bijdraagt aan de beleidskeuze van de provincie⁶.

De doeltreffendheid op beide niveaus is beoordeeld met behulp van de doeltreffendheidsladder (figuur 2). Het resultaat van deze beoordeling is opgenomen in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 5 is de beoordeling zichtbaar gemaakt aan de hand van de volgende symbolen:

5 Het 'vierkant' geeft aan dat het om *de doeltreffendheid op het niveau van het subsidieonderwerp* gaat: de mate waarin de doelstelling van het subsidieonderwerp wordt gerealiseerd. De kleur en het cijfer corresponderen met het niveau van de doeltreffendheidsladder (figuur 2). In dit voorbeeld geeft 'een vierkant met een vijf' aan dat de doelen van het subsidieonderwerp *aantoonbaar* doeltreffend is beoordeeld.

2 De 'driehoek' geeft aan dat het om *de doeltreffendheid op het niveau van de beleidskeuze* gaat: de mate waarin het beleidsinstrument 'subsidie' bijdraagt aan de beleidsdoelen van de provincie. De kleur en het cijfer corresponderen met het niveau van de doeltreffendheidsladder (figuur 2). In dit voorbeeld geeft 'de driehoek met een twee' aan dat de doeltreffendheid op het niveau van de beleidskeuze als *beperkt* is beoordeeld.

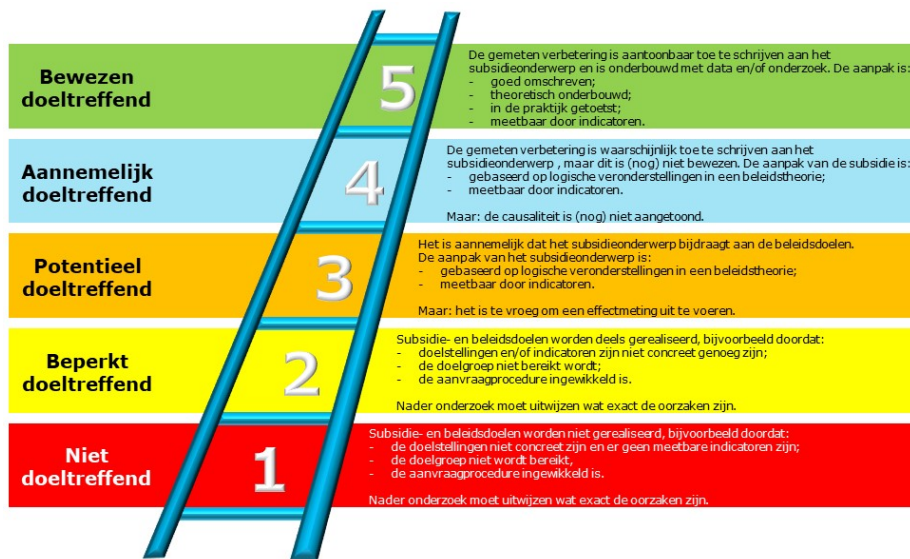
⁵ Het gaat om het bestuurlijk-tactische en bestuurlijk-operationele niveau in het beleidsfiche (respectievelijk niveaus 4 en 5). NB: Dit zijn andere niveaus dan in de doeltreffendheidsladder (figuur 2).

⁶ Dit betreft het bestuurlijk-tactische niveau in het beleidsfiche (niveau 3). NB: Dit is een ander niveau dan in de doeltreffendheidsladder (figuur 3).

Door de doeltreffendheid van de subsidieonderwerpen twee keer te beoordelen, wordt tevens een beoordeling gemaakt van het ontwikkelstadium waarin de provincie zich bevindt bij het aantoonbaar maken van de doeltreffendheid op het niveau van de beleidskeuze. Indien een subsidieonderwerp bijvoorbeeld beperkt doeltreffend is, dan moet nader onderzoek uitwijzen wat de oorzaken zijn. Zo kan het zijn dat het doel van de regeling niet specifiek en eenduidig is opgesteld, er geen beleidsindicatoren zijn die de beleidsresultaten monitoren of dat de doelgroep niet bekend is met de subsidie. Inzicht in de oorzaken leidt ertoe dat de doeltreffendheid gericht kan worden verbeterd.

Figuur 2 Doeltreffendheidsladder

De doeltreffendheidsladder kent vijf niveaus die aangeven hoe effectief een subsidieregeling is. In bijlage II is een nadere toelichting gegeven op de verschillende niveaus.

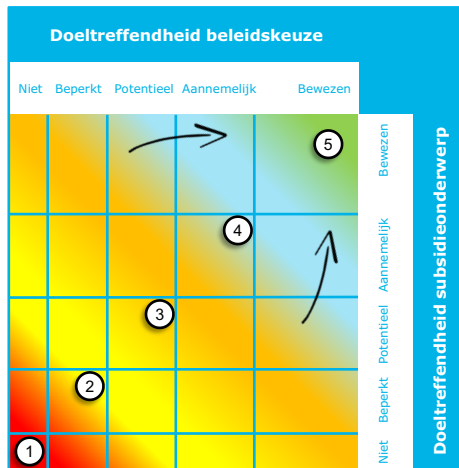
Consolidatie van de resultaten in een matrix

In hoofdstuk 5 is per thema⁷ een beoordeling gemaakt van in totaal 65 subsidieonderwerpen. Per thema is de beoordeling samengevat in de onderstaande matrix. De kleuren en de cijfers in de onderstaande matrix corresponderen met de kleuren en cijfers van de doeltreffendheidsladder (figuur 2).

⁷ Het gaat hier om de thema's 'Water en Groen', 'Milieu', 'Cultuur', 'Economie', 'Energie', 'Bestuur', 'RWB', 'Gebiedsgerichte projecten' en 'Mobiliteit'.

Figuur 3. Matrix met beoordeling en ontwikkeling van doeltreffendheid

Subsidieonderwerp '5' bevindt zich in het groene gedeelte: het subsidieonderwerp is aantoonbaar/bewezen doeltreffend. De causale relatie tussen subsidie, beleidsresultaten en bijdrage aan de beleidsdoelen is bewezen.

Subsidieonderwerp '4' bevindt zich in het blauwe gedeelte: het subsidieonderwerp is aannemelijk doeltreffend. De beleidstheorie is opgesteld op basis van logische veronderstellingen, maar is (nog) niet aangetoond met data en/of onderzoeksgegevens.

Subsidieonderwerp '3' bevindt zich in het oranje gedeelte: het subsidieonderwerp is potentieel doeltreffend, maar het is

(bijvoorbeeld vanwege de korte looptijd van de regeling) nog niet mogelijk om een effectmeting uit te voeren.

Subsidieonderwerp '2' bevindt zich in het gele gedeelte: het subsidieonderwerp is beperkt doeltreffend. De met subsidie gerealiseerde beleidsresultaten dragen onvoldoende bij aan de beleidsdoelen. Nader onderzoek moet uitwijzen wat exact de oorzaak is.

Subsidieonderwerp '1' bevindt zich in het rode gedeelte: het subsidieonderwerp is niet doeltreffend. De subsidie- en/of beleidsdoelen worden niet gerealiseerd, bijvoorbeeld omdat er geen gebruik van de subsidie wordt gemaakt of omdat de gesubsidieerde activiteiten niet leiden tot de gewenste resultaten. Ook hier moet nader onderzoek uitwijzen wat exact de oorzaak is.

2.2.2 Verkenning van doelmatigheid

Tijdens de evaluatie is een verkenning uitgevoerd naar de doelmatigheid van subsidieonderwerpen. Doelmatigheid betreft de relatie tussen de effecten van subsidies en de kosten van de subsidie. Een subsidie is doelmatig als het gewenste effect tegen zo min mogelijk kosten wordt bereikt.⁸ Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid, moet de doeltreffendheid dus al zijn onderzocht. Een subsidie die niet doeltreffend is, kan daarmee per definitie ook niet doelmatig zijn. Doelmatigheid is daarmee de eerste stap op het groeipad naar een doelgericht beleid.

Bij het verkennen van de doelmatigheid is onderzocht of en in welke mate de provincie voldoet aan randvoorwaarden om uitspraken te kunnen doen over doelmatigheid. Voor dit rapport betekent het dat er geen uitspraken over individuele subsidieonderwerpen zijn gedaan, maar dat "overall" is verkend of de provincie Zuid-Holland geëquipeerd is om doelmatigheid inzichtelijk te maken.

De randvoorwaarden zijn onder te verdelen in a) kwantitatieve en b) kwalitatieve parameters. De randvoorwaarden zijn toegelicht in het onderstaande tekstkader. Per parameter is bij alle betrokken beleidsmedewerkers middels het rapportageformat nagegaan of en in welke mate er intern aandacht aan wordt besteed en dus of de provincie in staat is om meetgegevens te genereren en te analyseren. Daarnaast is het onderwerp doelmatigheid tijdens gesprekken met medewerkers aan de orde gekomen, evenals in de Subsidielabs. Deze informatie geeft inzicht in welke mate de provincie uitvoeringskosten

⁸ Conform artikel 1 van de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE).

efficiënt besteedt én het geeft input over de manier waarop efficiëncyclagen gemaakt kunnen worden.

Omdat het een eerste verkenning betreft, zijn de uitkomsten, anders dan bij doeltreffendheid, niet per thema en subsidieonderwerp, maar op hoofdlijnen beschreven in Hoofdstuk 4.

Tekstkader 2. Overzicht verkende randvoorwaarden voor zicht op doelmatigheid

Inzicht in input (kwantitatief)

- Subsidiebudget: het bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak maximaal beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies.
- Uitvoeringslasten van de provincie: jaarlijkse kosten die gepaard gaan met het opstellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van een subsidieonderwerp.⁹ In het onderzoek is de tijdsbesteding per subsidieonderwerp uitgevraagd, waarbij onderscheid is gemaakt tussen de tijdsbesteding van:
  - Beleid (opstellen van het subsidieonderwerp, inhoudelijke beoordeling van aanvragen en evalueren), en
  - Bureau Subsidies (adviseren over opstellen van subsidieonderwerp, beoordeling op compleetheid, juridische-financiële aspecten, en uitvoeren aanvragen en monitoren).¹⁰

Aandacht voor doelmatigheid in de organisatie (kwalitatief)

- Het binnen de provincie afstemmen tussen beleid en uitvoering bij het opstellen van het subsidieonderwerp over de uitvoerbaarheid en de uitvoeringskosten van het subsidieonderwerp voor de provincie.
- Het interne beoordelings- en vaststellingsproces verloopt efficiënt (lastenluw).
- De provincie betreft waar nodig (externe) deskundigen bij het bepalen van de kosten en/of het beoordelen van aanvragen en verantwoording.
- De provincie stemt af met de doelgroep bij het opstellen van het subsidieonderwerp, gericht op het zo lastenluw mogelijk inrichten van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure.
- Aanvragers leveren optimale beleidsresultaten voor het subsidiebedrag.

---

⁹ In principe dienen alle relevante kosten bij doelmatigheidsonderzoek te worden betrokken. Het gaat daarbij om variabel ingezette middelen voor personeel en materieel van alle bij het subsidieonderwerp betrokken partijen en niet om vaste middelen (bijvoorbeeld kosten van het overheidsgebouw). Afgeleid van: Algemene Rekenkamer, Handleiding Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid (12 januari 2005 Directie II, Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek), pagina 105.

¹⁰ De kwantificering van de volgende aspecten van input vielen buiten de scope van het onderzoek:

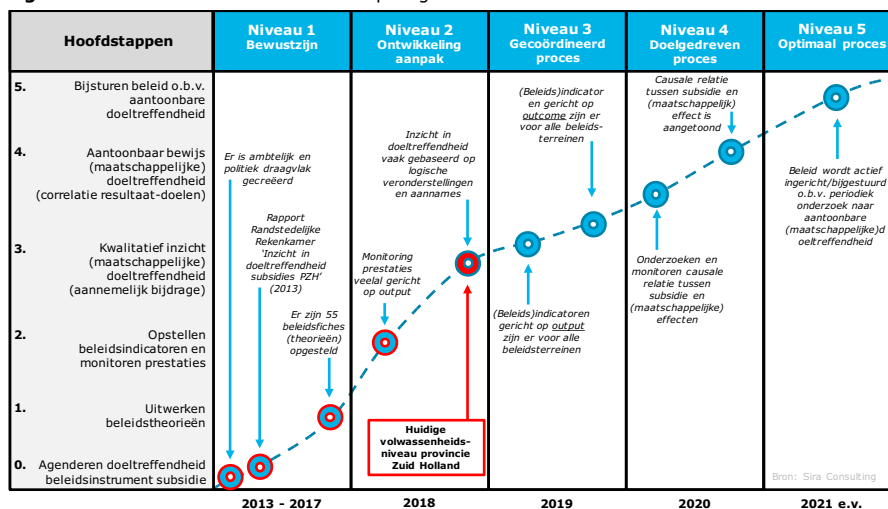
- de uitvoeringskosten van de interne afdelingen Juridische zaken en Financiën;
- de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van de provincie zelf;
- de uitvoeringskosten van aanvragers (of administratieve lasten/tijdsinvestering), die gepaard gaan met het opstellen en indienen van aanvragen en verantwoorden van subsidies.

3 Ambitie: de volgende stap naar een doelgericht beleid

Ambities 2018 versus 2020

Politiek en maatschappelijk is er al tijden een toenemende behoefte om zicht te krijgen op nut en noodzaak van subsidies. Dit inzicht beantwoordt niet alleen de vraag in hoeverre een subsidie bijdraagt aan de beoogde doelen en maatschappelijke opgaven, maar is ook input om na te gaan of andere beleidsinstrumenten wellicht effectiever zijn, of een combinatie daarvan. Tijdens de evaluatie in 2018 is het onderstaande 'Volwassenheidsniveau' ontwikkeld. Destijds is de ambitie uitgesproken om van niveau 2 (ontwikkeling aanpak) stapsgewijs maar gestaag door te groeien naar steeds een volgend niveau.

Figuur 4. Volwassenheidsniveau 2018: Op weg naar doeltreffendheid

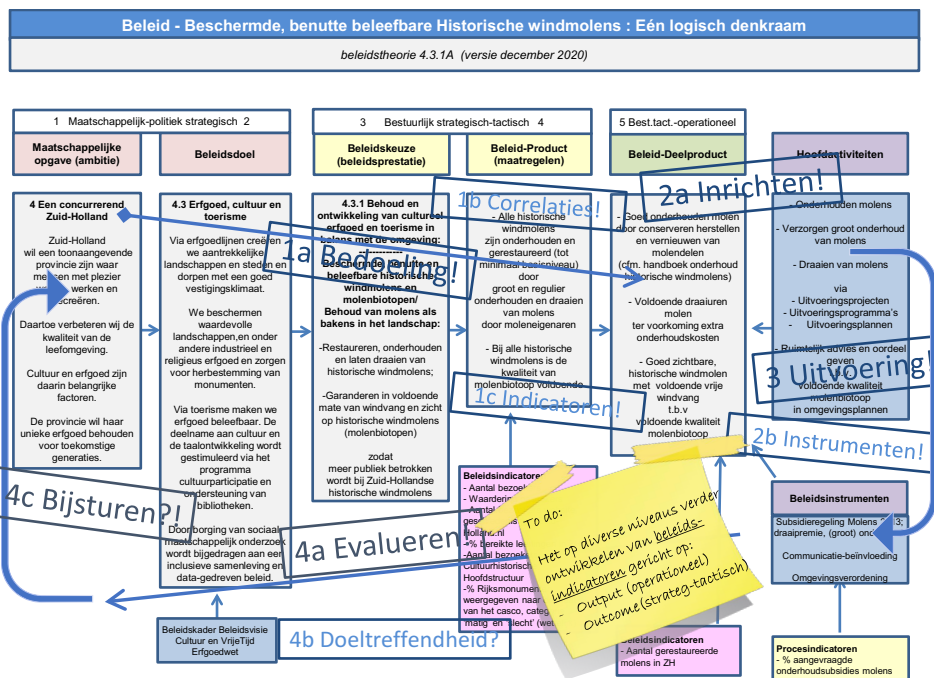
Beleidsstorieën als dé basis

Al voor de evaluatie in 2018 was de provincie Zuid-Holland gestart met het opstellen van beleidstorieën. Een beleidstorie is het geheel aan veronderstellingen van een actor dat aan beleid ten grondslag ligt. In feite gaat het hier om de gehanteerde motivering voor het beleid en de met het beleid beoogde doelen, beleidsprestaties, beleidsproducten en -deelproducten.¹¹ De provincie Zuid-Holland heeft inmiddels voor een kleine 70 subsidieonderwerpen beleidstorieën vastgelegd in beleidsfiches.¹² Deze beleidsfiches vormen daarmee een belangrijke basis voor het verkrijgen van grip op doeltreffendheid, en daaropvolgend: doelmatigheid. Hieronder is een voorbeeld opgenomen.

¹¹ De beleidstorie uit de beleidspraktijk: een tussenbalans'. In: Beleidswetenschap 3, p. 320-341. Hoogerwerf (1989)

¹² De beleidsfiches zijn op dit moment intern beschikbaar via <http://idms/otcs/llisapi.dll/properties/747036412>

Figuur 5. Voorbeeld beleidsfiche

Beleidsindicatoren en monitoring (door)ontwikkelen

Tegelijkertijd met het opstellen van beleidstheorieën heeft de provincie een slag gemaakt in het (door)ontwikkelen van beleidsindicatoren op meerdere schaalniveaus binnen het beleid. Beleidsindicatoren zijn onderdeel van de beleidstheorie en zorgen voor inzicht in effecten van gesubsidieerde activiteiten en operationele beleidsproducten in relatie tot de beoogde (abstractere) beleidsdoelen. Hiermee geven ze sturingsinformatie en zijn daarmee belangrijk voor beleidsontwikkeling van de provincie.

Naast het ontwikkelen van beleidstheorieën en -indicatoren was het de ambitie om geleverde beleidsresultaten (output) en effecten op de beleidsdoelen (outcome) beter en meer real time te monitoren én om meer datagedragen te werken. Door het verzamelen van onderzoeksgegevens, bijvoorbeeld afkomstig uit de wetenschap, best practices en andere overheden, stelt de provincie zich namelijk in staat om steeds betere beslissingen te nemen en duidelijker de effecten van beleid te kunnen sturen en verantwoorden. Dit leidt tot meer doelgerichte, volledige en adequate beslissingen waardoor de beoogde (maatschappelijke) doelen eerder en efficiënter worden behaald.

Volwassenheidsgraad tussen 2018-2020

Naast het beoordelen van doeltreffendheid van het subsidieonderwerpen, is gedurende de evaluatie ook beoordeeld of en in welke mate de provincie gegroeid is in termen van 'Volwassenheid' in de periode 2018-2020. De bevindingen hieromtrent zijn opgenomen in hoofdstuk 4 en 5.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

Voor de periode 2015 tot en met medio 2020 zijn 65 subsidieonderwerpen beoordeeld op doeltreffendheid en is een verkenning uitgevoerd van doelmatigheid. In vergelijking met de evaluatie uit 2018 zijn er 'netto' 10 subsidieonderwerpen meer onderzocht dan in de evaluatie uit 2018. De toename van het aantal onderzochte subsidieonderwerpen komt doordat er sinds de evaluatie uit 2018:

- Nieuwe subsidieonderwerpen inwerking zijn getreden, zoals het subsidieonderwerp voor Experimenten vernieuwingen mobiliteit;
- Subsidieonderwerpen zijn beëindigd, zoals de Financiering lokale luchtkwaliteitsmaatregelen Zuid-Holland (NSL);
- Een enkel subsidieonderwerp in deze evaluatie nader is uitgesplitst, zoals Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw; deze is onderverdeeld in innovatieve landbouw en LEADER).

Dit maakt dat in deze evaluatie 51 subsidieonderwerpen zijn geëvalueerd die ook in 2018 zijn geëvalueerd. De overige 14 subsidieonderwerpen zijn nieuw. Dit hoofdstuk geeft de belangrijkste bevindingen weer ten aanzien van doeltreffendheid en doelmatigheid van de onderzochte subsidieonderwerpen.

4.2 Samenvattend

Ontwikkeling doeltreffendheid

De provincie heeft grote stappen gezet middels de (door)ontwikkeling van beleidstheorieën en meerdere beleidsindicatoren. De theoretische basis voor het beoordelen van doeltreffendheid is voor alle 65 onderzochte subsidieonderwerpen aanwezig in de vorm van beleidstheorieën.

Daar waar in 2018 is geconcludeerd dat de provincie voortvarend was met het verkrijgen van inzicht in en grip op doeltreffendheid van subsidies, is de ontwikkeling naar een doelgerichter beleid in de periode 2018 en 2020 grotendeels gestagneerd. Een van de belangrijkste oorzaken van de stagnatie van het groeiproces is het ontbreken van (datagedreven) beleidsindicatoren. Over het algemeen wordt gesteld dat indicatoren gericht op het inzichtelijk maken van prestaties (output) beschikbaar zijn, maar dat indicatoren gericht op het inzichtelijk maken van effecten (outcome) veelal ontbreken. Daarbij is het evalueren van doeltreffendheid van beleid bij de provincie (nog) geen vast onderdeel van de beleidscyclus.

Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 is de mate van doeltreffendheid voor 1 op de 5 subsidieonderwerpen verbeterd, maar voor het overgrote deel gelijk gebleven. Van het totale aantal onderzochte subsidieonderwerpen is in 2020 29% (19) doeltreffend bevonden op het niveau van het subsidieonderwerp. Dat betekent dat de doelen van het subsidieonderwerp aantoonbaar zijn behaald. De belangrijkste aanbevelingen om de ontwikkeling naar een doelgerichter beleid op te pakken en door te zetten zijn:

1. Zet alsnog in op een doelgerichte en stapsgewijze aanpak gericht op het verkrijgen van meer grip op doeltreffendheid;
2. Borg een evaluatieregime dat robuust én proportioneel is;

3. Zet in op de ontwikkeling van datagedreven beleidsindicatoren voor alle relevante subsidieonderwerpen;
4. Borg het evalueren van subsidieonderwerpen op doeltreffendheid (en doelmatigheid) in de beleidscyclus.

Verkenning doelmatigheid

Voor wat betreft de verkenning van de doelmatigheid kan worden geconcludeerd dat de provincie nog niet beschikt over de benodigde, kwantitatieve informatie over interne uitvoeringskosten om zicht te krijgen op doelmatigheid. De provincie heeft aandacht voor doelmatigheid, voldoet nog niet aan alle kwalitatieve randvoorwaarden die een doelmatige besteding van subsidies door de provincie enerzijds en aanvragers anderzijds bevorderen.

De belangrijkste aanbevelingen om meer zicht te krijgen op doelmatigheid zijn:

1. Verkrijg de benodigde gegevens door een raming te geven van het aantal fte dat zich met subsidieonderwerpen bezighoudt;
2. Bed de aandacht voor doelmatigheid structureel in de organisatie in.

In de volgende paragrafen werken wij deze conclusies uit, waarbij elke aanbeveling is uitgewerkt in praktische subaanbevelingen.

4.3 Ontwikkeling doeltreffendheid

Door gedurende een langere periode de doeltreffendheid van subsidieonderwerpen op beide niveaus te beoordelen, ontstaat inzicht in de ontwikkeling van beleidsprestaties en effecten van de door de provincie Zuid-Holland uitgegeven subsidies. Dit biedt handelingsperspectief voor de provincie. Indien een subsidieonderwerp bijvoorbeeld beperkt doeltreffend is, dan moet nader onderzoek uitwijzen wat de oorzaken hiervan zijn; zijn de doelen SMART geformuleerd? Zijn er beleidsindicatoren opgesteld? Word de voortgang gemonitord? Is de doelgroep op de hoogte van de subsidie? Antwoorden op deze voorbeeldvragen geven inzicht in de oorzaken en zijn de basis voor het gericht verbeteren van doeltreffendheid.

De praktijk wijst uit dat het voor bepaalde subsidieonderwerpen complex is om een oordeel over doeltreffendheid te geven. Dit geldt vooral wanneer een regeling gericht is op het realiseren van een bepaalde impact in de maatschappij, waarbij bovendien sprake is van meerdere externe factoren die ook invloed uitoefenen. Ook voor deze meer complexe onderwerpen is het belangrijk dat de provincie zich inspant om inzichten te verkrijgen in de effecten van subsidies. Wanneer het bewijzen van de doeltreffendheid echter een tijdrovende en kostbare exercitie wordt en het niet mogelijk is om causale relaties aan te tonen, kan de provincie de keuze maken om te volstaan met een aannemelijke doeltreffendheid in plaats van een aantoonbare doeltreffendheid.

1. De ontwikkeling naar doelgerichter beleid stagneert tussen 2018 en 2020.

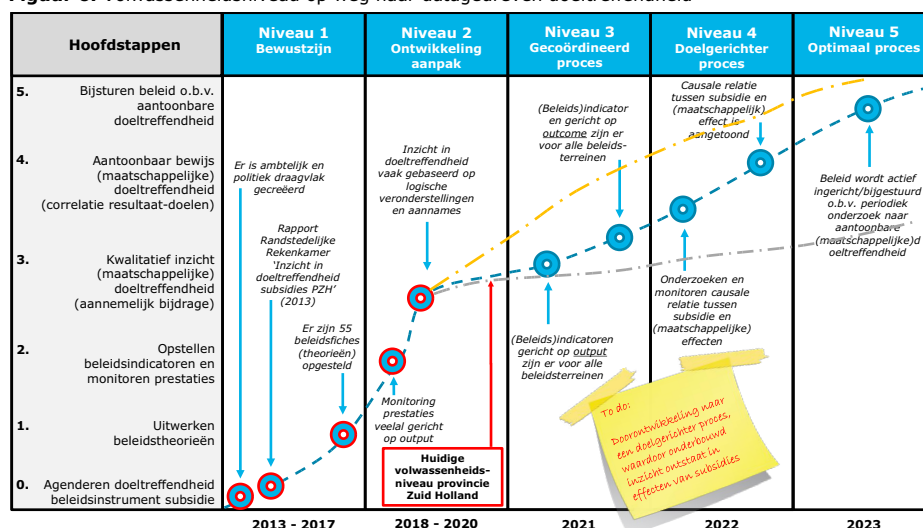
Voorafgaand aan de evaluatie uit 2018 heeft de provincie Zuid-Holland de weg ingezet naar een doelgericht beleid: de ambitie om de bijdrage aan een maatschappelijke opgave doelgericht en aantoonbaar te beïnvloeden. De provincie heeft destijds grote stappen gezet middels a) de (door)ontwikkeling van beleidstheorieën en b) meerdere beleidsindicatoren gericht op het inzichtelijk maken van de effecten van subsidies. Dit zijn twee belangrijke aspecten voor het leggen van causale relaties en het expliciet maken van

verbanden tussen gesubsidieerde activiteiten, gerealiseerde beleidsresultaten, bereikte doelen en het effect daarvan op de beleidskeuze (of: beleidsdoel).

Echter, de in 2018 geambieerde vervolgstappen zijn grotendeels gestagneerd waardoor een beperkte ontwikkeling zichtbaar is in c) het aantoonbaar maken van de effecten van subsidies. Ook het d) data gedreven onderbouwen van subsidies, zodat een beleidstheorie in de praktijk wordt bewezen met geanalyseerde meetgegevens, is met enkele uitzonderingen nog niet verder doorontwikkeld. In de onderstaande figuur is middels de blauwe lijn aangegeven waar de provincie Zuid-Holland zich op dit moment bevindt (niveau 2), inclusief de prognose bij herpakken op de weg naar een optimaal proces (niveau 5).

De bovenste 'gouden' stippellijn geeft de positie aan waar de provincie zich had kunnen bevinden als de (door)ontwikkeling van het voldoen aan randvoorwaarden van doeltreffendheid niet was afgeremd. Redenen waren onder andere het langzame tijdpad van Omgevingsbeleid waarin beleidsindicatoren verder ontwikkeld zouden worden, en het vrijwel afwezig zijn van beleidsindicatoren in de Begrotingen 2020 en 2021. Daarnaast ervaren beleidsmedewerkers tijdgebrek en de complexe vragen, die bij de ontwikkeling van indicatoren aan de orde kunnen zijn, als drempels voor het (verder) ontwikkelen van indicatoren.

Figuur 6. Volwassenheidsniveau op weg naar datagedreven doeltreffendheid

De onderste grijze stippellijn geeft het scenario indien de provincie alle inspanningen gericht op het vergroten van grip op doeltreffendheid verloren laat gaan. Bij dit scenario heeft de provincie geen of slechts in beperkte mate inzicht in de bijdrage en effecten van subsidies. Hierdoor kan de provincie niet goed verantwoord afleggen ten aanzien van de kosten en opbrengsten van subsidies en kan tevens de vraag: "Doen we de juiste dingen juist?" niet beantwoorden.

Aanbeveling 1. Zet alsnog in op een doelgerichte en stapsgewijze aanpak gericht op het verkrijgen van meer grip op doeltreffendheid.

Om meer inzicht in en grip te krijgen op doeltreffendheid (en doelmatigheid) is het belangrijk om een volgende stap te maken in het volwassenheidsniveau. Hiertoe dienen het nut en noodzaak van het beleidsinstrument subsidie zoveel mogelijk onderbouwd te worden met meetgegevens. Dit inzicht dient als input voor het gericht aan- of bijsturen van beleid conform de beleidscyclus. Hierbij is het van belang om vooraan in de beleidscyclus al mee te denken met de beleidsafdelingen over evaluatie, monitoring en indicatoren. Zo

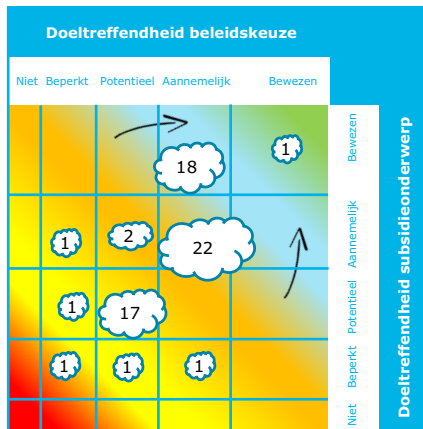

behaalt de provincie niet alleen winst in efficiëntie, maar de provincie ook in op het lerend vermogen van de organisatie. Om dit te realiseren wordt aanbevolen om:

- a) Kennis over doeltreffendheid te borgen in het DNA van de organisatie. Uit de evaluatie blijkt dat medewerkers behoefte hebben aan meer kennis over doeltreffendheid (maar ook doelmatigheid), zodat zij beter in staat zijn om dit toe te passen in hun werkproces. Om dit te realiseren is het van belang dat medewerkers worden opgeleid in het 'wat' en het 'hoe'. Bij het 'wat' gaat het om de essentie van wat doeltreffendheid is (nut en noodzaak). Bij het 'hoe' gaat het erom hoe de facetten van doeltreffendheid kunnen worden geïntegreerd in het beleidsproces, zodanig dat het een vast onderdeel is van de dagelijkse werkzaamheden (DNA). Het actief sturen op het borgen van kennis over doeltreffendheid en doelmatigheid, heeft een positief effect op het lerende vermogen van medewerkers en de "intelligentie" van de organisatie als geheel.
- b) Een provincie-brede visie te ontwikkelen gericht op het monitoren en evalueren van beleidsonderwerpen. Hiertoe dient tevens vanuit bestuurlijk perspectief een uitspraak gedaan te worden over welke beleidsonderwerpen een evaluatie gewenst is. Voor onderwerpen waar subsidie bij betrokken is, is dit volgens de Provinciewet (art. 217a) verplicht.
- c) Binnen deze visie ook te bepalen op welke wijze en hoe diepgaand moet worden gemonitord en op welke wijze beleidsresultaten structureel kunnen worden vastgelegd. Wees daarbij praktisch en proportioneel: houd de monitoring zo administratief licht als mogelijk, zowel voor aanvragers als voor beleid.
- d) Een actieve provincie-brede evaluatiekalender op te stellen. De provincie hanteert op dit moment de Lange Termijn Agenda (LTA) onder Omgevingsbeleid, maar deze is grotendeels ongevuld en dus inactief. Een volledige evaluatiekalender geeft een integraal overzicht wanneer welk beleidsonderwerp geëvalueerd wordt. Met deze kalender staat de provincie expliciet stil bij de evolutie van ieder te evalueren beleidsonderwerp en wordt het proces van evalueren geborgd in de interne organisatie.
- e) Periodiek de relatie tussen behaalde beleidsresultaten en de beoogde (maatschappelijke) doelen 'kwantitatiever' te evalueren en te monitoren, en niet enkel via interviews van beleidsmedewerkers. Het is daarbij belangrijk om beleidsindicatoren te "vullen" met kwalitatieve en kwantitatieve meetgegevens. Hiervoor kan de provincie (jaarlijks) metingen uitvoeren, maar ook kan soms gebruik gemaakt worden van openbare data (o.a. via het CBS) of interne data. Inzicht in actuele en geanalyseerde gegevens stellen de provincie in staat om frequent de behaalde beleidsresultaten versus de (maatschappelijke) doelen te monitoren. Dit is belangrijke input voor beleidsontwikkeling. De combinatie van de tweejaarlijkse, efficiënte evaluatie in den brede en monitoring op basis van indicatoren en meetgegevens stelt de provincie in staat om tussentijds bij te sturen.
- f) Kritisch te zijn op de effectiviteit van het instrument subsidie. Dit kan ertoe leiden dat beleid eerder wordt aangescherpt of dat beleid vooraf nog bijgesteld kan worden vanuit meer gefundeerde en realistische veronderstellingen, doelstellingen of instrumentenkeuzen (in dat geval is het wenselijk om vaker ex ante evaluaties uit te voeren).

Idealiter worden bovenstaande aanbevelingen in breder verband opgepakt. Door de instrumentenmix ten aanzien van een bepaald beleidsdoel te evalueren (in plaats van alleen het instrument subsidie) en de onderlinge samenhang en resultaten te analyseren, zullen nog meer aanknopingspunten voor verbetering worden gevonden.

2. Van de 65 onderzochte subsidieonderwerpen is 29% (19) doeltreffend op het niveau van het subsidieonderwerp.

Voor 19 subsidieonderwerpen (18+1) is op het niveau van het subsidieonderwerp sprake van een bewezen relatie tussen de geleverde beleidsresultaten door aanvragers (output) en tactische doelen (outcome) van de provincie (29%).

Voor 25 subsidieonderwerpen (22+2+1) geldt dat ze aannemelijk doeltreffend zijn (38%). Voor deze subsidieonderwerpen is het aannemelijk dat de gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan de beoogde operationele resultaten (output) en tactische doelen (outcome), maar een aantoonbare causale relatie hiertussen is niet sterk genoeg. Dit betekent dat de toegevoegde waarde van

deze subsidieonderwerpen is gebaseerd op kwalitatieve aannames en veronderstellingen, zonder dat dit bewezen is met voldoende data en/of onafhankelijk onderzoek.

Voor 18 (17+1) subsidieonderwerpen geldt dat ze potentieel doeltreffend zijn (28%). Voor deze subsidieonderwerpen zijn logische veronderstellingen opgenomen in beleidstheorieën, maar is het nog te vroeg om een beoordeling van doeltreffendheid te maken. Deze subsidieonderwerpen (a) zijn recent inwerking getreden waarbij er te weinig of geen aanvragen zijn ontvangen én beoordeeld of (b) hebben nog geen afgeronde projecten en bijbehorende beleidsresultaten opgeleverd. Dit laatst speelt bij subsidiering van relatief langlopende projecten, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie of kennisvalorisatie.

Voor drie subsidieonderwerpen (1+1+1) geldt dat ze beperkt doeltreffend zijn (5%). De toegevoegde waarde van deze subsidieonderwerpen is beperkt, omdat operationele en tactische beleidsresultaten en -doelen met subsidie onvoldoende worden gerealiseerd. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat doelen niet specifiek en eenduidig zijn opgesteld, er geen (goede) beleidsindicatoren zijn om beleidsresultaten te monitoren of omdat de doelgroep niet bekend is met of geen behoefte heeft aan subsidie. Ook hiervoor geldt dat per subsidieonderwerp onderzocht moet worden wat de oorzaken zijn.

Met uitzondering van één subsidieonderwerp (1%), is geen enkele subsidie aantoonbaar maatschappelijk doeltreffend (outcome). Voor 41 subsidieonderwerpen (18+22+1) geldt dat ze aannemelijk maatschappelijk doeltreffend zijn (63%) en 21 subsidieonderwerpen (2+17+1) zijn potentieel maatschappelijk doeltreffend (32%). Drie subsidieonderwerpen (4%) zijn beperkt maatschappelijk doeltreffend.

Aanbeveling 2. Borg een evaluatieregime dat robuust én proportioneel is.

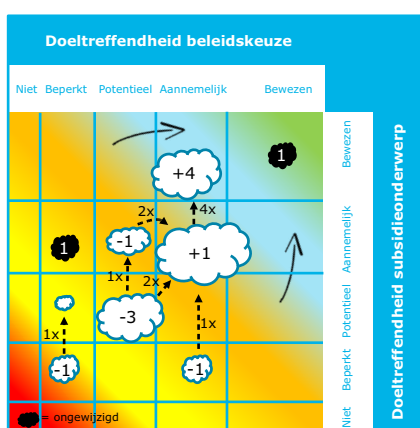
Uit de evaluatie blijkt dat er behoefte is aan een evaluatieregime dat zowel robuust als proportioneel is, zodat ambtelijke capaciteit gericht kan worden ingezet en alleen wordt geëvalueerd waar het nodig is. Om dit te realiseren wordt aanbevolen om in ieder geval te werken met een 'nut-en-noodzaak-toetsingskader'. Dit toetsingskader beschrijft wanneer het relevant is om een subsidieonderwerp te evalueren. Potentiële criteria voor het toetsingskader zijn:

- a) Proportionaliteit. In het kader van slim en kosteneffectief te evalueren, is het niet altijd nodig om elk subsidieonderwerp individueel en diepgaand te evalueren. De provincie dient na te gaan voor welke subsidieonderwerpen zo'n evaluatie optimaal nut heeft c.q. bruikbare informatie en inzichten oplevert die van meerwaarde zijn en waarvan

geleerd kan worden voor toekomstige subsidies of voor herijking van beleid. Evaluatie van subsidies zal dan ook selectief en gericht plaatsvinden waarbij onder meer rekening wordt gehouden met de financiële en personele consequenties (proportioneel ten opzichte van de omvang van de subsidie).

- b) Groeipotentieel. In deze evaluatie zijn 65 subsidieonderwerpen nader onderzocht op doeltreffendheid. Het ultieme doel is dat alle subsidieonderwerpen bewezen doeltreffend zijn op het niveau van het subsidieonderwerp (output) én de maatschappelijke (outcome) Niet voor ieder subsidieonderwerp is dit een realistisch doel, maar is 'aanneemelijk doeltreffend' het hoogst haalbare. *Een voorbeeld zijn innovatiesubsidies. Het is uitermate complex om een groeiend innovatievermogen van ondernemers onderbouwd toe te wijzen aan verleende subsidies. Waarschijnlijk spelen externe factoren, zoals de economische situatie, een grotere rol bij dit groeivermogen.*
- c) Het verdient aanbeveling om voor subsidieonderwerpen 'afspraken' te maken over het maximaal haalbare doel omtrent doeltreffendheid. Dit schept duidelijkheid en voorkomt onrealistische verwachtingen die tijdens iedere evaluatie worden bediscussieerd.
- d) Houd bij het evalueren ook rekening met de insteek die bij het opstellen voor een subsidieonderwerp is gekozen. Als er bijvoorbeeld is gekozen voor rankingsystematiek, onderzoek dan of dit de juiste ofwel de meest doeltreffende insteek is geweest.
- e) Datum inwerkingtreding. Subsidieonderwerpen die recent inwerking zijn getreden (< 2 jaar) zijn in de voorliggende evaluatie beoordeeld als potentieel doeltreffend. Van recent inwerking getreden subsidieonderwerpen kan in de meeste gevallen niet worden verwacht dat er ruim binnen twee jaar omvangrijke resultaten zichtbaar zijn, zodanig dat er onderbouwde uitspraken over doeltreffendheid gedaan kunnen worden. Uit de voorliggende evaluatie blijkt dat de provincie bij alle 'potentieel beoordeelde subsidieonderwerpen' voldoet aan meerdere randvoorwaarden, zoals een opgestelde beleidstheorie, beleidsindicatoren en een uitvoeringsproces. Voor recent inwerking getreden subsidieonderwerpen volstaat daarmee een controle op deze randvoorwaarden.

3. Mate van doeltreffendheid is voor bij 20% subsidieonderwerpen verbeterd tussen 2018-2020, maar voor overgrote deel gelijk gebleven.

Om de ontwikkeling van de doeltreffendheid over een langere periode zichtbaar te maken, is onderzocht of en in welke mate de doeltreffendheid van het subsidieonderwerpen ten opzichte van 2018 is veranderd. Van de 55 in 2018 onderzochte subsidies blijkt dat voor één op de vijf een progressie in doeltreffendheid zichtbaar is, maar dat voor het merendeel van het subsidieonderwerpen de doeltreffendheid gelijk is gebleven.

In het figuur hiernaast is de ontwikkelrichting van de doeltreffendheid te zien. Hieruit blijkt dat voor 11 subsidieonderwerpen de doeltreffendheid zich in positieve zin heeft ontwikkeld. Voor deze subsidieonderwerpen geldt

dat er in de afgelopen jaren is ingezet op de ontwikkeling van beleidsindicatoren en een betere monitoring van beleidsresultaten en resultaten. Uit deze monitoring blijkt dat de beoogde resultaten op zowel operationeel-tactisch niveau als strategisch-tactisch niveau beter worden bereikt. Per thema zijn de bevindingen op hoofdlijnen samengevat:

- Binnen het thema 'Water en Groen' zijn 20 subsidieonderwerpen onderzocht, waarvan er vijf nieuw zijn. Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 hebben zich drie subsidieonderwerpen doorontwikkeld naar een betere doeltreffendheid. Het gaat hierbij om 'Agrarische structuurversterkingen voor de grondgebonden landbouw', 'Stimuleringsmaatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw' en 'Gebiedsprogramma's groen'.
- Binnen het thema 'Economie' zijn 11 subsidieonderwerpen onderzocht, waarvan er drie nieuw zijn. Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 hebben zich drie subsidieonderwerpen doorontwikkeld naar een betere doeltreffendheid. Het gaat hierbij om 'MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren (MIT)', 'EFRO Kansen voor West II' en 'Stageplaatsen MBO en HBO Zuid-Holland'.
- Binnen het thema 'Mobiliteit' zijn 16 subsidieonderwerpen onderzocht, waarvan er twee nieuw zijn. Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 hebben zich twee subsidieonderwerpen doorontwikkeld naar een betere doeltreffendheid. Het gaat hierbij om 'Openbaar vervoer over weg, spoor, water' en 'Toegankelijkheid bushaltelocaties'.
- Binnen het thema 'Energie' zijn vijf subsidieonderwerpen onderzocht, waarvan er twee nieuw zijn. Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 hebben zich drie subsidieonderwerpen doorontwikkeld naar een betere doeltreffendheid. Het gaat hierbij om 'Energie op bedrijventerreinen', 'Asbest er af? Zon er op!' en 'Lokale initiatieven energietransitie'.
- Binnen de vijf thema's 'Cultuur', 'Milieu-Gezondheid', 'Bestuur', 'Gebiedsgerichte projecten' en 'Ruimte, Wonen en Bodem' zijn in totaal 13 subsidieonderwerpen onderzocht. Ten opzichte van de evaluatie uit 2018 is de doeltreffendheid hetzelfde beoordeeld.

In hoofdstuk 5 is per thema en per subsidieonderwerp een nadere onderbouwing gegeven van de beoordeling van doeltreffendheid.

4. Theoretische basis voor beoordelen van doeltreffendheid is aanwezig, maar het ontbreekt aan voldoende (data gedreven) beleidsindicatoren.

Voor alle 65 onderzochte subsidieonderwerpen is een beleidstheorie opgesteld. Dit is een cruciale eerste stap op weg naar weet hebben van doeltreffendheid (zie eerdere uitleg en volwassenheidsfiguren 4 en 5. In vergelijking met andere (de)centrale overheden loopt de provincie hiermee voorop in Nederland en volgt daarmee het voorbeeld van Europese fondsen.

Om de relatie tussen de beleidsresultaten en doelen aantoonbaar bewezen te maken, is het belangrijk dat er kwalitatief goede beleidsindicatoren ontwikkeld zijn. Beleidsindicatoren zijn essentieel voor het zichtbaar maken van effecten van beleid en om te sturen op beleidsontwikkeling. Zij vormen immers een weerspiegeling van het bestaande coalitieakkoord, de bestuurlijke agenda van GS en PS en actuele maatschappelijke ontwikkelingen. In vergelijking met de evaluatie uit 2018 is de ontwikkeling van (data gedreven) beleidsindicatoren met enkele uitzonderingen gestagneerd. Deze brede stagnering vormt een bedreiging voor de provincie voor het verkrijgen van grip op de effectiviteit van beleid.

Aanbeveling 3. Zet in op een proportionele ontwikkeling van datagedreven beleidsindicatoren.

- a) De beleidsindicatoren zijn een belangrijk hulpmiddel om te sturen op effecten van beleid. Daarnaast zijn beleidsindicatoren er niet alleen voor de provincie, maar ook voor burgers, bedrijven, organisaties, media en andere belanghebbenden. Ook zij hebben recht op inzage in de beleidsresultaten van de provincie. De provincie heeft voor een

aantal subsidieonderwerpen beleidsindicatoren opgesteld en vastgelegd in beleidstheorieën. Dit is echter zeker nog niet voor alle subsidieonderwerpen het geval (dit geldt vooral voor outcome indicatoren, aangezien output indicatoren grotendeels beschikbaar zijn). Daarbij is het eveneens belangrijk kwalitatief goede beleidsindicatoren te ontwikkelen en te monitoren op meerdere beleidsniveaus. De uitdaging voor de provincie ligt bij het ontwikkelen van beleidsindicatoren, alsmede de monitoring hiervan. Hiervoor is het nodig om causale verbanden tussen output en outcome te identificeren en expliciet te maken met behulp van de tussenliggende indicatoren. Het is daarbij zinvol om ook externe factoren die van belang zijn voor het slagen van beleid te identificeren en expliciet te maken, zodat de effectiviteit van het beleid daarmee via flankerend of gedifferentieerd beleid verhoogd kan worden.

- b) Een 'next step' is het werken met datagedreven beleidsindicatoren. Mits betrouwbare data gevonden kunnen worden, kan datagedreven sturing leiden tot betere verantwoording, betere beleidsontwikkeling, betere resultaten en innovatie. Niet inzetten op datagedreven sturing leidt tot een verlies in innovatievermogen van de organisatie. Voor het management biedt data-analyse de mogelijkheid te sturen op basis van betrouwbare managementformatie en kan besluitvorming efficiënter plaatsvinden.

Het ontwikkelen en monitoren van indicatoren gaat gepaard met investeringen. Deze investeringen zorgen ervoor dat de provincie beter inzicht krijgt in de daadwerkelijke effecten van subsidies. Op termijn levert het bovendien winst in efficiëntie op, doordat *vooraan* in de beleidscyclus al wordt meegedacht met de beleidsafdelingen over de indicatoren. Door de indicatoren vervolgens te monitoren blijft de provincie flexibel en in staat tussentijds in te spelen op ontwikkelingen.

Bij de ontwikkeling van indicatoren is het wel van belang om het aspect proportionaliteit in ogenschouw te nemen. Concreet betekent dit dat de provincie gebaat is bij kwalitatief goede indicatoren die te voorzien zijn van meetgegevens, in plaats van een grote hoeveelheid aan meer generieke indicatoren.

De volgende praktische acties dragen bij aan het doorzetten van deze ontwikkeling:

- c) Toon als bestuur en management meer aandacht voor het ontwikkelen van outcome beleidsindicatoren richting beleid en maak tijd en capaciteit beschikbaar. Op dit moment ligt de verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen voor beleidsindicatoren voornamelijk bij beleidsmedewerkers. Omdat het gaat om de verantwoording van een totaalbedrag aan subsidies van meer dan € 200 miljoen verdienen indicatoren ook aandacht op bestuurlijk en managementniveau. Zoals opgemerkt ervaren veel beleidsmedewerkers daarnaast het ontwikkelen van indicatoren als complex en als een nieuwe activiteit, die in hun beleving bovenop hun huidige werkzaamheden komt. Dat geldt vooral voor beleidsterreinen een sterke kwalitatieve component, die niet eenvoudig meetbaar te maken is.
- d) Maak het aanvullen met indicatoren van de beleidsfiches en het bijhouden ervan, waarin de relatie tussen subsidieonderwerpen en de beleidskeuze is weergegeven, onderdeel van het werk van beleidsmedewerkers. De fiches zijn dynamische tools, welke recht doen aan de dynamiek in de huidige maatschappij.
- e) Deel de kennis die de provincie al in huis heeft. Stel daartoe een beknopte en visueel aansprekende handleiding op voor beleidsmedewerkers, die toegesneden is op de context en behoeften van de provincie Zuid-Holland. De handleiding bevat praktische tips en tricks voor het ontwikkelen van geschikte outcome- en output-indicatoren. De ervaringen van de pilot met het ontwikkelen van indicatoren op het thema Economie kunnen hierin worden gebundeld, alsook andere kennis die al bij de provincie aanwezig is (onder andere over de Europese interventielogica, die wordt toegepast op POP3 en EFRO).

5. Het evalueren van doeltreffendheid van beleid is bij de provincie (nog) geen vast onderdeel van de beleidscyclus.

Evaluaties beoordelen het (toekomstige) beleid: doet de provincie de goede dingen? En doet de provincie de dingen goed? De provincie gebruikt de uitkomsten om beleid te verantwoorden aan GS en PS, maar ook om het beleid nog effectiever en efficiënter in te zetten. Een lerende organisatie evalueert haar eigen beleidsresultaten in het licht van bovenliggende beleidsdoelen. Uit de evaluatie blijkt dat het evalueren van subsidieonderwerpen op doeltreffendheid (maar ook doelmatigheid) nog niet goed geborgd is in de organisatie en daarmee geen vast onderdeel is van de beleidscyclus. Dit heeft een negatief effect op het realiseren van beleidsresultaten. Door het volgen van de stappen in de beleidscyclus blijkt het volgende:

- *Plan.* Concrete en zoveel mogelijk meetbare beleidsdoelen zijn essentieel om de toegevoegde waarde van door aanvragers gerealiseerde beleidsresultaten en effecten inzichtelijk te maken. De beleidsdoelen zijn in de beleidsfiches verwerkt en uitsplitst naar doelen op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Bovendien zijn voor alle subsidieonderwerpen beleidsfiches beschikbaar en worden deze periodiek geactualiseerd.

Onderdeel van planfase is het ontwikkelen van kwalitatief goede beleidsindicatoren die een weerspiegeling zijn van de provinciale ambitie. Zoals eerder aangegeven is de (door)ontwikkeling van (data gedreven) beleidsindicatoren gestagereerd.
- *Do.* Belangrijk onderdeel van de uitvoeringsfase is de interactie met de doelgroep, zowel bij het opstellen als het uitvoeren van een subsidieonderwerp. Een subsidieonderwerp dient in termen van (maatschappelijke) doelen en administratieve lasten te zijn afgestemd op de op de wensen en behoeften van de doelgroep. Het blijkt dat lang niet iedereen bij de provincie in verbinding staat met de doelgroep, waardoor het risico bestaat dat bepaalde signalen uit de maatschappij worden gemist of anders worden geïnterpreteerd.
- *Check.* In deze fase is het belangrijk om te bepalen of de beleidsindicatoren de gewenste waarde aannemen en of daarmee aan de doelstellingen wordt voldaan. Aan het begin van de beleidscyclus dient al te zijn bepaald welke gegevens verzameld moeten worden om de voortgang te kunnen monitoren. Uit de evaluatie blijkt dat niet voor alle subsidieonderwerpen vooraf is bepaald welke gegevens verzameld moeten worden om effecten zichtbaar te maken. Hierdoor ontstaat soms verschil van inzicht tussen benodigde gegevens tussen de beleidsafdelingen en Bureau Subsidies. Het gaat hierbij bijvoorbeeld of verleende subsidies afgezet moeten worden tegen het subsidieplafond of tegen het budget uit de begroting.
- *Act.* Deze fase komt in elke fase van de beleidscyclus terug, namelijk het evalueren van het proces en bepalen of geleverde beleidsresultaten en effecten een bijdrage leveren aan de beoogde doelstellingen. Uit de evaluatie blijkt dat het monitoren en evalueren geen vast onderdeel is van het beleidsproces, waardoor er periodiek inzicht is in successen en/of verbetermaatregelen.

Aanbeveling 4. Borg het evalueren van subsidieonderwerpen op doeltreffendheid (en doelmatigheid) in de beleidscyclus.

De ruim 60 beschikbare beleidstheorieën vormen de basis voor het bepalen van doeltreffendheid. Om te beoordelen of de in de beleidstheorie veronderstelde aannames kloppen, dient de geleverde output een aantoonbare bijdrage te leveren aan de verwezenlijking van de beoogde doelstellingen (outcome). Een belangrijk hulpmiddel hierbij zijn beleidsindicatoren. Om ervoor te zorgen dat doeltreffendheid en doelmatigheid geborgd wordt in de organisatie en antwoord te geven op de vragen: Doen we de goede dingen? En doen we de dingen goed?, is het essentieel dat doeltreffendheid en doelmatigheid geïntegreerd wordt in de beleidscyclus van de provincie. Aan de hand van de PDCA-cyclus, een geordende en bij de provincie bekende methode om binnen processen voortdurend kwaliteitsverbeteringen aan te brengen, worden volgende aanbevelingen gedaan:

Plan:

- Stel heldere en werkbare kaders op voor het verstrekken van subsidies;
- Zoek afstemming met de doelgroep voor het inventariseren van wensen en behoeften;
- Ontwikkel kwalitatieve goede en data gedreven beleidsindicatoren;

Do:

- Maak SMART-geformuleerde afspraken met subsidieontvangers die aansluiten bij de subsidie- en /of beleidsdoelen;
- Richt het uitvoeringsproces voor de subsidieaanvraag en-verstrekking efficiënt in.

Check:

- Monitor tussentijds de voortgang van de behaalde resultaten;
- Bespreek de tussentijdse resultaten met het veld;
- Informeer het management tussentijds en achteraf over de realisatie van de doelstellingen;
- Maak gebruik van het feit dat het huidige subsidiesysteem BPMOne wordt vervangen door te borgen dat het nieuwe subsidiesysteem voorziet in de behoefte aan meer adequate managementinformatie, die aansluit op de wensen van beleidsmedewerkers. De beoogde koppeling met het financiële systeem biedt de mogelijkheid om rapportages te koppelen en interpretatieverschillen weg te nemen.

Act:

- Stel waar nodig de doelstellingen (outcome) en/of beleidsresultaten (output) van de gesubsidieerde activiteiten tussentijds en/of achteraf adequaat bij;
- Stel de kaders op basis waarvan subsidies worden verstrekt desgewenst bij op basis van de evaluatie.

4.4 Verkenning van doelmatigheid

Hieronder gaan we in op de conclusies voor wat betreft het inzicht in uitvoeringskosten (kwantitatief) en de aandacht voor doelmatigheid bij beleid en uitvoering (kwalitatief).

1. De provincie beschikt nog niet over de benodigde, kwantitatieve informatie over interne uitvoeringskosten.

De provincie zou op dit moment niet staats zijn om de relatie te leggen tussen input, output en outcome en om te beoordelen hoe zij zich tot elkaar verhouden, want de provincie beschikt niet over alle informatie die daarvoor nodig is. Voor alle onderzochte 65 subsidieonderwerpen is het bedrag aan verleende subsidies bekend, maar de interne uitvoeringskosten zijn slechts deels bekend:

- De uitvoeringskosten van beleid zijn vaak niet inzichtelijk. Dat komt doordat beleidsmedewerkers sinds een aantal jaren hun tijdsbesteding niet meer bijhouden. Een enkeling is wel in staat om voor het betreffende het subsidieonderwerp een inschatting te maken van het aantal fte bij beleid dat zich bezighoudt met het opstellen van een subsidieonderwerp en het beoordelen van aanvragen (of adviseren daarover). Het is alleen mogelijk om een grove schatting te maken van het aantal fte dat zich bij beleid jaarlijks bezighoudt met subsidies; dat zou neerkomen op 35 fte;
- De uitvoeringskosten van uitvoering (Bureau Subsidies) zijn op hoofdlijnen inzichtelijk. Medewerkers van Bureau Subsidies houden de tijdsbesteding wel bij. Echter dat gebeurt niet op het niveau van individuele subsidieonderwerpen, maar op het niveau van de verschillende Ambities van de provincie. Op basis van tijdschrijfgegevens kan Bureau Subsidies op hoofdlijnen een raming maken van het aantal fte dat zich binnen de Ambities bezighoudt met het uitvoeren en monitoren van subsidies. Het gaat ook bij uitvoering om circa 35 fte per jaar.¹³

2. Provincie heeft aandacht voor doelmatigheid, voldoet nog niet aan alle kwalitatieve randvoorwaarden.

De provincie voldoet op dit moment niet aan alle kwalitatieve randvoorwaarden die een doelmatige besteding van subsidies door de provincie enerzijds en aanvragers anderzijds bevorderen. Bij beleid en uitvoering is aandacht voor doelmatigheid, maar het onderwerp is nog niet voldoende ingebed in de organisatie. In algemene zin is er beperkte actieve kennis aanwezig om doelmatigheid te monitoren en te verbeteren. Daarnaast is doelmatigheid geen vanzelfsprekendheid voor beleid en dus geen vast onderdeel van het werkproces. Hieronder wordt per randvoorwaarde nagegaan in hoeverre de provincie eraan voldoet:

- Afstemmen tussen beleid en uitvoering: In de meeste gevallen is sprake van samenwerking tussen beleid en Bureau Subsidies bij de keuze voor en het opstellen van een subsidieonderwerp. Vanuit beleid is het onderwerp doelmatigheid echter geen vanzelfsprekend aspect bij de keuze voor het instrument subsidie, het opstellen van subsidieonderwerpen of van de samenwerking met Bureau Subsidies.

Bureau Subsidies heeft wel bewust aandacht voor de doelmatigheidsaspecten van subsidieonderwerpen. Bij de keuze voor subsidies als (één van de) instrument(en) om beleid te realiseren bij de provincie Zuid-Holland, adviseert Bureau Subsidies beleidsmedewerkers over aspecten die een doelmatige besteding bevorderen (zoals het hanteren van minimum drempelbedragen en cofinanciering). Daarnaast wordt beleid

---

¹³ Dit is exclusief de tijdsbesteding van Juridische Zaken en Financiën.

gevraagd om contact op te nemen met Bureau Subsidies in verband met het tijdsbeslag dat de uitvoering van het subsidieonderwerp vraagt. Hierbij wordt bekeken of de uitvoering met vast personeel kan of dat moet worden ingehuurd en welke kosten dit met zich meeneemt.

- Efficiënt, intern beoordelings- en vaststellingsproces: Volgens beleid verloopt het interne beoordelings- en vaststellingsproces over het algemeen efficiënt.
- Betrekken (externe) deskundigheid: De provincie heeft de inhoudelijke expertise in huis om aanvragen ook op efficiëntie (bijvoorbeeld de marktconformiteit van de opgegeven kosten) te kunnen beoordelen. Er wordt echter niet standaard een kostendeskundige of externe expertise uit het netwerk van de provincie betrokken.
- Afstemmen met de aanvragers: De provincie hanteert het USK, waarin grenzen zijn gesteld aan de hoeveelheid informatie die bij aanvragers kan worden opgevraagd. Beleid bevraagt de doelgroep echter onvoldoende bij het opstellen van het subsidieonderwerp over administratieve lasten. Bij beleid is de hoogte van de administratieve lasten ook niet bekend.
- Leveren maximale beleidsresultaten door aanvragers: Beleid geeft aan dat aanvragers meestal maximale beleidsresultaten voor de samenleving behalen met de verkregen subsidie en dat het om diverse redenen niet mogelijk is om nog meer te bereiken.

Aanbeveling 1. Verkrijg benodigde informatie en maak een raming.

Om meer zicht te krijgen op de doelmatigheid is het belangrijk om de benodigde gegevens te verkrijgen. Om dit te realiseren wordt aanbevolen om:

- a) Te volstaan met een raming van het aantal fte dat zich bij zowel uitvoering als beleid bezighoudt met subsidies. Het advies is om medewerkers niet te belasten met het schrijven van uren. De ervaring van de provincie is immers dat de moeite die het kost om uren bij te houden niet opweegt tegen de baten;
- b) Na te gaan in welke mate de uiteindelijke doelgroepen (burgers, ondernemers, flora en fauna) in de samenleving bereikt worden en baat hebben van (outcome) het inzetten van subsidies.

Aanbeveling 2. Bed doelmatigheid in de organisatie in.

Daarnaast is het zaak om de aandacht voor doelmatigheid structureel in te bedden in de organisatie. Dat kan door:

- a) Een visie te ontwikkelen gericht op de structurele inbedding van doelmatigheid in de organisatie als het gaat om subsidieonderwerpen. Hiertoe dient tevens vanuit bestuurlijk perspectief een uitspraak gedaan te worden over het niveau waarop de provincie inzicht wil krijgen in de interne uitvoeringskosten van beleid en uitvoering en waar de verantwoordelijkheid voor dit onderwerp in de organisatie wordt belegd;
- b) In te zetten in op de vergroting van kennis over doelmatigheid, zowel bij beleid als uitvoering;
- c) Af te stemmen met de aanvragers omtrent administratieve lasten bij het opstellen van subsidieonderwerpen en de administratieve lasten voor aanvragers te onderzoeken. Dat kan bijvoorbeeld steekproefsgewijs.

Het verbeteren van grip op doelmatigheid bij het gelijktijdig werken aan grip op doeltreffendheid niet. Doelstelling bij doelmatigheid betreft namelijk het verkrijgen van zoveel mogelijk output tegen zo min mogelijk input teneinde op een efficiënte manier prestaties te realiseren. Belangrijk opmerking is wel dat doeltreffendheid eerst moet worden onderzocht, voordat uitspraken over doelmatigheid kunnen worden gedaan. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie immers ook niet doelmatig.

5 Ontwikkeling doeltreffendheid subsidies per thema 2015-2020

5.1 Thema 'Water en Groen' (ambitie 5 en 7)

De provincie Zuid-Holland werkt aan een aantrekkelijke leefomgeving in de dichtstbevolkte provincie van Nederland. Zorg voor groene ruimte, zoals landschap, natuur, recreatie en landbouw is hierin belangrijk. In de Beleidsvisie Groen zijn de ambities van de provincie als volgt omschreven:

- Groenbeleving: meer en beter groen om de stad, meer en betere fiets-, wandel- en vaarroutes;
- Agrarisch ondernemerschap: een gezonde basis voor agrariërs;
- Biodiversiteit: het aanleggen en beheren van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur EHS), inclusief de internationaal belangrijke Natura 2000-gebieden.

Om dit te realiseren heeft de provincie diverse subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op (maatschappelijke) doeltreffendheid:

1. Ganzenrustgebieden (Srg §2.1)
2. Agrarische structuurversterking voor de grondgebonden landbouw (Srg §2.2)
3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg §2.3)
4. Groenparticipatie (§2.4) en Betrokkenheid groen en natuur (Srg §2.5)
5. Verwerving en inrichting ecologische verbindingen (Srg §2.6)
6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbescherming 1998 (Srg §2.7)
7. Innovatieve pilots Groene Cirkels (Srg §2.8)
8. Boerenlandpaden (Srg par. 2.9)
9. Stimulering maatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw (Srg §2.10)

In vergelijking met 2018 zijn de volgende subparagrafen van Recreatieve routenetwerken afzonderlijk geëvalueerd:

10. Langeafstand fietsroutes (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)
11. Ruiters- en menpaden: achterstallig grootonderhoud fase 1 (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)
12. Recreatieve vaarwegen (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)

Voor wat betreft het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) zijn dit keer vijf subsidieonderwerpen betrokken bij het onderzoek. Ten opzichte van de evaluatie in 2018 zijn de twee onderdelen van Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw beiden geëvalueerd:

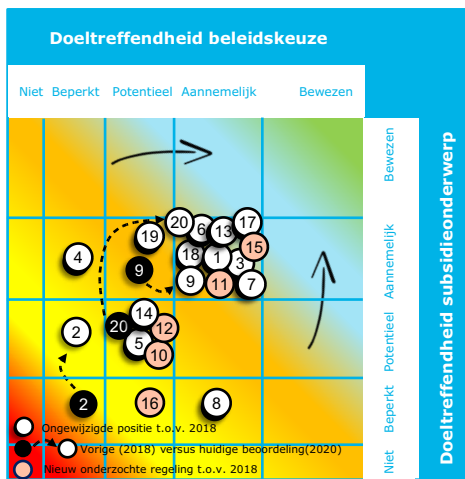
13. Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater (begrotingsdoel 1.2)
14. Behouden en versterken van biodiversiteit, natuur en landschap (begrotingsdoel 1.4)
15. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw (begrotingsdoel 1.5)

- 16. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: LEADER (begrotingsdoel 1.5)
- 17. Ondersteunen jonge landbouwers (begrotingsdoel 1.5)

Tot slot zijn de volgende overige subsidieonderwerpen met betrekking tot het behoud en ontwikkeling van (agrarisch) natuurgebied en landschappen onderzocht:

- 18. Natuur- en landschapsbeheer (SNL)
- 19. Natuurcompensatie
- 20. Gebiedsprogramma's groen (SGG)

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In de figuur hiernaast is de beoordeling van de (maatschappelijke) doeltreffendheid van 20 onderzochte subsidieonderwerpen samengevat. Voor een drietal onderwerpen, die in 2018 ook zijn geëvalueerd, is de doeltreffendheid verbeterd (20% van het totaal). Het gaat om de Agrarische structuurversterking voor de grondgebonden landbouw (nr. 2); Stimulering maatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw (nr. 9); en Gebiedsprogramma's groen (nr. 20). Voor de overige subsidieonderwerpen is de doeltreffendheid gelijk gebleven ten opzichte van 2018.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Ganzenrustgebieden (Srg §2.1)

Vanuit de internationale verantwoordelijkheid voor het bieden van leefruimte aan trekvogels, wil de provincie Zuid-Holland overwinterende ganzen de gelegenheid geven hun vetreserves op te bouwen. Zo kunnen zij in het voorjaar in goede conditie terugvliegen naar hun broedgebieden in de poolstreken. Agrariërs die rust bieden aan ganzen in de ganzenrustgebieden krijgen te maken met landbouwschade (opbrengstverlies). Als gevolg van de geleden schade hebben agrariërs aanspraak op een vergoeding van € 50 per schadehectare. De vergoeding van € 50 is een premie, bovenop de reguliere vergoeding van 'belangrijke landbouwschade'. Faunafonds/BIJ12 voert deze regeling uit in opdracht van zes provincies.

In de winter van 2016/2017 is het subsidieonderwerp in werking getreden. Het subsidieplafond bedraagt € 130.000 per jaar. Er worden gemiddeld 23 aanvragen per jaar ingediend en tevens toegekend voor een gemiddeld subsidiebedrag van ca. € 28.000 per jaar.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

- 4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: op basis van deze regeling zijn en worden premies uitgekeerd daar waar in ganzenrustgebieden belangrijke landbouwschade optreedt. De definitie van 'belangrijke schade' is € 250,- of meer per grondgebruiker per geval; een 'geval' is in

deze casus dus de gehele winterschade bij een grondgebruiker (1 nov t/m 31 mrt). Als de boeren toch de ganzen weggagen, ontstaat er geen schade en ontstaat er ook geen aanspraak op subsidie (cirkelredenering). Uit gegevens van het Faunafonds blijkt dat het aantal en de omvang van foerageergebieden toeneemt en meer ganzen met rust worden gelaten. Wel is onduidelijk hoeveel ganzen er daadwerkelijk gebruikmaken van de aangewezen rustgebieden en of de locaties van de rustgebieden wel de juiste locaties zijn. Monitoring door het Faunafonds/BIJ12 vindt plaats aan de hand van het aantal aanvragen, uitgekeerde premies en schadehectares.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Doordat agrariërs gebruikmaken van het subsidieonderwerp gaan zij een versnippering van gebieden tegen. Dit heeft een positief effect op de groenbeleving en de natuurdoelen. Een te grote versnippering van ganzenrustgebieden leidt tot het niet functioneren van dergelijke gebieden en heeft een negatief effect op de biodiversiteit.

2. Agrarische structuurversterking voor de grondgebonden landbouw (Srg §2.2) ↑

Het subsidieonderwerp heeft betrekking op het met subsidiemiddelen faciliteren van agrarische structuurversterking in de vorm van vrijwillige kavelruil, gericht op verbeterde ligging van agrarische kavels ten opzichte van de boerderij. Dit moet leiden tot een meer efficiënte agrarische bedrijfsvoering en – op hoger abstractieniveau – een sterkere sector. Een agrarisch bedrijf bepaalt zelf of het deelneemt aan een kavelruilproject. Dit besluit is onder andere gebaseerd op haar economische sterkte, maar ook op haar perceptie van de maatschappelijke context en toekomstbestendigheid van zijn bedrijf. Daarnaast heeft kavelruil ook afgeleide voordelen: door een gunstige ligging van kavels hoeft een agrariër minder vaak met zijn landbouwvoertuig de weg op. Dit leidt tot een vermindering van CO₂-uitstoot, verbetering van de verkeersveiligheid en vermindering van wegonderhoud. Het huidige subsidieonderwerp is in 2017 in werking getreden (voor de jaren 2015 en 2016 was sprake van een oud subsidieonderwerp), waarbij het jaarlijks subsidieplafond € 500.000 bedraagt. In de periode 2017-2019 zijn in totaal 11 aanvragen ingediend en tevens toegekend. Aanvragen hebben enerzijds betrekking op planvorming en anderzijds op daadwerkelijke uitvoering (verbeterde kavelstructuur als gevolg van kavelruil). In een kavelruilproject zijn meerdere bedrijven betrokken; zij ruilen immers onderling kavels. Dit betekent dat per aanvraag meerdere bedrijven betrokken zijn. Het totaal toegekende subsidiebedrag in de periode 2017-2019 bedraagt ca. € 440.000. Dit betekent dat het beschikbare subsidiebedrag in deze periode voor circa een derde is benut.

Voor 2020 is geen subsidieplafond vastgesteld en zijn tot op heden geen aanvragen ontvangen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Ten opzichte van 2018 (beperkt doeltreffend) is het subsidieonderwerp beoordeeld als potentieel doeltreffend. Door de vrijwillige deelname en begeleiding in de uitvoering worden stapjes gezet in een verbeterde kavelstructuur voor agrarische bedrijfsvoering. Dit wordt gemonitord aan de hand van diverse outputindicatoren, zoals het aantal agrarische bedrijven dat deelneemt aan vrijwillige kavelruil, het aantal afgesloten kavelruilprojecten, de optelling van de projecten, de oppervlakte landbouwgrond dat een verbeterde kavelstructuur heeft bereikt en door optelling van de oppervlaktegronden. Het is dan ook aannemelijk dat een verbeterde kavelstructuur leidt tot een verbeterde bedrijfsvoering, omdat kavels beter gesitueerd zijn. Of dit daadwerkelijk zo is, is als gevolg van het ontbreken van outcome-indicatoren, onbekend. Een mogelijke

bijvangst is dat door een verbeterde structuur de kansen voor weidegang toenemen. Dit is geen doel op zich en wordt ook niet gemeten. Verder is het niet duidelijk waarom het beschikbare subsidiebedrag in de periode 2017-2019 voor een derde is beschikt. De provincie geeft aan dat deelname vrijwillig is en er geen andere prikkels zijn dan de ambitie van een ondernemer, druk van collega-boeren of grondeigenaren, de werving door kavelruilcoördinatoren of het aanbod vanuit het subsidieonderwerp.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een beperkte bijdrage aan de beleidskeuze. Een verbeterde verkaveling is gerealiseerd voor een beperkt aantal bedrijven en dus voor een gering landbouwareaal. Er is echter geen inzicht in externe factoren die van invloed zijn op economisch rendabele grondgebonden landbouw. Vanwege het ontbreken van outcome-indicatoren is het dan ook onduidelijk of een verbeterde verkaveling echt leidt tot een sterkere positie voor duurzame en rendabele grondgebonden landbouw. Dit wordt door de provincie impliciet verondersteld, maar wordt niet gemeten.

3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg §2.3)

Sinds 1 januari 2017 zijn de provincies verantwoordelijk voor de bescherming van en zorg voor in het wild levende plant- en diersoorten. De provincie Zuid-Holland stelt subsidie beschikbaar voor projecten die een bijdrage leveren aan het behoud van de Zuid-Hollandse iconsoorten. Subsidie is beschikbaar voor bijvoorbeeld projecten voor de zeearend in grootschalige natuurgebieden, maar ook voor projecten voor boerenlandvogels of voor soorten in de stad. Maar ook wordt er onderzoek gefinancierd. De regeling wordt ieder jaar opnieuw vastgesteld. Gedurende een bepaald tijdvak kunnen subsidieaanvragen worden ingediend. Het is onduidelijk of het subsidieonderwerp de komende jaren wordt gecontinueerd.

Het subsidieplafond bedroeg in 2017 en 2018 € 180.000, waarna het is verhoogd naar € 600.000 in 2019 en € 1,7 miljoen in 2020. In de periode 2017-2019 zijn 45 aanvragen ingediend en 25 toegekend. Voor 2020 geldt dat er nog aanvragen in behandeling zijn. De hoogte van de subsidie bedraagt maximaal 100% van de subsidiabele kosten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Op basis van resultaten van uitgevoerde projecten gericht op het uitbreiden of verbeteren van in het wild levende plant- en diersoorten, is het subsidieonderwerp net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. Om het beschikbare subsidiebudget zo effectief mogelijk in te zetten, worden subsidieaanvragen onderling met elkaar vergeleken en vervolgens gerangschikt op basis van een divers pallet aan criteria. De aanname is dat de hoogst beoordeelde projecten de beste positieve bijdrage leveren aan de verbetering van leefgebieden en daarmee het behoud van populaties iconsoorten. Via natuurmonitoring (monitoring soorten) wordt zo goed mogelijk in beeld gehouden hoe populaties van soorten zich ontwikkelen en wat de trends zijn in aantallen en verspreiding. Deze informatie is volgens de provincie belangrijk om inzicht te hebben in de huidige situatie, voor het bepalen van (tussen)doelen en als monitoringsinstrument voor de komende jaren. De provincie heeft geen kwantitatieve doelen gesteld.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Kijkend naar de ervaringen van de voorgaande regelingen, dan is de huidige regeling net als in 2018 als aannemelijk maatschappelijk doeltreffend beoordeeld. Leefgebieden worden versterkt en beschermd ten behoeve van de diversiteit aan plant- en diersoorten in Zuid-Holland. Dit draagt naar verwachting bij aan een

groene en gezonde leefomgeving. Daarbij is het subsidieonderwerp ook gericht op participatie en het betrekken van de maatschappij bij projecten voor de natuur. Gezien de toename van het jaarlijks aantal aanvragen, slaagt de provincie hier goed in.

4. Groenparticipatie (§2.4) en Betrokkenheid groen en natuur (Srg §2.5)

Het subsidieonderwerp beoogt een intensiever gebruik van de groen- en recreatiegebieden in Zuid-Holland. Om deze omgeving te behouden en te versterken is een sterke verbinding van de bewoners en gebruikers met deze omgeving van belang. De provincie wil dit bereiken door (1) het vergroten van natuurkennis en natuurbeleving en (2) het stimuleren en ondersteunen van de inzet van burgers voor en in groen.

In 2019 is Betrokkenheid groen en natuur (§2.5) opengesteld voor de periode tot en met 2022. Voor deze jaren is jaarlijks een bedrag van € 725.000 beschikbaar. Er zijn inmiddels twee aanvragen ontvangen. Voor Groenparticipatie (§2.4) was het subsidieplafond in de periode 2017-2019 jaarlijks € 1 miljoen. Gedurende deze periode zijn 75 aanvragen ingediend, waarvan 64 gehonoreerd voor een totaal subsidiebedrag van ca. € 2,7 miljoen. In 2020 is §2.4 niet meer opengesteld aangezien §2.4 breder is dan de doelen uit het collegeakkoord. Gekozen is om meer focus aan te brengen bij Groenparticipatie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Het subsidieonderwerp Groenparticipatie (§2.4) is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: de projecten die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd dragen bij aan de beschreven doelen. Voor de projecten die onderdeel uitmaken van het programma 'Groen doet Goed' wordt dit door het Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN) gemonitord. Daarnaast is het jaarlijks beschikbare subsidiebedrag steeds bijna volledig beschikt. Behalve het aantal projecten en het monitoren van de afspraken per project, kijkt de provincie ook naar de vraag van vrijwilligers naar de uitleen van gereedschappen als indicator. De uitleen van gereedschap via www.zelfdoenerfgoedengroen.nl is gegroeid van 4.000 stuks uitgeleend gereedschap in 2017, 6.912 stuks in 2018 naar ruim 9.000 stuks in 2019. Bovendien is volgens de monitor van het IVN voor het programma 'Groen doet Goed' een toename zichtbaar van het aantal activiteit waarmee kinderen worden bereikt en waarmee mensen worden bereikt die moeilijk/niet bewegen maar die nu meedoen aan wandelingen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Het subsidieonderwerp Groenparticipatie (§2.4) is net als in 2018 beoordeeld als maatschappelijk beperkt doeltreffend. Enerzijds is het aannemelijk dat de uitgevoerde projecten een bijdrage leveren aan een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving. Zo worden kinderen meegenomen op avontuur in het groen, worden mensen bereikt middels communicatie-uitingen en worden vrijwilligers aangetrokken. Anderzijds heeft de provincie geen beleidsindicatoren om het effect van het subsidieonderwerp inzichtelijk te maken. Verder heeft de provincie Zuid-Holland zich de afgelopen periode sterk gemaakt op het thema Groenparticipatie en veel initiatieven ondersteund. Door de breedte van onderwerpen is het effect per onderwerp verschillend en lastig vast te stellen. Overigens wordt opgemerkt dat dankzij het subsidieonderwerp ook resultaten zijn behaald die buiten het groene domein liggen en meer op het maatschappelijk vlak, zoals een sociale cohesie en participatie.

5. Verwerving en inrichting ecologische verbindingen (Srg §2.6)

Het subsidieonderwerp is bedoeld voor de verwerving en inrichting van gronden in de ecologische verbindingen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, de voormalige Ecologische Hoofdstructuur). Het NNN is een samenhangend netwerk van natuurgebieden van (inter)nationaal belang met als doel de veiligstelling van ecosystemen met de daarbij behorende soorten. De provincie Zuid-Holland wil de realisatie van ecologische verbindingen zoveel mogelijk overlaten aan andere partijen. Volgens het ontwerp Programma Zuid-Hollands Groen 2019-2033 is het de ambitie om in de periode tot en met 2027, 113 kilometer te realiseren. Bij het in werking treden van het subsidieonderwerp subsidieerde de provincie maximaal 50% van de gemaakte kosten. Omdat het aantal gerealiseerde kilometers achterblijft bij de ambitie, heeft GS inmiddels besloten om het subsidiepercentage te verhogen naar maximaal 85% voor de periode van 2019 tot en met 2027.

Het huidige subsidieonderwerp is eind 2016 in werking getreden waarbij het subsidieplafond in 2017 en 2020 € 1,5 miljoen bedroeg en in 2018 en in 2019 € 2,5 miljoen. In 2017 en 2018 zijn in totaal vier aanvragen toegekend voor een subsidiebedrag van € 2,2 miljoen. In 2019 en 2020 zijn geen aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als potentieel doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling en de voorgangers (delen van) ecologische verbindingen gerealiseerd. Aandachtspunt is wel dat het aantal aanvragen (en daarmee het aantal kilometers) volgens de provincie achterblijft bij de ambitie. Aan de andere kant is de periode waarbinnen 113 kilometer moet zijn gerealiseerd (uiterlijk in 2027) nog niet ten einde. Belangrijkste indicator voor de provincie is het aantal gerealiseerde kilometers. Echter, aspecten als de breedte, aaneengeslotenheid van gebieden en dergelijke bepalen ook de effectiviteit van het subsidieonderwerp en kunnen als indicator worden gebruikt. Dergelijke indicatoren zijn pas relevant als een gebied voldoende is ontwikkeld. Verder is het belangrijk om op te merken dat niet alle verbindingen gerealiseerd worden op basis van het subsidieonderwerp of zijn voorgangers.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Vanwege de periode waarbinnen effecten zichtbaar moeten zijn (uiterlijk in 2027) is het nog te vroeg om een definitief oordeel te geven over de maatschappelijke doeltreffendheid. Kijkend naar de doelen en de ambitie van de provincie, dan lijkt het subsidieonderwerp net als in 2018 potentieel maatschappelijk doeltreffend: de subsidie is een belangrijke katalysator voor gemeenten en waterschappen om ecologische verbindingen te realiseren. Over een aantal jaren wordt pas zichtbaar of de beoogde natuurbeheertypen aanwezig zijn conform de SNL-beoordelingssystematiek.

6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbeschermingswet 1998 (Srg §2.7)

Deze paragraaf voorziet in de subsidiering van beheermaatregelen voor natuurgebieden die op basis van de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen en door particulieren worden beheerd. De subsidie wordt per jaar verstrekt voor activiteiten in het kader van beheer, onderhoud en inrichting van een klein aantal specifieke natuurgebieden. Voorbeelden zijn het realiseren van geschikt weidevogelgrasland en het op orde houden van de kwaliteit van het bos, grasland, oevers en waterpartijen.

De huidige regeling is eind 2016 in werking getreden en loopt eind 2021 af. In de periode 2017-2019 bedroeg het subsidieplafond jaarlijks € 135.000. Het subsidieplafond in 2020 bedraagt € 35.000. In de periode 2017-2019 zijn 23 aanvragen ingediend en toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € 105.000. In 2020 zijn inmiddels drie aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling activiteiten uitgevoerd voor het beheer, onderhoud en inrichting van een klein aantal specifieke gebieden. Het beheer wordt uitgevoerd op basis van een mede door de provincie vastgesteld beheerplan en onderliggende beheersvoorschriften. De provincie geeft aan dat beheerders van de gebieden door de subsidie gestimuleerd worden het beheer uit te voeren. Er worden weidevogels geteld als inschatting van de geschiktheid van het leefgebied. Er wordt opgemerkt dat zonder de subsidie de subsidieontvanger geen prikkel heeft om het beheer uit te voeren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De specifieke natuurgebieden worden beheerd volgens het beheerplan en onderliggende beheersvoorschriften, waardoor de biodiversiteit in Zuid-Holland kan worden behouden of versterkt voor een aantal kleine specifieke natuurgebieden. Het is aannemelijk dat dit een positief effect heeft op een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving.

7. Innovatieve pilots Groene Cirkels (Srg §2.8)

De subsidies voor Innovatieve Pilots Groene cirkels zijn gericht op pilots voor een duurzame economie, een aantrekkelijke leefomgeving en/of functionele biodiversiteit (functioneel voor de onderneming). Daarbij geldt dat de natuur als partner wordt gezien. Een pilot wordt uitgevoerd in samenwerking tussen het bedrijfsleven, de wetenschap en overheden (Groene Cirkels), inclusief wetenschappelijke ondersteuning en publieksacties.

De huidige regeling is in 2016 in werking getreden en loopt eind 2021 af. Het subsidieplafond in 2017 en 2018 was € 200.000 en in 2019 € 220.000. In 2020 is het subsidieplafond € 231.577. Voor 2021 is een subsidieplafond van € 75.000 aangevraagd bij de begroting. In de periode 2017-2019 zijn negen aanvragen ingediend en toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € 400.000 (gemiddeld € 134.000 per jaar).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp (operationeel-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling pilots gestart, waarbij binnen de Groene Cirkel Bijenlandschap (meer dan verwacht) groenblauwe infrastructuur in het gebied rond Heineken is gerealiseerd. Ook de groene corridor Heineken - Havenbedrijf Rotterdam is gestart. Inmiddels is ook gestart met de aanleg van waterinfiltratiesystemen om de bodemdaling tegen te gaan. Dit wordt intensief gemonitord, ook voor biodiversiteit. Binnen de Groene Cirkel Bijenlandschap worden de kilometers groenblauwe infrastructuur bijgehouden. In 2015 is een nulmeting uitgevoerd van het aantal soorten wilde bijen en zweefvliegen. In 2018 is de monitoring herhaald en zijn er 34% meer soorten wilde bijen aangetroffen. In 2021 zal de volgende monitoring plaatsvinden. De Groene Cirkel Bijenlandschap is een pilot die omgezet is in een campagne. Diverse partijen zijn aangesloten en er is een netwerk van honderden kilometers groenblauwe infrastructuur aangelegd. Daarnaast is de methodiek landelijk overgenomen in het programma 'Nederland Zoemt'. Binnen Groene Cirkel Kaas en Bodemdaling is inmiddels een netwerk opgezet, waarbinnen de innovatie plaatsvindt.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De Groene Cirkel Bijenlandschap is gestart met een klein aantal partijen. De motivatie om te starten was de grote bijensterfte en het sterk

vermindern van het voedselaanbod van de wilde bij. De subsidie was vooral gericht op het ontwikkelen van een netwerk, wetenschappelijk onderzoek en ondersteuning (helpdesk). Naast een aantal kleine pilots is gekozen voor een campagne waarin zoveel mogelijk partijen enthousiast zijn gemaakt. Inmiddels zijn diverse partijen, waaronder multinationals, NGO's en gemeenten aangesloten en is honderden kilometers bijenlandschap aangelegd. Het aantal bijen is sindsdien met ruim 30% toegenomen.

8. Boerenlandpaden (Srg par. 2.9)

De provincie Zuid-Holland heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in een provinciedekkend en aantrekkelijk wandelroutenetwerk. Onderdeel van dit routenetwerk zijn boerenlandpaden. Met het subsidieonderwerp boerenlandpaden wil de provincie het openstellen van agrarische gronden ten behoeve van de recreatie bevorderen. Agrariërs/pachters kunnen voor het openstellen van land subsidie aanvragen. De totale lengte van het wandelroutenetwerk in de provincie is 4.400 kilometer (peiljaar 2018). De langeafstandwandelroutes (circa 500 kilometer) en boerenlandpaden (circa 95 kilometer met provinciale bijdrage) maken hier onderdeel van uit. Boerenlandpaden zijn onderdeel van dit wandelroutenetwerk.

Het subsidieonderwerp is in 2017 in werking getreden en kent geen einddatum. Het subsidieplafond bedraagt jaarlijks ca. € 100.000. Getracht wordt de plafonds af te stemmen op de hoogte van de (verwachte) aanvragen voor de verlenging van de contracten die aflopen en een reservering voor nieuwe contracten. Er is in de periode 2017-2019 voor ca. € 220.000 subsidie toegekend aan in totaal zes aanvragers, maar dit betreft meerdere contracten. Het toegekende bedrag is deels voor verlening van lopende contracten (die voor zeven jaar worden afgesloten) en deels voor nieuwe aanvragen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

2 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als beperkt doeltreffend. Er zijn en worden op basis van deze regeling voor een gering bedrag (€ 0,45 per meter per jaar) agrarische gronden opengesteld, wat bijdraagt aan een goed en veilig te bewandelen provinciedekkend wandelroutenetwerk. Inmiddels is met behulp van het subsidieonderwerp 95 kilometer boerenlandpad opengesteld (15 kilometer meer dan in 2018). De ambitie is om dit de komende jaren verder uit te breiden. De provincie streeft geen getalsmatige doelstelling (aantal km's) na. De provincie geeft aan dat zij de kwalitatieve indicator 'zo veel mogelijk onverharde wandelverbindingen' belangrijker vindt, omdat dit bijdraagt aan het realiseren van een aantrekkelijk wandelroutenetwerk.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Door het openstellen van particuliere agrarische gronden ontstaat een aantrekkelijke leefomgeving en waardering voor de verbeterde recreatieve routestructuren. Aansluiting vanuit stedelijk gebied past bij de wensen van de recreant. Door de stijging van het aantal kilometers en de aandacht die er momenteel is voor een gezonde leefomgeving wordt het maatschappelijk belang van het onverhard lopen onderdeel van het wandelroutenetwerk aanzienlijk geacht. Er is echter geen onderzoek naar gedaan. Wel doet het NBTC periodiek onderzoek naar de beleving van wandelaars en fietsers, maar dit is niet direct te relateren aan de effecten van de subsidie.

9. Stimulering maatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw (Srg §2.10) ↑

De regeling ondersteunt maatschappelijke initiatieven/activiteiten die leiden tot verdere verduurzaming van de landbouw- en voedselketen. Dit kan bijvoorbeeld door aan de slag te gaan met meer biodiversiteit in de landbouw, meer duurzame schakels in de voedselketen, groengebieden voedselrijk maken, verkorten en sluiten van kringlopen, educatieprogramma's en de oprichting van communities. Initiatieven moeten passen bij de ambities en doelen uit de Innovatieagenda Duurzame Landbouw van de provincie. De hoogte van de subsidie is maximaal 50% van de subsidiabele kosten en bedraagt maximaal € 25.000.

Het subsidieonderwerp is begin 2018 van start gegaan en loopt eind 2021 af. De intentie is om het subsidieonderwerp na 2021 te verlengen onder dezelfde voorwaarden. Het subsidieplafond voor de jaren 2018, 2019 en 2020 bedraagt respectievelijk € 100.000, € 250.000 en € 75.000. In de periode 2018-2020 zijn inmiddels 14 aanvragen ingediend, waarvan er 12 zijn toegekend. Het totaal toegekende subsidiebedrag voor deze periode bedraagt circa € 250.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling projecten uitgevoerd waarmee volgens de provincie de landbouw- en voedselketen verduurzaming laat zien onder andere via proeftuinen en kennisontwikkeling. De afgeronde projecten voldoen aan de verwachtingen. Voor de lopende projecten is dit ook de verwachting. Er is door de provincie niet aangegeven op welke wijze de verduurzaming (outcome) daadwerkelijk is aangetoond, anders dan het aantal geslaagde projecten op operationeel niveau.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Ten opzichte van de evaluatie in 2018 zijn inmiddels diverse projecten afgerond en als succesvol beoordeeld. Succesvol betekent bijvoorbeeld dat de resultaten van de afgeronde projecten voldoen aan de verwachtingen, kennisdeling tot stand is gekomen, bestaande proeftuinen zijn versterkt en het bewustzijn rond duurzame landbouw is vergroot. De maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp is daarmee beoordeeld als aannemelijk doeltreffend (ten opzichte van potentieel doeltreffend in 2018). Aandachtspunt is dat de provincie niet over beleidsindicatoren beschikt die een nadere duiding van de gerealiseerde effecten (outcome) kunnen geven. De provincie geeft hierbij aan dat de bijdrage aan de beleidskeuze op verschillende wijze wordt geleverd, waardoor het complex is te sturen op dergelijke beleidsindicatoren.

Recreatieve routenetwerken

10. Langeafstand fietsroutes (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)

De provincie Zuid-Holland wil de best bereikbare provincie zijn, ook per fiets. De afgelopen jaren zijn diverse investeringen gedaan in meer en betere fietspaden, voor school- en werkverkeer en recreatief fietsen. De deelsubsidie langeafstand fietsroutes is onderdeel van het subsidieonderwerp Kwaliteitsverbetering van bestaande groengebieden en het recreatieve routenetwerk (§2.11). Langeafstand fietsroutes zijn routes die onderdeel zijn van het netwerk van Landelijke Fietsroutes en in beheer en eigendom zijn van Stichting Fietsplatform.

De regeling is op 2 oktober 2018 door GS vastgesteld en per 1 januari 2019 in werking getreden. In 2019 is er één aanvraag ingediend en tevens toegekend voor een bedrag van € 89.000. Het subsidieplafond bedroeg in 2019 € 100.000. Voor 2020 is het subsidieplafond € 0.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 De deelsubsidie voor langeafstand fietsroutes is beoordeeld als potentieel doeltreffend: met behulp van subsidie zijn in 2019 inmiddels twee icoon LF-routes gerealiseerd. Dit betreft landelijke routestructuren die ook in de komende jaren nog worden uitgevoerd. Het is aannemelijk dat de gerealiseerde LF-routes de mogelijkheid tot recreatief fietsen verbetert. Er is echter nog geen inzicht in het daadwerkelijke gebruik van de gerealiseerde LF-routes. Het landelijk Fietsplatform is voornemens een evaluatie uit te voeren naar het gebruik de LF-routes. Dit gebeurt in overleg met de diverse betrokken provincies. Aangezien de routes pas dit jaar zijn afgerond is de evaluatie nog niet gestart en zijn de indicatoren nog niet definitief bepaald.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 De deelsubsidie voor langeafstand fietsroutes is beoordeeld als potentieel doeltreffend: met de aanleg van LF-routes worden fietsmogelijkheden verbeterd. Bovendien zorgen LF-routes voor een gevarieerder aanbod van recreatieve voorzieningen. De (door)ontwikkeling van LF-routes hebben naar verwachting dan ook een positief effect op de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de provincie. De resultaten uit de voorgenomen evaluatie bepalen of en in welke mate deze deelsubsidie daadwerkelijk bijdraagt aan de beleidskeuze.

11. Ruiter- en menpaden: achterstallig grootonderhoud fase 1 (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)

De provincie Zuid-Holland wil de mogelijkheden voor paardrijden in het groen vergroten. De deelsubsidie voor het verzorgen van herstel- of inrichtingsmaatregelen van ruiter- en menpaden is onderdeel van het subsidieonderwerp Kwaliteitsverbetering van bestaande groengebieden en het recreatieve routenetwerk (§2.11). Ruiter- en menpaden zijn doorgaande, vrij toegankelijke en meestal onverharde wegen of paden die zijn aangelegd voor paardrijden of mennen. Vanwege het groot aantal beheerders en grondeigenaren is het van belang dat de paden in z'n geheel worden opgeknapt en beheerd. Hiermee wordt voorkomen dat slechts enkele delen van een aaneengesloten pad worden opgeknapt c.q. beheerd. Mogelijkheden voor paardrijden in het buitengebied worden hierdoor verbeterd. Fase 1 richt zich op het verbeteren van de bestaande ruiter- en menpaden en de realisatie van belangrijke ontbrekende schakels. Het is een éénmalige verbeterslag: grootonderhoud en ontbrekende schakels waarvoor geen andere middelen beschikbaar zijn. In 2018 heeft de provincie € 3,2 miljoen vrijgemaakt bij het vaststellen van het Ruiterpadenplan. Onderdeel hiervan is het subsidieonderwerp 'Achterstallig grootonderhoud fase 1', die op 2 oktober 2018 door GS is vastgesteld en op 1 januari 2019 inwerking is getreden. In 2019 zijn zes aanvragen ingediend en toegekend voor een totaalbedrag van € 1,4 miljoen. Het subsidieplafond voor 2020 bedraagt € 235.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 De deelsubsidie voor het verbeteren van ruiter- en menpaden is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van het subsidieonderwerp bestaande ruiter- en menpaden kwalitatief verbeterd. Hierdoor is niet alleen het gebruik toegenomen, maar zijn de ruiter- en menpaden ook veiliger in gebruik. Dit heeft een positief effect op de wens van de provincie 'meer ruiters in het groen'. Via een kwartiermaker zijn alle terreinbeheerders en gemeenten benaderd om achterstallig onderhoud te melden en om een aanvraag voor grootonderhoud in te dienen. De provincie monitort de voortgang aan de hand van het aantal kilometer ruiterpad dat is aangepast. Aandachtspunt is dat de provincie geen kwantitatieve ambitie nastreeft ten aanzien van het aantal kilometers.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

De deelsubsidie voor het verbeteren van ruiter- en menpaden is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: verbeterde ruiter- en menpaden dragen bij aan een betere toegankelijkheid van groengebieden en recreatieve routenetwerken. Het behoud en ontwikkeling van dergelijke paden heeft naar verwachting een positief effect op de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de provincie.

12. Recreatieve vaarwegen (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)

De deelsubsidie voor recreatieve vaarwegen is onderdeel van het subsidieonderwerp Kwaliteitsverbetering van bestaande groengebieden en het recreatieve routenetwerk (§2.11). Een recreatieve vaarweg is bestemd voor de recreatieve vaart die onderdeel uitmaakt van het doorgaand en openbaar toegankelijk vaar netwerk, inclusief kanonetwerken.

Voor de periode 2016-2017 was er geen sprake van een subsidieplafond, terwijl het subsidieplafond voor de jaren 2018 en 2019 respectievelijk € 105.000 en € 255.000 bedroeg. In de periode 2016-2019 zijn in totaal tien aanvragen ingediend en toegekend voor een totaalbedrag van € 318.000. Het subsidieonderwerp van 2020 is op 16 oktober opengesteld en duurt tot 14 januari 2021. Het subsidieplafond hiervan is € 100.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

De deelsubsidie voor recreatieve vaarwegen is beoordeeld als potentieel doeltreffend: op basis van de subsidie wordt het beheer van het fijnmazige recreatieve vaarwegennetwerk waarschijnlijk verbeterd. Meer concreet zijn op dit moment voornamelijk aanlegvoorzieningen gerealiseerd, waardoor verschillende plaatsen op het regionale vaar netwerk nu bereikbaar en beleefbaar zijn. Diverse projecten zijn echter nog niet gestart; deze beleidsresultaten zijn dan ook nog niet bekend. Er zijn echter geen beleidsindicatoren ontwikkeld die inzicht geven in de aantoonbare beleidsresultaten en effecten van de deelsubsidie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

De deelsubsidie voor recreatieve vaarwegen is beoordeeld als potentieel doeltreffend. De middelen die worden ingezet om recreatieve vaarwegen te onderhouden en te verbeteren leveren een aannemelijke bijdrage aan het vergroten van de recreatieve waarde van de provincie. Dit is zowel voor het toerisme, het woonmilieu van inwoners als de aantrekkelijkheid van de provincie belangrijk. Om een daadwerkelijk oordeel te geven over de doeltreffendheid op het niveau van de beleidskeuze ontbreekt het op dit moment aan inzicht in de relatie tussen beleidsindicatoren en de resultaten van de individueel uitgevoerde projecten.

Plattelandontwikkelingsprogramma (POP3)**13. Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater (begrotingsdoel 1.2)**

Deze uitvoeringsregeling bevat drie typen maatregelen waarvoor subsidie wordt verleend: (1) investeringen ten behoeve van goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater, zowel fysieke investeringen voor innovaties als niet-productieve investeringen; (2) kennisoverdracht en voorlichting om de goede kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater te bereiken en (3) samenwerken voor innovaties om goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater te bereiken.

Het subsidieonderwerp is in 2016 in werking getreden waarbij het subsidieplafond voor de jaren 2016, 2017, 2018 en 2019 respectievelijk € 5,5 miljoen, € 8 miljoen, € 10,9 miljoen en € 15,7 miljoen bedraagt. In de periode 2016-2019 zijn 66 aanvragen ingediend

(gemiddeld 17 per jaar), waarvan er 34 zijn toegekend (gemiddeld 9 per jaar) voor een totaal subsidiebedrag van € 32,7 miljoen. Projecten kunnen alleen subsidie ontvangen als deze resultaten en beleidsresultaten bevatten die aansluiten bij de doelstellingen zoals benoemd in de openstellingsbesluiten 2.1, 2.2, 2.6 en 2.7. Projecten zijn allen projecten ingediend door Waterschappen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van het subsidieonderwerp projecten uitgevoerd om de kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater te verbeteren. Projecten worden geselecteerd door een comité van deskundigen. Een van de criteria waarop geselecteerd wordt is de effectiviteit van een project. Naast effectiviteit wordt ook gekeken naar de schaal waarop een activiteit betrekking heeft. Subsidieontvangers moeten verplicht één keer per jaar rapporteren over de bereikte resultaten. In het Nederlandse POP-programma zijn indicatoren opgenomen met betrekking tot overheidsuitgaven, totale investeringen (publiek en privaat) en aantal hectare verbetering waterkwaliteit- of kwantiteit. Overigens is het zo dat nog niet alle gesubsidieerde activiteiten zijn afgerond. Het effect van maatregelen, bijvoorbeeld de aanleg van een natuurvriendelijke oever, op de waterkwaliteit is pas na enkele jaren zichtbaar. Tot nu toe is gebleken dat afgeronde projecten conform de openstellingsbesluiten zijn uitgevoerd en voldeden aan de voorwaarden. Er zijn geen projecten afgekeurd.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: met financiële ondersteuning ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van het Nederlandse platteland, zodat een positieve bijdrage wordt geleverd aan de (duurzame) landbouw-, water- en klimaatdoelen. Zoals hierboven is aangegeven is (bewezen) effectiviteit een belangrijk criterium voor toewijzing van de subsidie.

14. Behouden en versterken van biodiversiteit, natuur en landschap (begrotingsdoel 1.4)

De regeling is gericht op investeringen voor het verbeteren van de leefgebieden voor boerenlandvogels, behoud en verbetering van de biodiversiteit en de ontwikkeling van waardevolle en aantrekkelijke agrarische landschappen.

De subsidie voor het behouden en versterken van biodiversiteit, natuur en landschap betreft een eenmalige regeling die alleen in 2017 is opengesteld. In 2017 zijn acht aanvragen ingediend en toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € 3,1 miljoen. Het subsidieplafond bedroeg € 3,7 miljoen. De provincie betaalt RVO.nl voor de uitvoering van het subsidieonderwerp. Het is onduidelijk wat voor deze regeling de kosten zijn, aangezien de provincie RVO.nl betaalt voor de gehele POP3 en niet per specifieke regeling/openstelling.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

3 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als potentieel doeltreffend: er zijn op basis van deze regeling projecten gestart gericht op onder andere het verbeteren van leefgebieden voor weide- en akkervogels. Ook worden herstel- of inrichtingsmaatregelen in het landelijk gebied uitgevoerd en worden landschapselementen in het agrarisch landschap aangelegd. Veel gesubsidieerde activiteiten zijn nog in uitvoering, waardoor er nog geen zicht is op aantoonbare resultaten. Het is echter aannemelijk dat gesubsidieerde activiteiten een gerichte bijdrage leveren aan het doel van het subsidieonderwerp, te weten het behouden en verbeteren van de biodiversiteit en het verbeteren van de aantrekkelijkheid van het agrarisch landschap. De ingediende

aanvragen zijn beoordeeld door een comité van deskundigen dat onder andere toetst op de mate van het beoogde effect van de uit te voeren maatregelen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Waar in 2018 projecten op het punt stonden om te starten, zijn projecten op dit moment in uitvoering. Omdat er nog geen inzicht is in de effecten van deze projecten, is het nog te vroeg om een nadere duiding te geven aan de maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. Hoewel de provincie aangeeft dat met het subsidieonderwerp slechts speldenprikjes te realiseren zijn, is het wel de ambitie om met het subsidieonderwerp een gerichte bijdrage te leveren aan de biodiversiteit en een aantrekkelijk landschap, zodanig dat wordt bijgedragen aan kwalitatief hoogwaardige en aantrekkelijke natuurgebieden.

15. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw (begrotingsdoel 1.5)

Binnen het subsidieonderwerp zijn twee onderdelen te onderscheiden: 'innovatieve landbouw' en 'plaatselijke ontwikkeling (LEADER)'. Deze paragraaf gaat over het onderdeel 'innovatieve landbouw'.

Het doel van deze regeling is gericht op verduurzaming van de landbouwketen en voedselketen met een duurzame innovatieaanpak voor gezond, duurzaam en betaalbaar eten voor iedereen. Om de sprong naar een sterke, duurzame en toekomstbestendige grondgebonden landbouw te maken, hebben PS op 29 juni 2016 het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw vastgesteld. Centraal staat een veranderaanpak met proeftuinen. De regeling werkt met zogenaamde openstellingsbesluiten. Na elke openstelling wordt bezien of de openstelling het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

De regeling is in 2015 in werking getreden en kent geen einddatum. Het subsidieplafond voor de periode 2016-2019 bedraagt respectievelijk € 3,8 miljoen, € 8 miljoen, € 6,3 miljoen en € 4,7 miljoen (€ 22,8 miljoen in totaal). Er worden gemiddeld 30 aanvragen per jaar ingediend, waarvan er gemiddeld tien per jaar worden toegekend. In de periode 2016-2019 is in totaal € 11 miljoen subsidie verleend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling proeftuinen gestart gericht op innovatie van grondgebonden landbouw. Bovendien vindt als gevolg van projecten kennisontwikkeling plaats. Zonder subsidie zullen grondgebonden landbouwers, vanwege de financiële risico's, niet snel investeren in innovaties. Via voortgangsrapportages en de verantwoording bij vaststelling wordt over het succes van de gesubsidieerde activiteiten gerapporteerd. Projecten worden geselecteerd door een comité van deskundigen, waarbij vooral gekeken wordt naar het effect van de uit te voeren activiteiten. Daarnaast wordt bezien of de innovatie breder toepasbaar is en of er verschillende relevante partijen betrokken zijn bij de innovatie. Bij keteninnovatie is het effectiever als er partijen uit de hele keten meedoen, dan wanneer een landbouwer alleen samenwerkt met een toeleverancier. Vanuit de Europese Unie wordt gemeten op basis van het aantal samenwerkingsmaatregelen (innovatieprojecten, operational groups of proeftuinen). Ook door de provincie wordt op dit niveau gemeten. Voorts worden subsidieontvangers uitgenodigd om deel te nemen in het Voedselnetwerk om hun ervaringen te delen (ook wanneer de innovatie niet geslaagd is). Het resultaat van de projecten (of de innovatie geslaagd is) is pas zichtbaar als de projecten zijn uitgevoerd. De maximale uitvoeringsduur van een project is 3 jaar.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Met behulp van de subsidie worden investeringen gedaan om te innoveren. Dit leidt onder andere tot kennisontwikkeling- en deling, worden meer doelgroepen bereikt en wordt het bewustzijn rond duurzame landbouw versterkt. De gesubsidieerde activiteiten hebben de potentie om voor de hele sector van belang te zijn (opschaalbaar, herhaalbaar) en leveren daardoor een aannemelijke bijdrage aan de verduurzaming van de Nederlandse landbouwketen en voedselketen. Opgemerkt wordt dat ondanks dat er diverse proeftuinen zijn gestart, nog niet alle resultaten zichtbaar zijn.

16. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: LEADER (begrotingsdoel 1.5)

Binnen het subsidieonderwerp zijn twee onderdelen te onderscheiden: 'innovatie landbouw' en 'plaatselijke ontwikkeling (LEADER)'. Deze paragraaf gaat over het onderdeel 'plaatselijke ontwikkeling', ofwel LEADER.

De interactie tussen landbouw en samenleving wordt steeds belangrijker. Er ligt een opgave om samen te werken aan de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en aan duurzaam beheer van de ruimte. De agrarische sector moet zich inzetten voor maatschappelijk draagvlak en moet invulling geven aan haar 'license to produce' bijvoorbeeld door de relatie stad-platteland en boer-burger te verstevigen. Hiervoor is LEADER-subsidie beschikbaar. LEADER, wat kortweg neerkomt op 'samenwerking voor plattelandsontwikkeling', ondersteunt projecten op het gebied van de economische ontwikkeling en werkgelegenheid op het platteland. Voor POP3 in de provincie Zuid-Holland betreft het de LAG Holland Rijnland en LAG Polders met Waarden (LAG: Lokale Actie Groepen). De regeling werkt met zogenaamde openstellingsbesluiten. Na elke openstelling wordt gezien of de openstelling het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

De regeling is in 2015 in werking getreden en kent geen einddatum. Het subsidieplafond voor de periode 2017-2019 bedraagt respectievelijk € 2,8 miljoen, € 3,4 miljoen en € 4,6 miljoen (€ 10,8 miljoen in totaal). Er worden gemiddeld 8 aanvragen per jaar ingediend, waarvan er gemiddeld 4 per jaar worden toegekend. In de periode 2017-2019 is in totaal € 1,2 miljoen subsidie verleend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als beperkt doeltreffend. In tegenstelling tot het onderdeel 'innovatieve landbouw', blijft het aantal LEADER-projecten achter bij de verwachtingen. De provincie geeft aan dat dit enerzijds komt doordat het LEADER-programma - dat in 2016 is gestart - tijd nodig heeft om op gang te komen. Het kost namelijk tijd voordat projecten rijp genoeg zijn om een aanvraag in te dienen of na indiening te kunnen verlenen. Ook kost het tijd om de nodige cofinanciering te regelen bij een andere overheid. Anderzijds is aangegeven dat de vereisten die vanuit de EU aan de subsidie zijn verbonden, zwaar zijn. Aanvragers zien om die reden vaak af van het indienen van een aanvraag. Dit heeft ertoe geleid dat het subsidiebudget in de periode 2017-2019 voor slechts 11% is benut.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Het subsidieonderwerp levert in potentie een bijdrage aan de beleidskeuze. Voorwaarde is dan wel dat er voldoende succesvolle projecten worden uitgevoerd. LEADER is een vanuit de gemeenschap geleid lokaal programma en beoogt bij te dragen aan de plaatselijke ontwikkeling van plattelandsgebieden (structurele versterking van de sociaaleconomische positie van de regio en de agrarische sector). Innovatie, samenwerking en integrale projecten zijn daarbij sleutelwoorden. Met de gesubsidieerde activiteiten worden innovaties ontwikkeld, getest of beproefd. De opgedane

kennis moet openbaar worden verspreid en gedeeld. De gesubsidieerde activiteiten hebben de potentie om voor de hele sector van belang te zijn (opschaalbaar, herhaalbaar en overdraagbaar). De projecten zijn geselecteerd op deze potentie.

17. Ondersteunen jonge landbouwers (begrotingsdoel 1.5)

De Regeling Jonge Landbouwers is onderdeel van het (Europese) Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3). Vanwege de vergrijzing van de agrarische sector is het doel van deze regeling erop gericht om jonge landbouwers tot 41 jaar te stimuleren om duurzaam te investeren in hun bedrijf middels de aanschaf van moderne installaties en machines. Voorbeelden van duurzame investeringen zijn zonnepanelen, systemen voor precisielandbouw, machines voor niet kerende grondbewerking en mestvergisters. De subsidie bedraagt 30% van het investeringsbedrag. De subsidie is maximaal € 20.000 en moet minimaal € 10.000 bedragen om voor deze regeling in aanmerking te komen. De provincie voert naast deze regeling geen specifiek beleid voor jonge landbouwers. Sinds de eerste openstelling in 2016 is de investeringslijst uitgebreid, waardoor een betere keuze voor de verschillende sectoren te maken is.

De regeling is in 2015 in werking getreden waarbij het subsidieplafond voor de jaren 2016, 2017, 2018 en 2019 respectievelijk € 1,2 miljoen, € 870.000, € 1,1 miljoen en € 560.000 bedraagt. Jaarlijks worden gemiddeld 60 aanvragen ingediend, waarvan er gemiddeld 40 worden toegekend. In de periode 2016-2019 is inmiddels € 2,6 miljoen subsidie verleend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling jonge agrariërs ondersteund bij het moderniseren en verduurzamen van het bedrijf. De jonge landbouwer is verplicht een aanvraag tot vaststelling van de subsidie te doen. Hieruit blijkt of de investering is uitgevoerd. De provincie geeft aan dat de subsidie gericht is op het verkleinen van de investeringsdip. Het is bij de provincie echter onduidelijk of een investeringsdip door de subsidie kleiner wordt. De effecten van de gesubsidieerde activiteiten worden landelijk gemonitord door het Regiebureau POP en RVO.nl. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de effecten van gedane investeringen. Er wordt ook gekeken naar aspecten zoals totale investeringen en het aantal ondersteunde jonge landbouwers.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Met behulp van de subsidie worden investeringen gedaan om bedrijven te moderniseren en te verduurzamen. Dit draagt bij aan de verduurzaming van de Nederlandse landbouw. Bovendien is het subsidieonderwerp zodanig vormgegeven dat gedurende de POP-periode van 2014-2020 bijna alle jonge landbouwers in Zuid-Holland gebruik kunnen maken van het subsidieonderwerp en dus duurzame investeringen op hun bedrijf kunnen doen. Verder is er een landelijke werkgroep die de openstellingen voorbereid en de openstellingen die geweest zijn ook evalueert. De resultaten van de evaluatie worden onder andere gebruikt als input voor het opstellen van criteria voor de beoordeling van subsidieaanvragen. In de werkgroep zijn de jonge landbouwers vertegenwoordigd via het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK).

Overige subsidieonderwerpen m.b.t. behoud en ontwikkeling van (agrarisch) natuurgebied en landschappen

18. Natuur- en landschapsbeheer (SNL)

De subsidie voor Natuur- en landschapsbeheer (SNL) wordt verstrekt voor het beheer van (agrarische) natuurbeheertypen en beheer van landschapsbeheertypen. De regeling wordt uitgevoerd door RVO.nl en kan uitsluitend worden aangevraagd door agrarische collectieven. Deze collectieven maken vervolgens met agrariërs afspraken over het uit te voeren beheer. In de SNL zit zowel het beheer van natuurgebieden, als het agrarisch natuurbeheer. In de begroting 2019 is de meetwaarde 2017 voor met SNL beheerde natuur op 27.616 ha gesteld oplopend naar 31.633 in 2022. Het aantal hectare leefgebied (=agrarisch natuurbeheer) staat op 15.768 ha per jaar.

De regeling is in 2015 in werking getreden en kent geen einddatum. De provincie geeft aan dat zij zelf geen inzicht heeft in kengetallen, maar dat deze beschikbaar zijn bij RVO.nl (zoals aantallen aanvragen en toegekende subsidiebedragen).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Ondanks dat de provincie geen inzicht heeft in de kengetallen, is het subsidieonderwerp net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: met behulp van subsidie is er sprake van meer hectares leefgebied binnen het nieuwe stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (open grasland, natte en droge dooradering, open akkerland) dan verwacht. De provincie geeft aan dat zonder de subsidie er geen activiteiten tot stand komen ten behoeve van het natuur- en landschapsbeheer. Bovendien is natuurbeheer een continu proces van het ontwikkelen en in stand houden van natuurwaarden. Echter, om een onderbouwd inzicht te verkrijgen in de doeltreffendheid is het van belang dat de provincie inzicht heeft in de kengetallen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Door natuurbeheer financieel te ondersteunen ontstaan natuurgebieden van de juiste kwaliteit die geschikt zijn voor diverse diersoorten. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke groene en gezonde leefomgeving en de biodiversiteit. Naast het realiseren van nieuwe natuur is het van groot belang dat de natuur die er al is, of erbij is gekomen, goed beheerd wordt. Dat geldt ook voor de agrarisch natuurgebieden die buiten het Natuur Netwerk Nederland liggen; deze moeten ook goed beheerd worden. Dit is met het subsidieonderwerp mogelijk gemaakt.

De provincie geeft aan dat de kwaliteit van de natuur binnen het natuurnetwerk sinds 2012 volgens een landelijk ontwikkelde methode wordt onderzocht. Het betreft een vlakdekkende monitoring, die in een periode van zes jaar in het hele natuurnetwerk wordt uitgevoerd. Aan het eind van elke periode van zes jaar wordt een kwaliteitsbeoordeling uitgevoerd; hieruit volgt een oordeel (laag/midden/hoog) per beheertype per beoordelingsgebied. Een aandachtspunt is dat de landelijke monitoringsystematiek nog in ontwikkeling is. De komende jaren worden er nog aanvullingen en verbeteringen doorgevoerd, mede daarom is het niet mogelijk om een eindoordeel te geven. De resultaten moeten dan ook niet gezien worden als een beoordeling of eindoordeel, maar meer als een mogelijkheid om op een (landelijk) gestandaardiseerde wijze over deze gebieden te praten.

19. Natuurcompensatie

De Subsidieregeling Natuurcompensatie Zuid-Holland heeft betrekking op gevallen waarin de provincie initiatiefnemer is van projecten waarbij natuurwaarden verloren gaan. Er is sprake van natuurcompensatie waarbij de compensatiemaatregelen op gronden van derden worden uitgevoerd. Zo wordt er met behulp van subsidie geschikt weidegrasland gerealiseerd ter compensatie van verdwijnend leefgebied van weidevogels als gevolg van bijvoorbeeld de aanleg van provinciale infrastructuur.

Het subsidieonderwerp is in 2015 in werking getreden en kent geen einddatum. Vanaf 2017 is er geen subsidieplafond. In 2015 zijn in totaal 7 aanvragen ingediend en toegekend voor een totaal subsidiebedrag van circa € 700.000. In de periode 2017-2019 waren er geen provinciale projecten waarvan de provincie de negatieve effecten op weidevogels met deze regeling wilde compenseren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van deze regeling compensatiemaatregelen voor weidevogels gerealiseerd. Over langere termijn ontstaat pas inzicht in wat dit voor gevolgen heeft voor het aantal broedparen aan weidevogels. Het is niet altijd duidelijk of alle beheermaatregelen (volledig) worden uitgevoerd; toezicht vindt niet plaats en percelen worden incidenteel geschouwd. Voor de provincie is het aantal hectares compensatiegrasland een belangrijke indicator. Op dit moment loopt het aantal gerealiseerde hectares aan agrarisch natuurbeheer (circa 45 hectare) gelijk op met de doelstelling van de provincie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

3 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 als potentieel maatschappelijk doeltreffend beoordeeld, omdat het aannemelijk is dat het realiseren van geschikt weidevogelgrasland een bijdrage levert aan een groene leefomgeving en de biodiversiteit. Het is, net als in 2018, nog te vroeg om inzicht te hebben in het daadwerkelijke effect van gerealiseerd weidevogelgrasland. Hiervoor is meer tijd nodig, waardoor het op dit moment te vroeg is om onderbouwde uitspraken te doen over de maatschappelijke doeltreffendheid.

20. Gebiedsprogramma's groen (SGG) ↑

Lokale en regionale partners in Zuid-Holland zetten zich steeds meer in voor het behoud en de versterking van de groene leefomgeving. De provincie stelt zich op als aanjager, ondersteuner en cofinancier. Sinds 2014 zijn gemeenten, waterschappen en andere overheden per regio verenigd in zogenoemde 'landschapstafels', waaraan zij samen plannen maken voor het vergroenen van de provincie. In toenemende mate sluiten zich daarbij ook bedrijven en maatschappelijke organisaties aan. Waar voorheen al wel plannen voor natuur, groen en recreatie voor het komende jaar per deelgebied werden gemaakt, is het nu nieuw dat de groene gebiedsontwikkeling voor een grotere regio en een langere periode geprogrammeerd is door meerdere partijen.

Zuid-Holland telt 14 landschapstafels. Niet alle landschapstafels doen een beroep op cofinanciering door de provincie. Soms wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van POP3 financiering. Voor de meerjarenprogramma's 2016-2019 hebben diverse landschapstafels een bod gedaan op provinciale cofinanciering: landschapstafel Rijn- en Veenstreek €1,5 miljoen, landschapstafel Duin- en Bollenstreek €2,25 miljoen, landschapstafel Duin, Horst & Weide €2,42 miljoen, landschapstafel Hof van Delfland €3,54 miljoen, landschapstafel IJsselmonde €2 miljoen, landschapstafel Voorne-Putten €2,5 miljoen, landschapstafel Alblasserwaard-Vijfheerenlanden €1,2 miljoen, landschapstafel Waterdriehoek €2,5 miljoen, landschapstafel 'Haringvliet in een stroomversnelling' €5 miljoen (Bron: Brief

Meerjarenprogramma Groen 2016 - 2019 en overzicht 'groene' subsidieonderwerpen). In totaal is € 25 miljoen toegekend aan 11 aanvragers. Dit bedrag wordt in gedeeltes uitgekeerd.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 In vergelijking met 2018 zijn de gebiedsprogramma's inmiddels allemaal in de uitvoeringsfase. In het voorjaar van 2020 heeft de provincie de aangeleverde voortgangsverslagen over het jaar 2019 van de gesubsidieerde landschapstafels beoordeeld. Er is geconcludeerd dat er op dit moment geen aanleiding is voor een herijking van de verstrekte subsidies. Alle landschapstafels hebben aannemelijk gemaakt dat het volledige subsidiebedrag tijdig zal worden besteed. De verwachting is daarmee nog steeds dat alle programma's tijdig zullen worden afgerond en het volledige subsidiebedrag conform de beoogde subsidiedoelen zal worden besteed.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

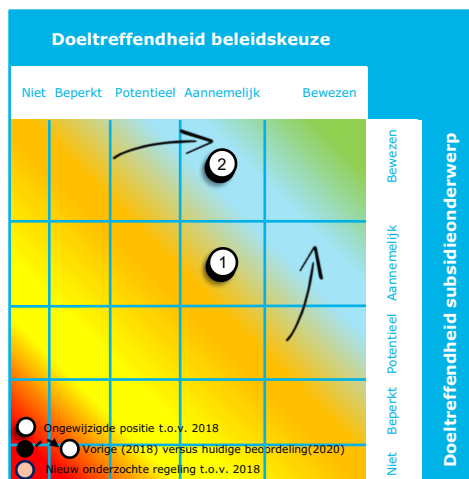
 Waar in 2018 projecten nog moesten starten of net waren gestart, zijn deze allemaal gestart met uitvoering. Echter, een definitief oordeel is te geven nadat projecten zijn uitgevoerd, uiterlijk 31 december 2022. Het huidige beeld is dat de programma's - met verschillende accenten in verschillende gebieden - bijdragen aan de kwaliteit en toegankelijkheid van de recreatie (o.a. recreatieve voorzieningen), het bevorderen van de biodiversiteit (o.a. ecologische verbindingen) en een vitalere landbouw. Daarnaast is in een aantal gevallen de samenwerking tussen gebiedspartijen versterkt.

5.2 Thema 'Milieu' (ambitie 7)

De provincie zet zich in voor een veilige en leefbare omgeving voor haar inwoners. Samen met andere overheden en maatschappelijke partners pakt de provincie verontreiniging aan en werkt aan de verbetering van het milieu. In de Beleidsvisie duurzaamheid en milieu 2013-2017, die is verlengd tot 2019, staat hoe de provincie de doelstellingen voor luchtkwaliteit, externe veiligheid, geluid en bodemsanering realiseert. Het uiteindelijke doel is de economie en de milieukwaliteit te versterken. Om dit te realiseren heeft de provincie voor diverse beleidsonderwerpen subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op (maatschappelijke) doeltreffendheid:

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland
2. Impuls Omgevingsveiligheid 2015 – 2020

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In het figuur is de beoordeling van de (maatschappelijke) doeltreffendheid van twee onderzochte subsidieonderwerpen weergegeven. In vergelijking met 2018 is de doeltreffendheid van beide onderzochte subsidieonderwerpen gelijk gebleven.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland

Het subsidieonderwerp opruiming drugsafval is een landelijke regeling in IPO-verband die elk jaar opnieuw wordt vastgesteld. Het doel van de huidige regeling is het verlenen van een financiële bijdrage aan gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen en andere grondeigenaren die kosten hebben gemaakt voor het opruimen van drugsafvaldumpingen. Het betreft een zogenaamde outputregeling: het financieel compenseren van gemeenten/grondeigenaren. De subsidie bedraagt maximaal 50% van de gemaakte opruimkosten voor een publiekrechtelijke rechtspersoon. Een natuurlijke persoon, privaatrechtelijke rechtspersoon of Staatsbosbeheer kan 100% van de subsidiabele kosten aanvragen; in beide gevallen geldt een maximum van € 24.999. Ook kunnen nu aanvragen worden ingediend voor verontreiniging door lozing in een openbaar water. De provincie Noord-Brabant is het loket voor subsidieaanvragen vanuit heel Nederland (met uitzondering van de provincie Gelderland, die haar eigen subsidieonderwerp uitvoert). De regeling is met middelen van en in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid tot stand gekomen. Elke provincie kent een eigen subsidieplafond. Het subsidieplafond van Zuid-Holland bedraagt in 2020 € 98.000.

In Zuid-Holland wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van het subsidieonderwerp. Waar in de periode 2016-2018 sprake was van een of twee aanvragen per jaar, werden in 2019 11 aanvragen ingediend, waarvan 10 toegekend. Op basis van cijfers van de

landelijke politie blijkt dat in 2018 in elf van de twaalf provincies meer drugsafval gedumpt is dan het jaar ervoor. In de regio Den Haag verzesvoudigde het aantal lozingen: van drie naar achttien. Voor de hele provincie Zuid-Holland ging het in 2017 nog om twaalf dumpingen, maar in 2018 trof de politie bijna veertig keer chemisch drugsafval aan.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Vanuit het perspectief van de provincie Zuid-Holland is het subsidieonderwerp net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: de provincie levert een financiële tegemoetkoming aan de bij de provincie bekende gedupeerden in de kosten van het opruimen van drugsafvaldumpingen. In de periode 2016-2019 zijn 14 van de 15 aanvragen toegekend voor een totaalbedrag van € 50.000. Op basis van de cijfers van de landelijke politie over het aantal geregistreerde drugsdumpingen valt af te leiden dat niet alle grondeigenaren waar een dumping heeft plaatsgevonden gebruik maken van het subsidieonderwerp. In de praktijk betekent dit dat niet alle kosten voor grondeigenaren zijn gecompenseerd. Dit ligt echter buiten de invloedssfeer van de provincie omdat (1) de landelijke regeling voorschrijft dat pas subsidie kan worden aangevraagd in het jaar nadat een drugsdumping heeft plaatsgevonden (de urgentie bij een gedupeerde is op dat moment vaak al verdwenen) en (2) de provincie vanuit privacyoverwegingen geen inzicht heeft in de exacte locatie van een drugsdumping, zodat grondeigenaren niet actief benaderd kunnen worden. De provincie benaderd wel alle gemeenten waar een drugsdumping heeft plaatsgevonden, zodat zij actief geattendeerd worden op het bestaan van het subsidieonderwerp.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: het conform landelijke afspraken compenseren van gedupeerden voor kosten die hen door criminele activiteiten zijn overkomen. Dit uitgangspunt en de vorm van het subsidieonderwerp vloeien voort uit de landelijke afspraken in het convenant dat aan deze subsidie ten grondslag ligt.

2. Impuls Omgevingsveiligheid 2015 -2020

De Impuls Omgevingsveiligheid (IOV) is een landelijk programma, waarbij de provincie Zuid-Holland als secretaris en kassier optreedt. Het programma is in 2014 vastgesteld door het Bestuurlijk Omgevingsberaad (BOB). Het doel van het programma is het veiliger maken van Nederland door het versterken van een viertal focuspunten waarmee een nationale kennisinfrastructuur, het borgen van de kwaliteit, organisatorische verankering en een adequate uitvoering van de wettelijke taken in relatie tot omgevingsveiligheid worden verankerd. In 2014 zijn de middelen door het Bestuurlijk Omgevingsberaad toebedeeld. Het programma loopt tot en met 31 december 2020. Daarna worden alle structurele activiteiten ondergebracht bij gremia en structuren onder leiding van trekkers. De provincie Zuid-Holland heeft hier dan geen rol meer als secretaris. Het merendeel van dit vervolg gebeurt onder aansturing van het ministerie van IenW, in samenwerking met IPO en VNG.

Sinds de inwerkingtreding van het subsidieonderwerp in 2015 zijn in Zuid-Holland 99 subsidies aangevraagd en verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 35,7 miljoen. Er is geen subsidieplafond.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Vanuit het perspectief van de provincie Zuid-Holland is het subsidieonderwerp net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: het aantoonbaar toebedelen van financiële middelen aan derden, zoals omgevingsdiensten, veiligheidsregio's, etc. Daarnaast wordt er door de provincie gemonitord aan de hand van kwantitatieve

beleidsindicatoren die gericht zijn op aantallen producten, zoals het aantal verleende vergunningen en het aantal afgegeven RO-adviezen. Voor de provincie gaat het dan ook om een outputregeling. Het Bestuurlijk Omgevingsberaad - onder leiding van de staatssecretaris van het ministerie van IenW - stuurt het programma IOV, waarin wel aandacht is voor de effecten van de gesubsidieerde activiteiten (outcome).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het landelijk programma geeft geen directe bijdrage aan de beleidskeuze van de provincie Zuid-Holland, maar een deel ervan is wel te herkennen in het externe veiligheidsprogramma van de provincie. De provincie regisseert zelf haar activiteiten binnen Zuid-Holland en tezamen geven de resultaten van alle activiteiten net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan het hoofddoel. Het hoofddoel is om Nederland veilig te houden door een adequate taakuitvoering.

5.3 Thema 'Cultuur' (ambitie 4)

De provincie werkt aan het behoud van uniek erfgoed voor toekomstige generaties door het beschermen, beleefbaar maken en (economisch) benutten van cultureel erfgoed. Om 'het bredere verhaal van de Zuid-Hollandse geschiedenis nog beter te vertellen en beleefbaar te maken' streeft de provincie naar nieuwe, eigentijdse (economisch rendabele) bestemmingen van erfgoed, goed gepresenteerde en toegankelijke archeologische vondsten en beeldbepalende, onderhouden molens in het Hollandse landschap. De basisprincipes van het erfgoedbeleid zijn verwoord in de Beleidsvisie Cultureel Erfgoed en Basisvoorzieningen Cultuur 2017-2020.

Het uiteindelijke doel is om een toonaangevende provincie te zijn, waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Cultuur en erfgoed zijn daarin belangrijke factoren. De provincie wil haar unieke erfgoed behouden voor toekomstige generaties.

Om dit te realiseren heeft de provincie voor diverse beleidsonderwerpen subsidieonderwerpen opengesteld. De in dit onderzoek onderzochte subsidieonderwerpen zijn:

1. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming
2. Molens 2013
3. Erfgoedlijnen
4. Publieksbereik archeologie

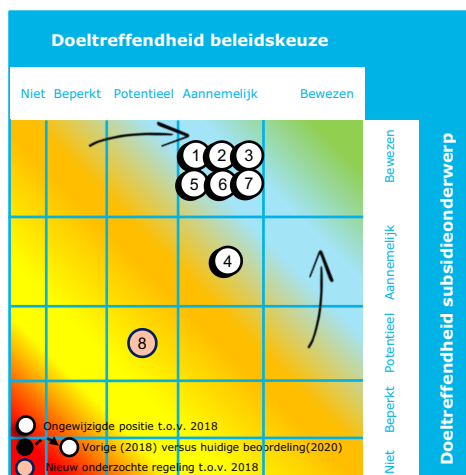
De provincie verstrekt daarnaast nog boekjaarsubsidies voor:

5. Cultuurparticipatie: subsidie voor het in stand houden van een beperkte basisvoorziening voor de volgende vier instellingen: Kunstgebouw, Popunie, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland en Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP).
6. Erfgoedhuis: subsidie voor het ondersteunen van de uitvoering van het provinciale erfgoedbeleid in brede zin.
7. ProBiblio: subsidie voor het ondersteunen van openbare bibliotheken in Zuid-Holland.

Tijdens de evaluatie van 2020 is één nieuwe regeling bij het onderzoek betrokken, te weten:

8. Toerisme

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In dit figuur is een samenvatting weergegeven van de onderzochte subsidieonderwerpen. De mate van doeltreffendheid ten opzichte van 2018 is ongewijzigd.

Omdat het nieuwe subsidieonderwerp Toerisme in november 2020 in werking trad en er tijdens de evaluatie nog niets bekend was over resultaten, is deze regeling als potentieel doeltreffend aangemerkt.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming

De Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten Zuid-Holland 2013 is bedoeld om rijksmonumenten in stand te houden door middel van restauratie en herbestemming. Beschermen, beleven en (economisch) benutten vormen hierbij sleutelbegrippen die bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Tevens beoogt het subsidieonderwerp de toegankelijkheid te verbeteren voor mensen met een functiebeperking en duurzaamheidsmaatregelen te treffen ten behoeve van de herbestemming van monumenten. Het subsidieonderwerp hangt samen met het subsidieonderwerp Erfgoedlijnen, die zich richt op een gebiedsgerichte aanpak van objecten (waaronder restauratie van rijksmonumenten) in combinatie met toerisme en recreatie.

Het subsidieonderwerp is op 1 december 2013 in werking getreden. De provincie financiert maximaal 50% van de subsidiabele kosten. Het subsidieplafond is in 2014, 2016 en 2017 verhoogd om tegemoet te komen aan een groeiend aantal subsidieaanvragen. Daarna is het budget en daarmee het subsidieplafond afgenomen. Sinds het in werking treden van het subsidieonderwerp zijn 201 subsidieaanvragen ingediend, waarvan 112 aanvragen zijn toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € 16,7 miljoen. NB: Deze cijfers betreffen alleen de uitgaven voor restauratie; herbestemming is buiten beschouwing gelaten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend. Uit de evaluaties voor het onderdeel 'Restauratie' blijkt dat het subsidieonderwerp voor Rijksmonumenten erin slaagt om de bouwkundige staat te verbeteren en de monumentale waarden te behouden. Uit de evaluaties blijkt ook dat dit zonder subsidie beperkt tot stand komt. De provincie controleert zowel op papier, als in de praktijk de subsidieresultaten. Zij doet dit onder andere via voortgangsrapportages, bezoeken van bouwvergaderingen en werkbezoeken op locatie. Het onderdeel herbestemming blijkt goed aan te sluiten bij de behoefte om monumenten een goede herbestemming te geven. Dit voorkomt het voor langere tijd leeg staan - en daardoor snel achteruitgaan - van monumenten.

Om de beleidsresultaten te monitoren, hanteert de provincie de indicator Restauratievolume.¹⁴ Dit wordt gemeten aan de hand van het percentage rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco (categorie 'matig' en 'slecht'). Dit percentage wordt gehaald uit de Erfgoedmonitor, die door elke provincie is ingesteld. Het gezamenlijke doel is dat eind 2020 alle provincies hun monitor hebben geactualiseerd zodat vergelijkingen mogelijk zijn.

In 2018 is Zuid-Holland gestart met de actualisatie van de Erfgoedmonitor. Daartoe worden door het uitvoerende bureau Fenicks jaarlijks alle data die afkomstig zijn van openbaar toegankelijke bronnen geactualiseerd. Jaarlijks wordt een deel van de rijksmonumenten fysiek bezocht. De combinatie van al deze gegevens levert elke vier jaar een volledig geactualiseerde Erfgoedmonitor op. Door de Erfgoedmonitor krijgt de provincie goed zicht op de restauratie-achterstand, in zijn geheel en ook per categorie erfgoed.

Naast de Erfgoedmonitor houden beleidsmedewerkers zelf prestatie-indicatoren bij, waaronder het aantal gesubsidieerde rijksmonumenten en het aantal maatadviezen voor herbestemming. Per jaar zijn per indicator streefcijfers opgesteld. Daarnaast monitort de provincie onder meer ook het aantal leerlingen dat vanuit Restauratie Opleidingsprojecten (ROP) Zuid-West bij het restauratieproject aan het werk zijn gegaan en/of een diploma heeft behaald.

¹⁴ Dit is een verplichting die voortvloeit uit het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. De verbeterde bouwkundige staat en de herbestemming van rijksmonumenten leidt tot behoud van cultureel erfgoed voor toekomstige generaties. Daarnaast levert goede zorg voor cultureel erfgoed een aannemelijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

2. Molens 2013

Het subsidieonderwerp Molens is uniek in Nederland en is gericht op behoud, in stand houden en draaien van molens in Zuid-Holland. Eigenaren van rijksmonumentale (complete en incomplete) molens vormen de doelgroep van de subsidie. Voorwaarde voor de subsidie is dat moleneigenaren deelnemen aan de landelijke Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim). In de provincie Zuid-Holland staan circa 230 molens die mogelijk in aanmerking komen voor de subsidie. De subsidie is gebaseerd op de Beleidsvisie Cultureel Erfgoed en Basisvoorzieningen cultuur 2017-2020 en het Hoofdlijnenakkoord.

Er wordt subsidie verleend voor a) onderhoud, b) grootonderhoud en c) het doen draaien van molens (draaipremie). Voor grootonderhoud zijn in de jaren 2016 tot en met 2019 52 aanvragen ingediend en 28 toegekend. Het totaal beschikte subsidiebedrag voor deze jaren bedraagt € 961.716,- terwijl € 1.000.000,- was begroot. Voor de andere twee onderdelen was het aantal aanvragen nog talrijker. Voor onderhoud wordt het plafond jaarlijks aangepast aan het aantal molens dat opnieuw instroomt in de Sim. De subsidie wordt in gelijke delen als zes voorschotten uitgekeerd, waardoor de totale uitgaven jaarlijks nagenoeg gelijk zijn. In totaliteit wordt voor onderhoud en draaipremie jaarlijks € 1.000.000,- begroot, dit is voldoende voor alle aanvragen. Van dit bedrag is € 90.000,- specifiek bestemd voor draaipremies.

Subsidiering van molens omvat naast deze drie onderdelen ook de restauratie van molens via het subsidieonderwerp Rijksmonumenten. Beide subsidieonderwerpen zijn apart beoordeeld in dit onderzoek. Beleid merkt echter op dat het onderscheid tussen restauratie en (groot) onderhoud in de praktijk niet goed te maken is: beide activiteiten gaan naadloos in elkaar over. Er is daarom enkel sprake van een financieel schot.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend op beleidsniveau. Met behulp van de subsidie worden molens geconserveerd, hersteld en/of vernieuwd. Hierdoor kunnen molens niet alleen draaien, maar ook voldoende draaiuren maken. Deze voldoende draaiuren zijn belangrijk ter voorkoming van extra onderhoudskosten. Goed onderhouden en draaiende molens dragen bij aan het beleefbaar maken van het cultureel erfgoed in de provincie. Bovendien stimuleert het vrijwilligers om molens te laten draaien en open te stellen voor publiek. De voor de provincie belangrijke (beleids-)indicatoren zijn het onderhoudsrapport van een molen en de tellerstand. Beide indicatoren zijn specifiek, meetbaar en controleerbaar. De subsidieaanvragen voor (groot) onderhoud dienen vergezeld te gaan van een actueel onderhoudsrapport. Dit geeft inzicht in de (kwalitatieve) staat van de molen. Daarnaast worden bij grootonderhoud de bouwvergaderingen bezocht, waardoor het proces nauwgezet wordt gevolgd. Ook is er een afgevaardigde van de provincie aanwezig bij de oplevering van het werk. Bij de vaststelling van subsidies wordt inhoudelijk bekeken of de werkzaamheden naar behoren zijn uitgevoerd. Kwaliteit is hierbij het belangrijkste criterium.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Net als in 2018 is de beoordeling dat het subsidieonderwerp een aannemelijke bijdrage levert aan de beleidskeuze. Het behouden en laten draaien van molens is belangrijk voor het in stand houden van cultureel erfgoed. Monitoring van onderhoud vindt plaats via de Erfgoedmonitor. Goede zorg voor cultureel erfgoed levert een aannemelijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

3. Erfgoedlijnen

Het subsidieonderwerp Erfgoedlijnen heeft betrekking op verschillende monumentale bezienswaardigheden in een bepaalde geografische locatie die een gezamenlijk verhaal vormen. De subsidie is gericht op het beschermen en beleefbaar maken van erfgoed en landschappen met grote cultuurhistorische waarde zodat een aantrekkelijke leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsklimaat ontstaan. De provincie heeft zeven erfgoedlijnen uitgezet die via een stakeholdernetwerk (erfgoedtafels) worden gerealiseerd. Elke erfgoedtafel heeft een ambitie bepaald en een lijst met activiteiten opgesteld om de ambitie te realiseren. De door de provincie toegekende projecten zijn vastgelegd in het Maatregelenpakket Erfgoedlijnen.

In de periode van 2015 tot en met 2020 zijn 402 aanvragen toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € € 3.633.992. Dit is in lijn met het beschikbare subsidieplafond. De meeste subsidies zijn aangevraagd voor de erfgoedlijn Landgoederenzone.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: doelen van de subsidie worden aantoonbaar gerealiseerd. De provincie geeft aan dat zonder subsidie de projecten niet in de huidige omvang en kwaliteit tot stand komen. Door de erfgoedtafels wordt de bijdrage van de projecten aan de doelen van de betreffende erfgoedlijn beoordeeld via een afwegingskader dat is opgesteld door de erfgoedtafels, waardoor alle projecten in dienst staan van de ambitie van de erfgoedtafel. Alleen projecten die bijdragen aan de ontwikkeling van de erfgoedlijn, zoals bepaald met de ambitie van de erfgoedlijn, worden opgenomen in het Maatregelenpakket. De regeling heeft niet alleen meerwaarde in materiële zin, maar zorgt ook voor inhoudelijke verbindingen (samenhang), samenwerking tussen regionale partijen en een groter toeristisch bereik. Daarnaast ontstaan er initiatieven buiten het subsidieonderwerp voor de erfgoedlijnen en is er dankzij de projecten meer betrokkenheid en draagvlak onder de beheerders van erfgoed. Ook wordt dankzij de projecten meer integraliteit en samenhang met andere beleidsterreinen (vooral 'groen' en 'water') gestimuleerd. Deze inhoudelijke samenhang zorgt voor een betere herkenbaarheid van het erfgoed.

De erfgoedtafels monitoren de voortgang van projecten en de beleidsresultaten. De resultaten hiervan worden gerapporteerd in de Monitor Erfgoedlijnen. De provincie monitort de voortgang van het subsidieonderwerp aan de hand van prestatie-indicatoren, namelijk het aantal gesubsidieerde projecten, de gerealiseerde multiplier, de waardering op Trip Advisor van een geselecteerd boegbeeld uit elke Erfgoedlijn en het aantal betrokken partijen per Erfgoedlijn.

Uit de derde voortgangsrapportage Monitor Erfgoedlijnen, uitgevoerd in 2020 door Tympanaan, komt naar voren dat voor de afgeronde projecten geldt dat de geleverde beleidsresultaten grotendeels conform de afspraken in maatregelenpakketten zijn. Bovendien blijkt dat alle erfgoedlijnen bijdragen aan de acht operationele doelstellingen van de provincie. Verhoudingsgewijs wordt het meest bijgedragen aan het vergroten van de bekendheid met (objecten binnen) de erfgoedlijn, gevolgd door de doelstelling 'zichtbaar maken van plekken door reconstructie of ontwikkeling'.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze om uniek erfgoed voor toekomstige generaties te behouden. De waardering van bezoekers van de iconen van erfgoedlijnen en het aantal bezoekers geven een beeld van de bijdrage aan het maatschappelijke doel, waarbij de aanname is dat er een causaal verband is tussen de gestegen waardering en bezoekersaantallen en de beleidsresultaten die zijn geleverd met subsidie van de provincie.

4. Publieksbereik archeologie

Het subsidieonderwerp publieksbereik archeologie heeft als doel om een breed publiek kennis te laten maken met archeologie, zodat hiervoor meer draagvlak ontstaat onder de inwoners van Zuid-Holland. De provincie geeft met het subsidieonderwerp invulling aan artikel 9 van het Verdrag van Malta, waarin de verplichting is opgenomen om de toegankelijkheid van archeologisch erfgoed te bevorderen en tentoonstellingen van archeologische voorwerpen te stimuleren.

Het subsidieonderwerp is op 1 juli 2016 in werking getreden en loopt af op 31 december 2023. Sinds het in werking treden van het subsidieonderwerp zijn 100 subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van ruim € 1,5 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. Met behulp van de subsidie zijn en worden diverse activiteiten georganiseerd die zorgen voor het vergroten van het publieksbereik. Door de uitgebreide communicatie over het subsidieonderwerp is er veel animo en wordt het budget overvraagd. Voorbeelden van activiteiten zijn tentoonstellingen, persactiviteiten, inzet van sociale media, crowdfunding, publicaties, openbare lessen en het meedoen aan onderzoek. Lokale projecten dragen in versterkte mate bij aan draagvlak voor en waardering van archeologie. Er is een brede doelgroep bereikt zoals schoolklassen, jongeren, winkelend publiek, ouderen en buitenlandse toeristen (waaronder doelgroepen die gevestigde instellingen niet weten te vinden of weinig kennis hebben). De beleidsresultaten van de subsidie worden gemonitord aan de hand van outputindicatoren, zoals het aantal archeologische tentoonstellingen, het aantal openbaar toegankelijke opgravingen of het aantal interactieve presentaties.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Het is aannemelijk dat met behulp van subsidie activiteiten tot stand zijn gekomen die de verbinding tussen archeologie en de burger hebben bevorderd, teneinde het draagvlak onder de inwoners van Zuid-Holland voor archeologie te vergroten. Omdat monitoring alleen plaatsvindt aan de hand van kwantitatieve indicatoren, ontbreekt een aantoonbare onderbouwing van de daadwerkelijke bijdrage van het subsidieonderwerp aan de beleidskeuze. Deze regeling is kan worden gekenmerkt als een outputregeling en is indirect gericht op het realiseren van de beleidskeuze (outcome).

5. Cultuurparticipatie

De provincie Zuid-Holland ondersteunt gemeenten bij de uitvoering van hun taken op het gebied van cultuurparticipatie en -educatie. Cultuurparticipatie wordt gezien als een gemeentelijke taak. De primaire verantwoordelijkheid hiervoor ligt dan ook bij de gemeenten. Specifiek heeft de subsidie tot doel het primair onderwijs, gemeenten en culturele instellingen middels een basisvoorziening te verbinden met doorlopende leerlijnen voor cultuureducatie (ontwikkeling en distributie). Instellingen die als basisvoorziening zijn aangemerkt zijn Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland, Popunie Zuid-Holland en Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP).

In de herfst van 2020 wordt er een meerjarig afsprakenkader vastgesteld in GS tussen de provincie en de instellingen met uitgangspunten en afspraken over samenwerking en gezamenlijke doelen. Eens per kwartaal vindt een voortgangsoverleg plaats tussen de provincie en de instellingen, waarin de prestatieafspraken worden besproken.

Op basis van art.4:23, derde lid, onder c van de Algemene Wet Bestuursrecht wordt de subsidie rechtstreeks verleend aan de hierboven genoemde instellingen. Jaarlijks wordt € 1,6 miljoen subsidie verstrekt, waarbij Kunstgebouw met € 1,2 miljoen de grootste ontvanger is en SEOP de kleinste met ruim € 30.000. Het totale verstrekte subsidiebedrag in de periode 2015-2020 bedraagt circa € 9,8 miljoen. Voor 2020 is de boekjaarsubsidie verhoogd met € 310.911,- (excl. indexatie). Voor 2021 worden de boekjaarsubsidies verder verhoogd.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: met behulp van subsidie wordt de basisvoorziening 'cultuurparticipatie' in stand gehouden. Jaarlijks wordt door de vier instellingen een activiteitenplan opgesteld, waarin onder andere aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen en uitvoeren van cultuureducatieve programma's voor kinderen en jongeren en het voorlichten over (pop)muziek, theater, beeldende kunst, dans, cultuureducatieprojecten en andere cultuurvormen. Ook is er uitwisseling met andere provincies; daar wordt ook lering uit getrokken.

De projecten en voorstellingen worden gewaardeerd en aantoonbaar afgenomen door gemeenten en onderwijsinstellingen. Dit blijkt ook uit de eerder uitgevoerde evaluatie naar de basisvoorzieningen cultuurparticipatie. De belangrijkste indicator om de beleidsresultaten te monitoren is de mate van cofinanciering (50%). Dit staat voor de afname van projecten en voorstellingen door gemeenten en onderwijsinstellingen. Een andere indicator is het aantal bereikte kinderen en scholen. De indicatoren zijn vooral gericht op output en niet op outcome.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 De subsidie levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze gericht op cultuureducatie om kinderen en jongeren in aanraking te laten komen met allerlei vormen van cultuur (zowel actief als passief) in Zuid-Holland. Met name gemeenten buiten de grote steden worden bereikt. Deze subsidie zorgt voor spreiding en ondersteuning van culturele infrastructuur voor kinderen en jongeren in gemeenten waar dit minder ontwikkeld is.

6. Erfgoedhuis

Het Erfgoedhuis vervult een belangrijke uitvoerende rol bij het realiseren van het provinciaal erfgoedbeleid. Het Erfgoedhuis zet zich in voor het behouden, benutten en beleven van het cultureel erfgoed van Zuid-Holland. Het Erfgoedhuis is de ondersteuningsinstelling voor de provincie Zuid-Holland en het Zuid-Hollandse erfgoedveld. Voorbeelden van werkzaamheden zijn communicatie en promotie, ontwikkeling van lesmateriaal, trainen

van vrijwilligers, (voorbereiding van) digitalisering van erfgoedcollecties, adviseren van gemeenten en monumenteneigenaren en ondersteuning van de erfgoedtafels.

Op basis van art. 4:23, derde lid, onder c van de Algemene Wet Bestuursrecht wordt de subsidie rechtstreeks verleend. Jaarlijks wordt € 1,67 miljoen subsidie verstrekt aan het Erfgoedhuis. Het totale verstrekte subsidiebedrag in de periode 2015-2020 bedraagt ruim € 10 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: met behulp van subsidie wordt het Erfgoedhuis in stand gehouden en worden activiteiten uitgevoerd ter ondersteuning van het provinciaal cultuurbeleid. Afgesproken activiteiten worden uitgevoerd en beoogde resultaten worden behaald. Volgens de provincie is financiële ondersteuning noodzakelijk om het Erfgoedhuis als organisatie voor de uitvoering van het provinciaal beleid te laten functioneren. Andere organisaties voorzien hierin niet. De mate waarin de gesubsidieerde activiteiten van het Erfgoedhuis bijdragen aan de provinciale doelen is complex om aantoonbaar vast te stellen, omdat de inzet van het Erfgoedhuis zich voor een groot deel richt op het ondersteunen van actoren die uiteindelijk de beoogde outcome mogelijk moeten maken. De rol van het Erfgoedhuis is hierbij vooral van belang om genoemde actoren voldoende toe te rusten voor het oppakken van de taak en/of rol. Zo worden gemeenteambtenaren toegerust om beleid te maken, vrijwilligers met elkaar in contact gebracht en van kennis voorzien en de provincie ondersteunt in informatiebehoefte, netwerkontwikkeling of praktisch binnen de erfgoedlijnen. Het Erfgoedhuis verantwoordt zich jaarlijks over haar gesubsidieerde activiteiten in haar jaarverslag. Nadat de activiteiten zijn uitgevoerd en gecontroleerd door de provincie stelt de provincie de subsidie vast.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 De subsidie levert net als in 2018 een aannemelijke, indirecte bijdrage aan de beleidskeuze. De bijdrage van de provincie is gericht op ondersteuning van andere actoren die bijdragen aan behoud van cultureel erfgoed en een aantrekkelijk Zuid-Holland waar mensen graag willen wonen en werken. Gezien het karakter van de werkzaamheden van het Erfgoedhuis is het aannemelijk dat deze een positief effect hebben op de beleidskeuze. Een specifieke effectindicator voor de doorwerking van de beleidsresultaten van het Erfgoedhuis is niet benoemd. Het Erfgoedhuis draagt indirect bij aan een aantal effectindicatoren uit de begroting (2017), zoals het aantal bezoekers iconen erfgoedlijnen, waardering bezoekers iconen erfgoedlijnen, aantal bezoekers website geschiedenis van Zuid-Holland. Deze indicatoren worden kwantitatief gemeten over de jaren heen.

Uit de doorlichting van het Erfgoedhuis in 2018 kwam naar voren op welke punten er winst te behalen is om de doeltreffendheid en doelmatigheid te vergroten. Hiertoe is destijds een plan van aanpak opgesteld. Daaraan wordt op het moment van deze evaluatie uitvoering gegeven.

7. Probiblio

De boekjaarsubsidie Probiblio is gericht op het ondersteunen van de openbare bibliotheken en het bibliotheeknetwerk in Zuid-Holland, zodat bibliotheken haar maatschappelijk kernfuncties kunnen uitvoeren: het ter beschikking stellen van kennis en informatie, het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie, het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur, het organiseren van ontmoeting en debat en het laten kennismaken met kunst en cultuur. Probiblio voert de provinciale taken uit op basis van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen. Het streven daarbij is dat bibliotheken inspelen op o.a. technologische en maatschappelijke veranderingen die zich voordoen,

de bibliotheken de beschikking hebben over een brede collectie om de inwoners van Zuid-Holland zo goed mogelijk te bedienen en dat het bibliothekennetwerk een goed functionerend systeem is. Hiertoe worden innovatieve projecten en programma's ontwikkeld voor lokale bibliotheken, fysieke werken vervoerd, het bibliothekennetwerk versterkt en de Koninklijke bibliotheek voorzien van data. Jaarlijks worden hierover prestatieafspraken gemaakt met de provincie en wordt daarover gerapporteerd in een jaarverslag.

De provincie hanteert sinds begin 2017 een toetsingskader met algemene prestatieverwachtingen voor de beoordeling van de activiteiten van Probiblio. Probiblio werkt dit uit in het jaarwerkplan en bespreekt deze met de provincie in de voortgangsgesprekken.

Op basis van art. 4:23, derde lid, onder c van de Algemene Wet Bestuursrecht wordt de subsidie rechtstreeks verleend. Jaarlijks wordt € 5 miljoen subsidie verstrekt aan Probiblio. Het totale verstrekte subsidiebedrag in de periode 2015-2020 bedraagt ruim € 30 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: met behulp van subsidie ondersteunt Probiblio openbare bibliotheken in Zuid-Holland en geeft daarmee invulling aan wettelijke taken. Andere organisaties voorzien hierin niet. Afgesproken activiteiten worden uitgevoerd en beoogde resultaten worden behaald. Uit de doorlichting uitgevoerd door het onderzoeksbureau Lysias in 2016, blijkt dat innovatieve projecten en aandacht voor concrete doelen en monitoring hiervan kunnen bijdragen aan het bereiken van concrete resultaten. Op basis van het rapport van Lysias is door Probiblio en de provincie een plan van aanpak opgesteld. De Staten worden elk jaar geïnformeerd over de voortgang.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 De subsidie levert net als in 2018 een aannemelijke indirecte bijdrage aan de beleidskeuze. De bijdrage van de provincie is gericht op ondersteuning van het bibliothekennetwerk, zodat bibliotheken kernfuncties kunnen uitvoeren. Het beoogde maatschappelijke effect is door de provincie niet geoperationaliseerd, maar duidelijk is ook dat het resultaat niet alleen op het conto geschreven kan worden van de boekjaarsubsidie, maar dat ook andere (f)actoren een rol hebben gespeeld. De opgebouwde beleidstheorie maakt het echter wel aannemelijk dat de subsidie doeltreffend is. De doeltreffendheid kan volgens de provincie verder worden verbeterd als evaluatie en monitoring van activiteiten nog beter verankerd wordt en er in gezamenlijkheid op landelijk niveau meer focus wordt aangebracht in de maatschappelijke opgaven waaraan bibliotheken bijdragen. Met het ondertekenen van het landelijk convenant 2020- 2023 wordt hier een eerste aanzet toe gedaan.

8. Toerisme

Met het nieuwe subsidieonderwerp Toerisme wil de provincie maatregelen stimuleren waarbij toerisme als motor wordt ingezet voor andere provinciale beleidsresultaten. Voorbeelden zijn het gebruik van duurzame vervoersmiddelen, OV- en fietsgebruik stimuleren onder toeristen; het ondersteunen van (nieuwe) verdienmodellen voor cultureel erfgoed; en de toegankelijkheid van natuur verbeteren voor verschillende toeristische doelgroepen. De provincie wil toerisme beter aan laten sluiten op dit soort andere maatschappelijke opgaven. Daarbij wil de provincie focussen op de volgende thema's: Coronamaatregelen, Verduurzaming en Betrokkenheid eigen bewoners, met name de jeugd. Overheden en ondernemers kunnen maatregelen voorstellen die hierop aansluiten. Alleen activiteiten die niet onder een ander subsidieonderwerp van de provincie passen, komen in aanmerking voor subsidie (art. 6 sub c). Zo fungeert het subsidieonderwerp Toerisme als 'vangnet' voor interessante projecten.

De regeling is voornamelijk eenmalig en treedt in werking op 1 november 2020 en loopt tot en met 2023. Voor 2020 is het subsidieplafond vastgesteld op € 500.000. Er zijn nog geen aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

3 Omdat het subsidieonderwerp pas in november 2020 in werking is getreden en er nog geen aanvragen zijn ingediend, is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op geleverde beleidsresultaten en effecten. Het subsidieonderwerp is daarom als potentieel doeltreffend beoordeeld. De regeling vult een leemte voor projecten die onder andere subsidieonderwerpen niet in aanmerking komen voor subsidie, maar wel een bijdrage leveren aan beleidsdoelen van de provincie.

Een aandachtspunt is het in kaart brengen van de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. Toerisme wordt gezien als vliegwiel: toerisme biedt de mogelijkheid om *alle* beleidsdoelen van de provincie mede te realiseren. Dit maakt het complex om beleidsresultaten en effecten en daarmee de toegevoegde waarde van het subsidieonderwerp te kwantificeren. Om de doeltreffendheid te vergroten is het wellicht mogelijk om een externe adviseur of jury onderdeel te laten zijn van de beoordeling van de aanvragen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

3 De regeling levert potentieel een bijdrage aan andere beleidskeuzes van de provincie. Het is om eerdergenoemde redenen nog niet mogelijk om hier uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten een bijdrage leveren aan diverse beleidsdoelen. De verwachting is wel dat deze bijdrage beperkt zal zijn: het budget is relatief klein, terwijl er sprake is van een grote hoeveelheid en diversiteit aan beleidsdoelen.

5.4 Thema 'Economie' (ambitie 4)

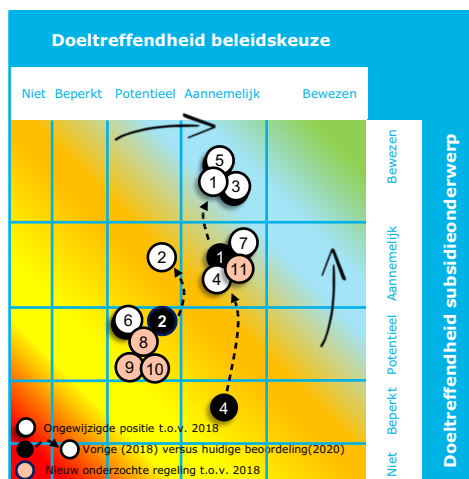
De provincie Zuid-Holland is een van meest innovatieve regio's van Nederland. Maar: vernieuwing blijft nodig om die positie vast te houden en verder te versterken. De provincie bouwt aan een sterke regionale economie waarin door samenwerking de concurrentiepositie van de provincie verbetert en waarin innovatieve bedrijvigheid ontstaat die inspeelt op de groeiemarkten van de toekomst. Het accent ligt op de ontwikkeling van een duurzame economie, de regionale kenniseconomie en de ontwikkeling en toepassing van nieuwe kennis. Om dit te realiseren heeft de provincie voor diverse beleidsonderwerpen subsidieonderwerpen opgesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op (maatschappelijke) doeltreffendheid:

1. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren ZH (MIT ZH)
2. EFRO Kansen voor West II
3. InnovationQuarter
4. Stageplaatsen MBO en HBO Zuid-Holland
5. Planvorming bedrijventerrein
6. Planvorming detailhandel
7. Herstructurering, ontwikkeling en planvorming bedrijventerreinen

In vergelijking met de evaluatie in 2018 zijn de volgende subsidieonderwerpen ook bij het onderzoek betrokken:

8. Campussen¹⁵
9. Human Capital
10. Ondersteuning aflopende BIZZen bedrijventerreinen
11. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In het figuur is de beoordeling van de (maatschappelijke) doeltreffendheid van de elf onderzochte subsidieonderwerpen weergegeven.

Voor drie subsidieonderwerpen is de doeltreffendheid verbeterd (33%). Het gaat om de MIT-regeling (nr. 1), EFRO Kansen voor West (nr. 2) en de inmiddels gesloten regeling Stageplaatsen MBO en HBO (nr. 4). Voor de overige subsidieonderwerpen is de doeltreffendheid gelijk gebleven ten opzichte van 2018.

Voor de nieuwe subsidieonderwerpen Campussen (nr. 8), Human Capital (nr. 9) en Ondersteuning aflopende BIZZen bedrijventerreinen (nr. 10) geldt dat ze als potentieel doeltreffendheid zijn aangemerkt, omdat er nog geen of slechts weinig informatie over resultaten bekend is. De RNIZ (nr.

¹⁵ Subsidie voor Campussen was ook onderdeel van de evaluatie van doeltreffendheid in 2018. Echter, de regeling was destijds nog niet in werking getreden. Subsidie voor Campussen is sinds begin 2019 opgesteld en daarom in de voorliggende evaluatie als 'nieuw' onderzocht.

11) is een doorontwikkeling van de inmiddels gesloten RNT (Regionale Netwerken Topsectoren).

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren Zuid-Holland (MIT ZH) ↑

Het doel van de MIT-regeling is het stimuleren van innovatie binnen het midden- en kleinbedrijf, waarbij zij aansluiting zoeken op de innovatiedoelstellingen van de Nederlandse topsectoren. Het ministerie van EZK en de Nederlandse provincies stellen jaarlijks een budget beschikbaar voor de MIT-regeling. In de provincie Zuid-Holland staat het subsidieonderwerp open voor het mkb in de volgende topsectoren: water, agri & food, tuinbouw & uitgangsmaterialen, hightechsystemen & materialen, chemie, biobased, life science & health, energie en logistiek. Tot en met 2019 waren alleen aanvragers uit de Topsector Creatieve Industrie uitgesloten voor deelname aan de MIT ZH. Sinds 2019 staat deze topsector echter ook open, waarmee Zuid-Holland het volledige topsectorenbeleid omarmt.

De MIT-regeling kent 2 instrumenten: Haalbaarheidssubsidie (maximaal € 20.000) en R&D-samenwerkingssubsidie (maximaal € 350.000). Het ministerie van EZK heeft in 2017 de landelijke regeling geëvalueerd, terwijl de provincie Zuid-Holland in 2019 de MIT voor haar eigen provincie heeft geëvalueerd.

Gedurende de periode 2015-2020 neemt het aantal aanvragen over Haalbaarheidsstudies en R&D-samenwerkingssubsidie significant toe van 269 aanvragen in 2015, tot 505 in 2020 (ruim 2.400 aanvragen gedurende deze periode). In deze periode is ruim € 55 miljoen geïnvesteerd in circa 800 Zuid-Hollandse mkb'ers. Voor Haalbaarheidsstudies wordt het subsidieplafond op de eerste dag van de inschrijving steeds ruim overschreden, waardoor er voor deze aanvragen een loting plaatsvindt.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als bewezen doeltreffend: op basis van zowel de landelijke evaluatie, als de evaluatie uitgevoerd door de provincie blijkt dat de MIT-regeling voorziet in een duidelijke behoefte en dat het hoofddoel van het subsidieonderwerp, het verhogen van het aantal haalbare technische/economische innovaties in het midden- en kleinbedrijf in Zuid-Holland, wordt bereikt. Bovendien blijkt dat ruim 50% van de niet-gesubsidieerde aanvragers stopt met hun innovatieproject(en), terwijl gesubsidieerden daarentegen allemaal doorgaan met hun innovatieproject. Om grip te krijgen op het effect van het subsidieonderwerp heeft de provincie een evaluatie uitgevoerd bij gesubsidieerden en niet-gesubsidieerden naar randvoorwaardelijke onderdelen om succes van innovatie te meten, te weten R&D-uitgaven, spin-offs, nieuwe ketenpartners, groei in S&O, groei in omzet, groei in fte en het aantal octrooiën of patenten. Uit de vergelijking tussen beide groepen zijn tendensen waarneembaar waaruit valt af te leiden dat het innovatiepotentieel van het midden- en kleinbedrijf met de MIT-subsidie wordt vergroot. Het werken met en meten van deze onderdelen zorgt ervoor dat de mate van doeltreffendheid is toegenomen van aannemelijk in 2018, naar bewezen in 2020.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: een concurrerend Zuid-Holland die met behulp van de met subsidie uitgevoerde Haalbaarheidsstudies en R&D-samenwerkingsprojecten zorgt voor additionele investeringen in innovatie door mkb'ers. Innovatie is een middel om een bijdrage te leveren aan de diversiteit aan beleidskeuzes (denk aan digitalisering, verduurzaming, circulaire economie, energietransitie, etc.). Daarnaast is innovatie cruciaal voor

het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervult het innovatieve mkb, met name binnen de topsectoren van Zuid-Holland, een sleutelrol als kraamkamer van vernieuwende ideeën, producten en processen.

2. EFRO Kansen voor West II

Met het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) wil de EU de economische verschillen tussen de Europese regio's verkleinen. Het fonds is vooral bedoeld voor de minder ontwikkelde regio's in Europa. De meer ontwikkelde regio's gebruiken het fonds om de concurrentiepositie en de werkgelegenheid te verbeteren. De provincie Zuid-Holland geeft cofinanciering aan projecten binnen het Kansen voor West II-programma. Kansen voor West is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland) en de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Deze acht hebben voor de tweede keer gezamenlijk een programma gemaakt om de regionale economie in de Randstad een innovatieve impuls te geven. Dit gebeurt door het geven van subsidies aan het bedrijfsleven in de regio. Binnen het Kansen voor West II-programma wordt cofinanciering (max. 50%) gegeven voor projecten gericht op innovatie (belegd bij Bureau Innovatie) en koolstofarme economie (belegd bij Team Energie). Daarnaast kent EFRO het Interreg-programma. Interreg maakt deel uit van het cohesiebeleid van de Europese Unie en is gericht op het versterken van de economische en sociale cohesie in de Europese Unie door onevenwichtigheden tussen regio's te corrigeren. Met betrekking tot Interreg subsidieert de provincie maximaal 15% van het gedeelte van de subsidiabele kosten van de Zuid-Hollandse partners.

De regeling is in 2015 inwerking getreden. Gedurende de periode 2015-2020 stelt de provincie Zuid-Holland ca. € 4 miljoen beschikbaar. In diezelfde periode zijn voor de provincie Zuid-Holland 63 aanvragen ingediend, waarvan er 36 zijn toegekend. Het subsidiebudget is hiermee volledig benut.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden op basis van het subsidieonderwerp tientallen projecten uitgevoerd waarbij aansluiting is bij tenminste een van de centrale doelstellingen innovatie en koolstofarme economie. Om de gerealiseerde uitkomsten van projecten te meten heeft de provincie in een vragenlijstonderzoek drie verschillende factoren gemeten op een vijf-puntenschaal: (i) perceptie van projectsucces, (ii) perceptie van economische impact en (iii) perceptie van samenwerkingsimpact. Op basis van dit onderzoek, maar ook op basis van andere analyses, blijkt dat projecten erin slagen om de verwachte resultaten te realiseren. Wel is het zo dat resultaten van EFRO-projecten vaak pas over langere termijn zichtbaar worden. De provincie stimuleert partijen om deel te nemen aan het Interreg-programma. De ervaring is dat er meer aanvragen van kennisinstellingen worden ontvangen dan van het mkb. Kennisinstellingen geven aan dat cofinanciering veelal wordt gebruikt om begrotingstekorten voor hun projecten te dichten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

3 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een potentiële bijdrage aan de beleidskeuze, maar het programma loopt nog en is nog niet geëvalueerd door de Managementautoriteit. Bovendien zijn de EFRO-doelen abstract waardoor effecten moeilijker te meten zijn. In 2017 is wel een evaluatie op rijksniveau uitgevoerd voor het EFRO-programma voor de periode 2007-2013. Deze evaluatie bevestigt de door het ministerie van EZK beoogde doelen: groei in investeringen door het mkb, betere producten en diensten voor klanten en versterking van het vestigingsklimaat.

3. InnovationQuarter

De subsidie InnovationQuarter (IQ) betreft een (begrotings)boekjaarsubsidie. De subsidie heeft als doel de uitvoeringsorganisatie InnovationQuarter in staat te stellen om economische structuur van Zuid-Holland duurzaam te versterken en het innovatieve vermogen van de regio Zuid-Holland te ontsluiten. IQ heeft beter gepresteerd dan de beoogde resultaten. Voor wat betreft innoveren heeft IQ 43 business cases en innovatieprojecten gerealiseerd met een investeringsvolume van € 26 miljoen. Hierbij is samengewerkt met enkele honderden bedrijven, kennisinstellingen en clusterorganisaties. IQ heeft over deze en andere resultaten verantwoording afgelegd in het jaarverslag 2019. In 2021 zal een landelijke evaluatie worden uitgevoerd van alle Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen in Nederland.

De boekjaarsubsidie was tot 2018 rond € 1,5 miljoen. Met NJN 2018 wordt dit verhoogd met € 250.000. Dus vanaf 2018 wordt de boekjaarsubsidie € 1,75 miljoen. Aangezien er kosten bij zijn gekomen voor onder andere de Roadmap Next Economy, het secretariaat van de EBZ en het Zuid-Hollands Investeringsplatform zijn de kosten verhoogd. In 2020 is een subsidie voor 2020 en 2021 gegeven van € 4,3 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Deze boekjaarsubsidie is doeltreffend: er zijn concrete business cases en innovatieprojecten uitgevoerd en tientallen bedrijven zijn van plan zich te vestigen in de regio. Er wordt gestuurd op de kwaliteit en de effecten van de subsidie. Als wij de resultaten uit het jaarverslag van IQ in ogenschouw nemen dan levert IQ een duidelijke bijdrage aan een duurzame en innovatieve economie in Zuid-Holland.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 De boekjaarsubsidie levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: het realiseren van een groeiende, duurzame en innovatieve economie in Zuid-Holland. Het is aannemelijk dat de bedrijven die betrokken zijn bij de uitgevoerde business cases, innovatieprojecten en FDI-projecten binnen drie jaar additionele arbeidsplaatsen realiseren in de regio.

4. Stageplaatsen MBO en HBO Zuid-Holland ↑

Studenten in het MBO en HBO hebben vaak moeite met het vinden van een stageplek waardoor zij mogelijk studievertraging oplopen en eventueel met een achterstand op de arbeidsmarkt komen. De Subsidieregeling stageplaatsen MBO en HBO Zuid-Holland kan worden aangewend voor activiteiten die leiden tot de creatie van stageplaatsen voor MBO- en HBO-studenten. De provincie wil met deze subsidieonderwerp bijdragen aan het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat de economie in de regio kan blijven beschikken over kwalitatief goed personeel. Het betreft een eenmalig en incidentele regeling.

Het subsidieonderwerp is in 2017 in werking getreden en betreft een eenmalige en incidentele regeling. Het subsidieplafond is € 250.000. Het maximaal aan te vragen subsidiebedrag is €200.000 en het maximale subsidiebedrag per stageplaats bedraagt omgerekend € 2.500. Bij de aanvragen wordt het 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' principe toegepast. In 2017 zijn 8 aanvragen ingediend voor in totaal € 827.000. Uiteindelijk zijn 2 aanvragen voor een totaalbedrag van € 250.000 toegekend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is inmiddels gesloten. In vergelijking met de evaluatie uit 2018 is het subsidieonderwerp als aannemelijk doeltreffend beoordeeld. Een voor de provincie belangrijke indicator is het aantal afgesloten beroepspraktijkovereenkomsten (BVPO's). De provincie hanteert hierbij een doelstelling van minimaal

50 extra plaatsen. Bij de onlangs vastgestelde subsidie van een aanvrager bedraagt het aantal extra plaatsen 91. Van de andere is nog geen verzoek tot vaststelling met daarin de behaalde resultaten ontvangen, maar lag de doelstelling op minimaal 50 plaatsen. Voor wat betreft het creëren van stageplaatsen is daarmee ruimschoots aan de doelstelling voldaan. Met de realisatie van extra stageplaatsen wordt gezorgd voor extra instroom en daarmee voor meer talent. Op de andere doelen uit het beleidsfiche (a) meer (buitenlandse) vestigingen van bedrijven die dichtbij talenten willen zitten en (b) meer (intersectorale) mobiliteit door adaptieve arbeidskrachten, is het subsidieonderwerp niet van invloed.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De middelen worden ingezet om extra stageplaatsen te realiseren en daarmee voor extra instroom te zorgen in de sector. Nadeel is dat deze instroom niet is voorbehouden aan speerpunt- of transitie sectoren waarop het economische beleid van de provincie is gericht, maar breed is opgesteld. De doeltreffendheid kan mogelijk anderszins worden verhoogd door die focus wel aan te brengen.

5. Planvorming bedrijventerreinen

Het subsidieonderwerp Planvorming bedrijventerreinen heeft als doel het verhogen en in stand houden van de kwaliteit en duurzaamheid van bestaande bedrijventerreinen. Subsidie wordt verstrekt voor activiteiten zoals het opstellen van een meerjarenprogramma voor het doorontwikkelen van een ondernemersvereniging, het uitvoeren van vooronderzoek inzake het vaststellen van een verordening als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de bedrijfsinvesteringszones of het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek of business case gericht op bijvoorbeeld energiebesparing, (verkeers)veiligheid of het bevorderen van groen en biodiversiteit op een bedrijventerrein.

Het subsidieplafond bedraagt jaarlijks ca. € 500.000. In de periode 2016-2019 zijn 253 aanvragen ingediend, waarvan er 216 zijn beschikt voor een totaal subsidiebedrag van € 2,1 miljoen. Het subsidiebudget wordt jaarlijks uitgeput. Ook in 2020 blijft het subsidieonderwerp relevant en zijn er voldoende aanvragen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: met behulp van deze outputregeling hebben bijvoorbeeld in 2016/2017 174 bedrijventerreinen in Zuid-Holland (van de 600 die er in totaal zijn) een project doorlopen gericht op verhoging van de kwaliteit van hun terrein en het meer voldoen aan de eisen van de zittende ondernemers. Uit een steekproef is gebleken dat bij 60% van de projecten de aanbevelingen volledig worden doorgevoerd. En dat bij 34% gedeeltelijke doorvoering plaatsvindt. Bijkomend effect is dat de samenwerking van de ondernemers op het bedrijventerrein daarmee bevordert wordt en de wil ontstaat om gezamenlijk aan de toekomst van hun terrein te werken. Wanneer echter ook de (periodieke) evaluatie(resultaten) in ogenschouw wordt genomen, dan kan met zekerheid gezegd worden dat het subsidieonderwerp doeltreffend is. De hierboven genoemde trend zet zich volgens de provincie ook in de afgelopen twee jaar door.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Op basis van de beleidstheorie is het duidelijk dat het subsidieonderwerp bijdraagt aan de maatschappelijke opgave. Het subsidieonderwerp voorziet in de behoefte van de ondernemers om hun bedrijventerrein kwalitatief op orde te krijgen en te houden. De projecten die met het subsidieonderwerp worden uitgevoerd dragen bij aan een vitaal en krachtig bedrijfsleven.

6. Planvorming detailhandel

Door onder andere de opkomst van internet en demografische ontwikkelingen functioneren niet alle winkel- en centrumgebieden naar behoren. In sommige gevallen nemen de kwaliteit en aantrekkelijkheid af. De provincie Zuid-Holland heeft daarom de 'Subsidie-regeling planvorming detailhandel Zuid-Holland' opgesteld. Het subsidieonderwerp heeft als doel het stimuleren van het in standhouden en verhogen van de kwaliteit en het verbeteren van het functioneren van winkel- en centrumgebieden. Subsidie bedraagt maximaal € 20.000, met een cofinancieringsplicht en kan aangevraagd worden door gemeenten, winkeliers- en ondernemersverenigingen en stichtingen. De subsidie wordt versterkt in de vorm van een projectsubsidie.

De regeling is eind maart 2018 voor het eerst opengesteld. In 2018 is voor 29 aanvragen een subsidie verleend voor een totaalbedrag van ca. € 415.000. In 2019 zijn voor 21 aanvragen subsidie verleend voor een totaalbedrag van ca. € 245.000. De regeling eindigt op 29 maart 2021. De huidige openstelling tot en met 31 december 2020, is de laatste openstelling onder de deze regeling.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als potentieel doeltreffend. Het subsidieonderwerp is 2,5 jaar geleden vastgesteld en voor het eerst opengesteld. De in de afgelopen periode beschikte projecten worden nu uitgevoerd of zijn recent afgerond. Partijen hebben twee jaar de tijd om tot uitvoering van de projecten te komen. Om het succes van de uitgevoerde projecten te meten hanteert de provincie indicatoren gericht op het economisch functioneren of de kwaliteit op basis van het Koopstromenonderzoek (KSO), het percentage organisatiegraad van centra en het aantal aanvragen voor een planvormingssubsidie.

Om concrete uitspraken omtrent doeltreffendheid te doen is de provincie voornemens om eind 2020 een evaluatie uit te voeren en de 'lessons learned' mee te nemen bij een eventuele nieuwe regeling. De evaluatie van het subsidieonderwerp is bewust tegen het einde van de looptijd gepland, zodat zoveel mogelijk afgeronde projecten onderdeel zijn van de evaluatie. Zonder de beoogde evaluatie heeft de provincie beperkt inzicht in de beleidsresultaten en effecten van het subsidieonderwerp. Volgens de provincie ligt het in lijn der verwachting dat met het beschikken van de subsidies de indicatoren voor de desbetreffende centra op termijn zullen verbeteren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 potentieel een bijdrage aan de beleidskeuze. Zoals hierboven aangegeven is het subsidieonderwerp 2,5 jaar in werking en is het merendeel van de projecten nog in uitvoering. Op basis van de beoordeling van de aangevraagde subsidies, ziet de provincie dat met subsidie wordt voorzien in een behoefte om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en winkel- en centrumgebieden ruimtelijk beter te laten functioneren. De verwachting van de provincie is dan ook dat het subsidieonderwerp doeltreffend zal zijn. Hiervoor is wel goed inzicht nodig in de resultaten van de individueel uitgevoerde projecten en mogelijk een heroriëntatie en aanvulling van de beleidsindicatoren. Op basis van de voorgenomen evaluatie eind 2020 zal het mogelijk zijn om een inschatting te maken van de doeltreffendheid op het niveau van de beleidskeuze.

7. Herstructurering, ontwikkeling en planvorming bedrijventerreinen

Het subsidieonderwerp Herstructurering, ontwikkeling en planvorming bedrijventerreinen had als doel het verbeteren van het vestigingsklimaat door het verhogen en in stand houden van de kwaliteit van de openbare ruimte op bestaande bedrijventerreinen. In 2013 is een nieuw subsidieonderwerp vastgesteld voor uitsluitend planvorming

bedrijventerreinen. Het subsidieonderwerp herstructurering, ontwikkeling en planvorming is gelijktijdig in z'n geheel ingetrokken. Sinds die tijd zijn er geen subsidiegelden meer beschikbaar voor nieuwe aanvragen voor herstructurering. Wel zijn er nog enkele projecten in uitvoering, aangezien de looptijd van projecten varieert van 7 tot 10 jaar. Daarvoor worden jaarlijks voortgangsrapportages ingediend en aan het eind een eindverantwoording.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Omdat de situatie is onveranderd, is het subsidieonderwerp net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: aan de hand van meetbare indicatoren (zoals het aantal hectare geherstructureerd bedrijventerrein) is per project inzicht verkregen in de geleverde beleidsresultaten. De gemeenten die subsidie hebben ontvangen moesten jaarlijks een voortgangsrapportage indienen, met inhoudelijke en financiële informatie. Voortgangsrapportages en wijzigingsverzoeken zijn vaak aanleiding geweest voor overleg met de betreffende gemeenten en (soms ook) een bezoek aan bedrijventerreinen. Daarnaast werd gestuurd op het tijdig indienen van de jaarlijkse voortgangsrapportages. De provincie geeft aan dat de projecten over het algemeen succesvol en conform afspraken zijn uitgevoerd. Daarbij wordt opgemerkt dat de resultaten per project verschillend waren; sommige projecten waren succesvoller dan andere. De doelstellingen van het subsidieonderwerp zijn gedeeltelijk, d.w.z. voor 80% tot 90%, gerealiseerd. Er zijn nog een beperkt aantal lopende projecten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze: door te investeren in de kwaliteit van de openbare ruimte zet de provincie aan tot private investeringen, zodat ook bedrijven investeren in hun gebouwen en in hun productieprocessen. De provincie geeft aan dat dit een belangrijke voorwaarde is bij het realiseren van toekomstbestendige bedrijventerreinen. Verder geeft de provincie aan dat voor het verbeteren van het vestigingsklimaat meerdere inspanningen benodigd zijn, onder meer via investeringen van ondernemers zelf.

8. Campussen

De provincie Zuid-Holland zet met haar economisch beleid in op het creëren van een vruchtbaar regionaal ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap. Campussen nemen hier een belangrijke positie in als brandpunt voor innovatie en (nieuw) ondernemerschap. Met het subsidieonderwerp wil de provincie bijdragen aan de versterking en doorontwikkeling voor de campussen Leiden Bio Science Park, TU Delft Campus en Space Campus Noordwijk. Subsidiabele activiteiten in het subsidieonderwerp zijn (1) het realiseren van onderzoeksinfrastructuur en (2) de bouw, het upgraden en de exploitatie van innovatieclusters op de campussen. De hoogte van de subsidie bedraagt ten hoogste 50% van de subsidiabele kosten. De regeling is op 30 oktober 2018 door GS vastgesteld en is medio januari 2019 opengesteld. Het subsidieplafond voor 2019 bedroeg € 4 miljoen en is voor 2020 vastgesteld op € 1,5 miljoen. In 2019 zijn 14 aanvragen ingediend en toegelaten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

3 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend. Omdat het subsidieonderwerp sinds begin 2019 pas in werking is getreden, is het nog te vroeg om te stellen dat de beoogde doelen nu al zijn gerealiseerd. Het realiseren van een versterkt organiserend vermogen van campussen of een verhoogde innovatie kennisinfrastructuur op campussen vergt tijd. Wel kan gesteld worden dat deelresultaten zijn behaald; de eerste 14 aanvragen uit 2019 hebben er bijna 2 (van de maximaal 4) jaar opzitten. Op basis van hun voortgangsrapportages zijn de resultaten volgens de provincie

bemoedigend. Zo zijn verscheidene onderzoeksinfrastructuren in ontwikkeling en hetzelfde geldt voor de bouw, upgrade en exploitatie van verschillende innovatieclusters. De provincie concludeert dat dergelijke resultaten in lijn liggen met de doelen zoals gesteld in het beleid en de bijbehorende beleidstheorie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp is vanwege de recente inwerkingtreding beoordeeld als potentieel maatschappelijk doeltreffend: in de beleidstheorie is verondersteld dat de gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan meer productieve interacties gericht op groei en innovatie tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen op de campus. Een duurzame en innovatieve economie draagt naar verwachting bij aan een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervullen de campussen van nationaal belang in Zuid-Holland een sleutelrol, als brandpunt in het regionale ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap. Daarom zet de provincie in op ondersteuning van de campussen van nationaal belang.

9. Deelakkoorden Human Capital

De provincie Zuid-Holland is mede-initiatiefnemer van het Human Capital akkoord Zuid-Holland. Insteek van het akkoord, dat door 66 triple helix partijen is ondertekend, is om het Zuid-Hollandse bedrijfsleven te ondersteunen in hun zoektocht naar voldoende en gekwalificeerd personeel, werknemers bij-, her- of om te scholen, het bestaande arbeidspotentieel beter te benutten en het organiserend vermogen en de uitvoeringskracht te vergroten. Werkgevers en werknemers worden met deze insteek voorbereid op de nieuwe economie. Met deze subsidieonderwerp stelt de provincie Zuid-Holland middelen beschikbaar om deelakkoorden Human Capital in Zuid-Holland ten uitvoer te brengen. Deelakkoorden maken duidelijk welke inspanningen deelnemende partijen ondernemen om een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van het Zuid-Hollands Human Capital akkoord en daarmee bij te dragen aan een goed functionerende arbeidsmarkt. Een goed functionerende arbeidsmarkt geldt namelijk als een positieve en onderscheidende concurrentiefactor, wat weer goed is voor de regionale economie. De subsidie wordt verstrekt in de vorm van een projectsubsidie.

Het subsidieonderwerp Human Capital is medio 2020 inwerking getreden en kent voor 2020 een subsidieplafond van € 5 miljoen. Tot op heden zijn twee aanvragen ingediend, waarvan er een is toegekend voor een subsidiebedrag van ca. € 480.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: het subsidieonderwerp is sinds enkele maanden inwerking getreden, waardoor er nog geen resultaten beschikbaar zijn. Wel is er een beleidstheorie opgesteld en worden via een monitoringssysteem (dashboard) realisatiecijfers bijgehouden en gerapporteerd aan de taskforce Human Capital. Realisatiecijfers houden verband met het aantal (flex)werknemers dat scholing heeft gehad, het aantal werkgevers dat is ondersteund, het aantal regionale en/of sectorale transitities, het aantal mbo'ers dat aan werk is geholpen, het aantal werklozen/niet werkenden dat aan een baan is geholpen, het aantal deeltijdwerkers dat meer uren is gaan werken en het aantal aangetrokken/behouden internationale talenten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel maatschappelijk doeltreffend: hoewel het subsidieonderwerp pas onlangs open is gesteld, is de verwachting dat de afgesloten en te realiseren deelakkoorden direct een bijdrage leveren aan de kwantitatieve doelstellingen uit het Human Capital akkoord Zuid-Holland. Door de

recente inwerkingtreding van het subsidieonderwerp is het nog te vroeg om uitspraken over maatschappelijke doeltreffend te doen.

10. Ondersteuning aflopende BIZzen bedrijventerreinen

De provincie wil het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van bedrijventerreinen en winkelgebieden stimuleren en ondersteunt tijdens de coronacrisis bestaande samenwerkingsverbanden door aflopende bedrijveninvesteringszones (BIZ) te steunen met het oog op de toekomst. Na 5 jaar moet de BIZ weer een verlengingstraject opstarten dat door de gemeenteraad moet worden vastgesteld. Normaal wordt in Q1 of Q2 het traject gestart met draagvlakmetingen en het opstellen van een vijfjarenbegroting. Door de coronacrisis hebben ondernemers hier minder tijd voor en is een BIZ of ondernemersvereniging op dit moment ook minder bemand door andere prioriteiten. Deze eenmalige subsidie, die op 16 juli 2020 inwerking is getreden, steunt BIZzen in winkelgebieden en op bedrijventerreinen die willen verlengen.

De subsidiabele kosten bedragen maximaal 70% van begrote kosten met een minimum van €1.100 en een maximum van €35.000. Het subsidieplafond in 2020 bedraagt €750.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel doeltreffend: het subsidieonderwerp is eenmalig en is medio 2020 in werking getreden. Er zijn nog geen subsidies toegekend, maar er is wel een beleidstheorie opgesteld. In de beleidstheorie is de aanname gedaan dat gesubsidieerde activiteiten bijdragen aan het in stand houden van de organisatiegraad van bedrijfsinvesteringszones. Het niet afnemen van de huidige organisatiegraad is dan ook de belangrijkste kwantitatieve indicator voor de provincie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als potentieel maatschappelijk doeltreffend: in de beleidstheorie is verondersteld dat het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van bedrijventerrein en winkelgebieden van belang is voor het realiseren van ambities op het gebied van vergroening, klimaatadaptatie, energiematregelen, duurzame mobiliteit, versterking kwaliteit en leefbaarheid van het bedrijventerrein. Omdat er nog geen subsidies zijn toegekend, is het nog onduidelijk wat het effect van het subsidieonderwerp is op de beleidskeuze.

11. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Met het subsidieonderwerp Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ) wil de provincie het organiserend vermogen versterken van regionale netwerken die zijn gericht op innovatie. De provincie zet middelen in voor de ontwikkeling van regionale netwerken gericht op innovatie, bestaande uit samenwerkende bedrijven en waar relevant ook kennisinstellingen en/of overheden. Door krachten te bundelen wordt het organiserend vermogen van de sector versterkt. Het vormen van een netwerk per sector met een agenda voorkomt bovendien dat verschillende netwerken binnen dezelfde sector met verschillende agenda's ontstaan. De provincie subsidieert maximaal 50% van de totale subsidiabele kosten.

De RNIZ is een doorontwikkeling van de RNT (Regionale Netwerken Topsectoren). Na evaluatie van de RNT is besloten tot een verscherpte regeling met een duidelijker beleidskader. De RNT is inmiddels gesloten en alleen nog relevant voor nog lopende projecten onder die regeling.

De RNIZ is eind 2018 inwerking getreden met een subsidieplafond van € 750.000. In hetzelfde jaar zijn twee aanvragen toegekend en is het subsidieplafond volledig benut. In 2019 zijn 6 van de 8 aanvragen toegekend en is het subsidieplafond van € 2,5 miljoen volledig benut. In 2020 bedraagt het subsidieplafond € 1,5 miljoen en zijn er 9 aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Aangezien de RNT in 2018 is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend en de RNIZ een verscherping is van de RNT, is de RNIZ beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. Monitoring vindt plaats door aanvragers projectresultaten te laten vastleggen in KPI's. Deze KPI's bestaan uit geformuleerde beleidsresultaten, zoals het aantal productieve interacties tussen bedrijven onderling of met kennis- of onderzoeksinstellingen en/of overheden, organisatie van kennisevents, uitvoering van (provinciale) agenda's of internationale kennisverwerving. De provincie kan op deze manier zien welke gesubsidieerde activiteiten worden uitgevoerd en of ze aansluiten bij de beleidsdoelen en -resultaten. Op basis van de tot nu toe beoordeelde voortgangsrapportages blijkt dat de uitgevoerde activiteiten en hierbij behorende resultaten in lijn liggen met de indicatoren die zijn opgesteld.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Door samenwerking te stimuleren tussen bedrijven en kennisinstellingen komen er innovatieve projecten tot stand die weer kunnen zorgen voor meer innovatie binnen de bedrijven. Zo komt een positieve spiraal van innovatieve projecten op gang die bijdraagt aan een innovatieve en duurzame economie. Innovatie is daarmee cruciaal voor het behoud van de huidige welvaart en de economische positie van de Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald waarmee meer toegevoegde waarde wordt gegenereerd. Daarbij vervullen netwerken van innovatieve ondernemers - met name binnen de topsectoren van Zuid-Holland - een sleutelrol, als kraamkamer van vernieuwende ideeën, producten en processen. Daarom zet de provincie in op innovatiestimulering door regionale, innovatieve netwerken te ondersteunen.

5.5 Thema 'Energie' (ambitie 3)

De provincie Zuid-Holland draagt bij aan een schone, betaalbare en toekomstbestendige energievoorziening. Het beperken van energieverbruik en de inzet van in Nederland opgewekte, schone energie biedt kansen om te innoveren en concurrerend te blijven en draagt bij aan het beschermen van het klimaat.

Uiteindelijk wil de provincie een aantrekkelijke en concurrerende provincie zijn door het ontwikkelen van schone en toekomstbestendige energie en daarmee het beperken van de opwarming van de aarde door het terugdringen van de CO₂-emissies in Zuid-Holland.

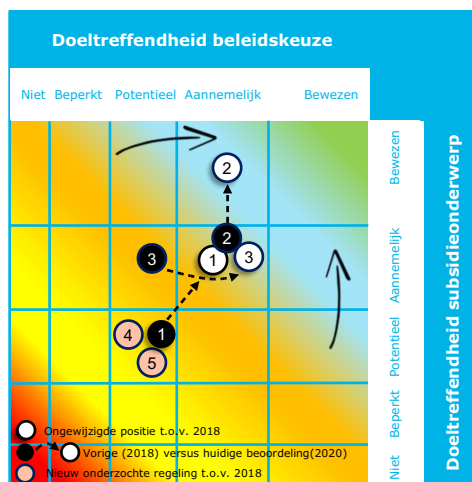
Om dit te realiseren heeft de provincie voor diverse beleidsonderwerpen subsidieonderwerpen opengesteld. De in dit onderzoek onderzochte subsidieonderwerpen zijn:

1. Energie op bedrijventerreinen
2. Asbest eraf? Zon er op!
3. Lokale initiatieven energietransitie

Ten opzichte van de evaluatie van 2018 zijn twee nieuwe subsidieonderwerpen betrokken bij het onderzoek:

4. Zonnig Zuid-Holland (de opvolger van Asbest eraf? Zon er op!)
5. Energie-infrastructuur op industrieterreinen

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In het figuur is een samenvatting weergegeven van de onderzochte subsidieonderwerpen. De mate van doeltreffendheid is ten opzichte van 2018 verbeterd (+100%).

Omdat het nog te vroeg is om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van de nieuwe subsidieonderwerpen Zonnig Zuid-Holland (nr. 4) en Energie-infrastructuur op industrieterreinen (nr. 5) zijn deze subsidieonderwerpen beoordeeld als potentieel doeltreffend.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Energie op bedrijventerreinen ↑

Het subsidieonderwerp Energie op bedrijventerreinen heeft als doel het verhogen van het gebruik en het opwekken van duurzame energie op bedrijventerreinen. Hiermee draagt de provincie bij aan het landelijke doel om in 2030 de helft minder CO₂ uit te stoten. Maar de opbrengsten voor Zuid-Holland zijn veel groter. Schone lucht en een gezondere leefomgeving bijvoorbeeld. Bovendien draagt het bij aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat voor bedrijven en stimuleert het de samenwerking van bedrijven op

bedrijventerreinen door de eis dat minimaal vijf bedrijven mee moeten doen. De provincie geeft 20% subsidie op de investering met een minimum van € 25.000 en een maximum van € 200.000. De regeling is in 2018 inwerking getreden en eindigt op 31 december 2020. De regeling wordt per 2021 vervangen door een nieuwe, inhoudelijk bredere regeling.

In 2018 zijn 11 aanvragen ingediend en toegekend voor een totaalbedrag van € 1 miljoen. Dit is gelijk aan het subsidieplafond van dat jaar. Vanwege gebrek aan budget is het subsidieonderwerp in 2019 niet opengesteld. In 2020 zijn 6 aanvragen ingediend waarvan er 5 zijn toegekend. Het subsidiebudget van € 750.000 is daarmee uitgeput.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Aangezien het subsidieonderwerp in 2018 inwerking is getreden, is deze in 2018 als potentieel doeltreffend beoordeeld. Inmiddels is het subsidieonderwerp beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: met behulp van de subsidie worden investeringen gedaan in duurzame energie. Door bijvoorbeeld de aanleg van zonnepanelen op bedrijfsdaken wordt duurzame energie opgewekt en CO₂-uitstoot teruggedrongen, wat weer bijdraagt aan de klimaatdoelen en daarmee aan een duurzame economie. Het aantal gerealiseerde energieprojecten is bij vaststelling van de toegekende subsidies meetbaar. Daarnaast zijn projecten en bedrijventerreinen ambtelijk en bestuurlijk bezocht. Nog niet alle toegekende subsidies zijn vastgesteld. Het subsidiebudget is zowel in 2018 als 2020 volledig uitgeput.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Waar het subsidieonderwerp in 2018 was beoordeeld als potentieel doeltreffend, is deze nu beoordeeld als aannemelijk maatschappelijk doeltreffend. Inmiddels blijkt dat bedrijven op bedrijventerreinen met deze subsidieonderwerp worden gestimuleerd om te investeren in duurzame energie en isolatiemaatregelen. Deze investeringen hebben een positief effect op het terugdringen van de CO₂-uitstoot en dragen bij aan het realiseren van vitale, krachtige en duurzame bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen die de opwarming van de aarde tegengaan zijn tevens belangrijk voor het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee het creëren van werkgelegenheid.

2. Asbest eraf? Zon er op! ↑

Het subsidieonderwerp Asbest eraf? Zon er op! heeft als doel het stimuleren van de opwekking van duurzame energie, waarbij de focus ligt op grote daken met asbest. De regeling grijpt wetgeving die tot verwijdering verplicht aan om vervanging te combineren met het installeren van zonnepanelen en het opwekken van zonne-energie.

Het subsidieonderwerp heeft een totaalbudget van € 850.000. In de periode 2017 tot en met 2019 zijn 47 aanvragen toegekend voor een totaalbedrag van € 553.669. De regeling is per 2020 beëindigd en vervangen door het nieuwe subsidieonderwerp Zonnig Zuid-Holland.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Ten opzichte van 2018 is er een positieve ontwikkeling: het subsidieonderwerp is beoordeeld als doeltreffend (niveau 5) in plaats van aannemelijk doeltreffend (niveau 4). De provincie heeft als doel gesteld om op gesaneerde asbestdaken 10.625 kWp aan geïnstalleerde zonnepanelen te installeren en registreert het aantal kWp dat wordt behaald met de subsidie. In 2018 stond de teller op de helft van het beoogde doel (5.740 kWp). Er zijn en worden dus aantoonbaar grote daken met asbest vervangen en daarbij worden zonnepanelen geplaatst voor het opwekken van zonne-energie. De provincie geeft aan dat het subsidieonderwerp ondernemers helpt om hun asbestdak te vervangen en hiervoor zonnepanelen te investeren. Het alléén saneren van het asbestdak

loont niet, de rijkssubsidie is hierbij niet toereikend genoeg. Opwekking van duurzame energie maakt het voor de doelgroep wel interessant, omdat diverse zaken gecombineerd kunnen worden. Afhankelijk van de omvang van het dak kan iemand in aanmerking komen voor rijkssubsidie (SDE of saldering), fiscale aftrekmogelijkheden, groene financiering bij een bank en een subsidie van de provincie. De populariteit van de aanvraag en de reacties van ondernemers bevestigen dit.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Op basis van de beleidstheorie draagt het subsidieonderwerp aannemelijk bij aan de beleidskeuze: het beperken van de opwarming van de aarde door het terugdringen van de CO₂-emissies in Zuid-Holland. Daarbij moet worden opgemerkt dat het subsidieonderwerp gericht is op de doelgroep die het asbestdak willen verwijderen en zonnepanelen willen terugplaatsen. Voor die specifieke combinatie is het subsidieonderwerp succesvol en levert ze een (gedeeltelijke) bijdrage aan de opgave van 1,5 PJ zon in 2020.

3. Lokale initiatieven energietransitie ↑

Met deze subsidieonderwerp stimuleert de provincie lokale maatschappelijke initiatieven gericht op het realiseren van energiebesparing, het opwekken van duurzame warmte of duurzame energie of anderszins het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Daarnaast is het de bedoeling dat burgers zelf aan de slag gaan met energieopwekking, energiebesparing en isolatie. De taken die door de energietransitie bij inwoners terechtkomen, vragen veel juridische, technische en organisatiekennis, die met deze regeling gestimuleerd worden. Voorwaarde voor de subsidie is dat er naast de aanvrager ten minste twee andere partijen participeren.

Vanwege de grote belangstelling is het budget inmiddels verruimd van € 2 miljoen naar € 4,5 miljoen voor de periode 2017-2021. Dat is € 1,5 miljoen per jaar. Van 2017 tot en met 2019 zijn 127 aanvragen toegekend voor een totaalbedrag van € 4.054.360.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. Het aantal aanvragen overtreft de verwachtingen. Projecten worden in de basis beoordeeld op de bijdrage aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Doordat het subsidieonderwerp gericht is op kwalitatieve versterking van de sector, is het lastig om doelen meetbaar te maken en indicatoren te ontwikkelen. Uit een landelijke monitor van lokale initiatieven (hieropgewekt.nl) blijkt een sterke stijging van het aantal collectief opgewekte kWh op lokaal niveau. Ook bij besparing is een grote stijging te zien in Zuid-Holland die deels is toe te schrijven aan de inzet van de provincie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Ten opzichte van 2018 is een positieve ontwikkeling merkbaar: het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend (niveau 4) in plaats van potentieel doeltreffend (niveau 3). Omdat er meer projecten zijn gehonoreerd en uitgevoerd, is er nu meer bekend over de resultaten. Mede door middel van de subsidie heeft de provincie een groot functioneel netwerk kunnen opbouwen dat helpt bij het verminderen van de CO₂-uitstoot. Actieve burgerinitiatieven vergroten het draagvlak van andere overheidsprojecten op gebied van energie. Ook zorgen ze volgens de provincie voor meer en betere gerealiseerde energieprojecten. Door middel van deze regeling zijn lokale initiatieven professioneler geworden. Het concrete resultaat is dat er meer zonnedaken zijn gerealiseerd en een betere isolatie is gepland en aangeschaft.

4. Zonnig Zuid-Holland

Het subsidieonderwerp Zonnig Zuid-Holland is de opvolger van de vervallen regeling Asbest eraf? Zon erop. Met Zonnig Zuid-Holland ondersteunt de provincie eigenaren van grote daken bij de investeringen die nodig zijn om een dak geschikt te maken voor zonnepanelen. Op de daken moeten minimaal voor 15 kWp zonnepanelen (circa 45 stuks) passen. Het subsidiebedrag is afhankelijk van het vermogen aan zonnepanelen dat wordt gerealiseerd. Daarnaast stimuleert het subsidieonderwerp het beschikbaar stellen van een dak aan een energiecoöperatie middels een subsidie voor een dakeigenaar van € 2.500 oplopend tot maximaal 5.000. De regeling moet bijdragen aan het beleidsdoel omtrent het terugdringen van de CO₂-emissie door het faciliteren van de opwekking van duurzame energie (wind, zon, duurzame warmte).

De regeling trad in werking op 10 juli 2020 en loopt tot en met 2023. Het totaalbudget van het subsidieonderwerp is € 4 miljoen. Er zijn nog geen aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

 Omdat het subsidieonderwerp pas in juli 2020 in werking is getreden en er nog geen aanvragen zijn ingediend, is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op geleverde beleidsresultaten en de effecten. De regeling is beoordeeld als potentieel doeltreffend, omdat de provincie een kwantitatief doel heeft gesteld en de voortgang daarvan monitort.

De provincie verwacht met deze regeling een opbrengst van 0,15 PJ te behalen, door de zonnepanelen die op grote daken worden geplaatst (grootdak), hetzij door de grootdakbezitter zelf of door de grootdakbezitter beschikbaar gesteld aan een energiecoöperatie. De provincie monitort dit doel door bij te houden hoeveel kWp de gesubsidieerde projecten realiseren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 De regeling levert potentieel een bijdrage aan de beleidskeuze. Het is om eerdergenoemde redenen nog niet mogelijk om hier uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten een (gedeeltelijke) bijdrage leveren aan het beleidsdoel. De regeling is onderdeel van een groter geheel van maatregelen om de uitstoot van CO₂ terug te dringen. Het opwekken van duurzame energie zonder CO₂-uitstoot kan ook worden behaald via grondgebonden zonnepanelen, windenergie, etc.

5. Energie-infrastructuur op industrieterreinen

De provincie heeft als ambitie om een open, voor iedereen toegankelijke infrastructuur voor duurzame energie te realiseren. Veel bedrijven in de industriële sector schakelen nu over op duurzame energie. Veel energie gaat echter verloren, terwijl bijvoorbeeld restwarmte goed gebruikt kan worden door andere bedrijven op hetzelfde industrieterrein. Om de bedrijven te helpen de benodigde aanpassingen te doen aan de infrastructuur heeft de provincie het subsidieonderwerp energie-infrastructuur op industrieterreinen in het leven geroepen. De subsidie is bedoeld om versnelling te creëren in de aanleg van energie-infrastructuur van niet gereguleerde energie-infra op industrieterreinen. Dit leidt tot een vermindering van CO₂-uitstoot.

De regeling trad in werking op 1 juni 2020. Voor 2020 is het subsidieplafond € 500.000. Op de peildatum van dit onderzoek waren er nog geen aanvragen binnengekomen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Omdat het subsidieonderwerp pas in juni 2020 in werking is getreden, is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op beleidsresultaten en de effecten. Het subsidieonderwerp is als

potentieel doeltreffend beoordeeld, omdat het subsidieonderwerp kan bijdragen aan de kwantitatieve doelstelling van uit het Nationaal Energieakkoord op het gebied van CO₂-emissie: een 49% reductie door de industrie. Voor Zuid-Holland komt dat neer op ongeveer 7,5 Mton CO₂ per jaar. De regeling zou volgens de provincie minimaal 20 Kton CO₂-emissiereductie over een periode van vijf jaar op kunnen leveren (afgaand op een ETS-prijs van € 25 per ton CO₂ en een terugverdientijd van vijf jaar). Er bestaat veel interesse voor deze subsidieonderwerp. Kort na de openstelling is de provincie al benaderd door twee bedrijven.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

De regeling levert potentieel een bijdrage aan de beleidskeuze. Het is om eerdere genoemde redenen nog niet mogelijk om hier definitieve uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten een (gedeeltelijke) bijdrage leveren aan het beleidsdoel. De regeling is onderdeel van een groter geheel van maatregelen om de uitstoot van CO₂ terug te dringen. Het uiteindelijke doel dat met deze regeling wordt bediend is het terugdringen van de CO₂-emissie in Zuid-Holland. De industrie levert ongeveer 70% van de CO₂-emissie in de provincie. Met deze regeling maakt de provincie een stap om een van de grootste obstakels, onvoldoende energie-infrastructuur, weg te nemen.

De provincie geeft aan dat de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp mogelijk is te vergroten door deze te koppelen aan het subsidieonderwerp 'Energie op bedrijventerreinen (nr. 1)'. De regeling krijgt een groter bereik als de provincie deze openstelt voor alle bedrijven op bedrijven/industrieterreinen in Zuid-Holland. Een randvoorwaarde is wel dat het budget wordt opgehoogd.

5.6 Thema's 'Bestuur', 'Gebiedsgerichte projecten' en 'RWB' (ambities 1 en 6)

Gezien het beperkte aantal subsidieonderwerpen in deze thema's, zijn de resultaten voor de thema's 'Bestuur', 'Ruimte, Wonen en Bodem' en 'Gebiedsgerichte projecten' in deze paragraaf gezamenlijk weergegeven.

Voor wat betreft 'Bestuur' streeft de provincie naar krachtige, slagvaardige en robuuste gemeenten en waterschappen die als overheidslaag snel en daadkrachtig kunnen optreden. Zij hebben nu en in de toekomst toegevoegde waarde en maken inzichtelijk hoe beleid en besluiten tot stand komen en hoe publieke middelen worden besteed ten behoeve van burgers en organisaties.

Met betrekking tot 'Ruimte, Wonen en Bodem' streeft de provincie naar een balans in vraag en aanbod van wonen. Dit betekent een juiste prijs, juiste doelgroep en een juiste locatie, zodanig dat de vitaliteit van het zowel het stedelijke als het landelijke gebied op orde blijft of zelfs wordt verbeterd. Dit draagt immers bij aan een verhoogde prettige beleving van het woongenot door inwoners binnen de provincie.

Met betrekking tot 'Gebiedsgerichte projecten' kent de provincie, zoals opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019, zes ambities: a) naar een klimaatadaptieve Delta, (b) naar een nieuwe economie: the next level, (c) naar een levendige meerkernige metropool, (d) energie-vernieuwing, (e) moderne mobiliteit en (f) een aantrekkelijke leefomgeving.

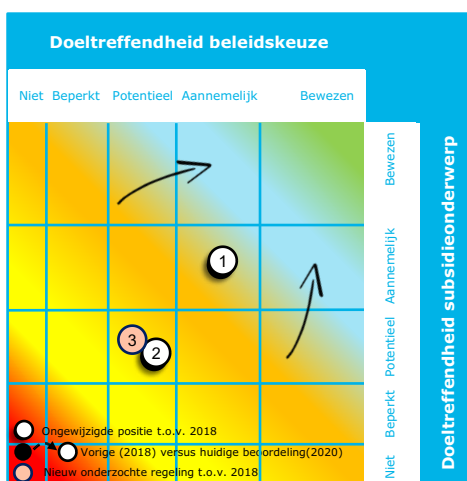
Om het bovenstaande te realiseren heeft de provincie voor diverse beleidsonderwerpen subsidieonderwerpen opengesteld. In deze evaluatie zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht op (maatschappelijke) doeltreffendheid:

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland (thema Bestuur)
2. Gebiedsgerichte projecten (thema Gebiedsgerichte projecten)

In vergelijking met 2018 is een nieuwe regeling betrokken bij het onderzoek, te weten:

3. Spreiding sociale woningbouw

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In het figuur is de beoordeling van de (maatschappelijke) doeltreffendheid van drie onderzochte subsidieonderwerpen weergegeven. Voor de twee eerder geëvalueerde subsidieonderwerpen is de doeltreffendheid gelijk gebleven (nr. 1 en 2).

Omdat het nog te vroeg is om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van de nieuwe regeling Spreiding sociale woningbouw (nr. 3) is deze regeling aangemerkt als potentieel doeltreffend.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland

Het subsidieonderwerp Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland heeft als doel het verhogen van het aantal krachtige, slagvaardige en robuuste gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De provincie wil daarbij de helpende hand bieden door activiteiten te faciliteren die gericht zijn op het bevorderen of intensiveren van intergemeentelijke samenwerking in relatie tot de bestuurlijke toekomst. De regeling is in 2016 geëvalueerd. De belangrijkste aanpassing betrof dat bij de toekenning van de subsidie actief aandacht moet worden besteed aan de vraag hoe deze bijdraagt aan de provinciale beleidsdoelen. Tevens wordt actiever meegedacht met conceptaanvragen en is er sprake van actieve betrokkenheid in het proces van onderzoek en een eindgesprek na afronding van het onderzoek. Op basis van de eerdere evaluatie is naast subsidie ook gesproken over gezamenlijk opdrachtgeverschap voor bepaalde onderzoeken. Afhankelijk van de situatie kan dat meer geschikt zijn, omdat de provincie dan meer en directer betrokken is. Een neveneffect van het subsidieonderwerp is dat de provincie in een eerder stadium in gesprek is met gemeenten/regio's over hun bestuurlijke toekomst(plannen). In 2020 is het subsidieonderwerp aangevuld met de mogelijkheid subsidie te verlenen voor het doen van onderzoek naar de behoeften uit de samenleving voor een participatievisie of visie op kernenbeleid en het inhuren van capaciteit voor het ontwikkelen van een participatievisie of visie op kernenbeleid.

In de periode 2015-2020 is € 1,25 miljoen beschikbaar, waarvan inmiddels € 823.000 is verleend voor 21 aanvragen (gemiddeld € 137.000 per jaar). Het betreft subsidies voor onderzoeken die in de politiek-bestuurlijke context plaatsvinden. De provincie is ambtelijk en in veel gevallen ook bestuurlijk voortdurend in gesprek met gemeenten over de samenwerking in de regio en over het functioneren van de gemeente zelf. Deze ambtelijke en bestuurlijke gesprekken die met de gemeente en/of de regio gevoerd worden zijn belangrijke informatiebronnen als het gaat om het beoordelen van het effect van het subsidieonderwerp.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn en worden activiteiten georganiseerd die gericht zijn op het bevorderen of intensiveren van intergemeentelijke samenwerking. In alle gevallen waarin een subsidie is verleend, is actief onderzoek uitgevoerd en is een rapport opgeleverd dat voeding geeft aan de bestuurlijke discussie in colleges en gemeenteraden over samenwerking tussen gemeenten of de bestuurlijke toekomst van een gemeente. Afhankelijk van de politieke besluitvorming in gemeenteraden wordt een vervolg gegeven aan de activiteiten die zijn gesubsidieerd. Er wordt niet aanvullend gemonitord aan de hand van kwantitatieve beleidsindicatoren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De rapporten geven input aan de bestuurlijke discussie in colleges van gemeenten en gemeenteraden. Dit beeld wordt door de provincie op diverse momenten bevestigd: in afrondende gesprekken, in het vervolgcontact en in het kader van nazorg. Overigens is naar aanleiding van een eerder uitgevoerde evaluatie het subsidieonderwerp aangepast, sindsdien wordt door de provincie actiever meegedacht met conceptaanvragen. Hierdoor is de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp en de bijdrage aan de beleidskeuze vergroot.

2. Gebiedsgerichte projecten

Met het subsidieonderwerp Gebiedsgerichte projecten zet de provincie zich in voor programma's en projecten die een bijdrage leveren aan de diverse beleidskeuzes. Daarbij vindt de provincie het belangrijk om goed samen te werken met partijen die goed weten wat er in een gebied nodig is om een opgave op te pakken. De provincie zet zich in als partner en medefinancier in nieuwe, kansrijke coalities die starten op basis van dragende opgaven en energie in de regio zelf. Het Maatregelenpakket gebiedsgericht werken Zuid-Holland 2017 was een hulpmiddel om geld beschikbaar te stellen aan diverse maatwerkprojecten.

Het was een eenmalig maatregelenpakket, met een looptijd van een jaar. De regeling was opgesteld voor vijf gebieden (Leidse regio, de regio Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (AGW), Goeree-Overflakkee, Alblasserwaard en Hoekse Waard). Alleen de Leidse regio heeft geen aanvraag ingediend. De provincie heeft in 2018 € 5.832.500 miljoen gehonoreerd voor kansrijke, versterkende en gebiedsgerichte projecten.

In 2018 heeft GS besloten om het maatregelenpakket niet te verlengen. De provincie zoekt naar een nieuwe manier om vanuit de provincie snel en gericht een integrale, financiële impuls te kunnen geven aan gebiedsgerichte projecten en programma's. Momenteel wordt voornamelijk vanuit bestaande programma's en budgetten bijgedragen aan opgaven in de regio's, middels bijvoorbeeld een gebiedsprogramma of losse projecten vanuit programma's van afdelingen. Daarnaast trekken het Rijk en gemeenten onder bijvoorbeeld de noemer van een 'regiodeal' samen op.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

3 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als potentieel doeltreffend. De gesubsidieerde projecten lopen vrijwel allemaal nog, waardoor het te vroeg is om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Volgens de provincie dragen alle projecten wel bij aan de doelen van het subsidieonderwerp en opgaves in de gebieden. Er zijn geen kwantitatieve indicatoren op het niveau van het subsidieonderwerp: samen met de regio stuurt de provincie op regio specifieke doelen. De doeltreffendheid van het subsidieonderwerp wordt per project gemonitord aan de hand van voortgangsrapportages. Projecten worden door de gebiedspartijen getoetst, onder meer aan de hand van doelstellingen van het Gebiedsprogramma.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

3 Omdat projecten nog lopen, is het net als in 2018 nog te vroeg om uitspraken te doen over de maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. Deze is echter wel potentieel doeltreffend. Dit omdat bij de totstandkoming van het maatregelenpakket gericht is gestuurd op een aantal specifieke projecten. Daarbij zijn bestuurlijk met de regio afspraken gemaakt:

- In Goeree-Overflakkee zijn de projecten Energy Island, Duurzame en innovatieve Landbouw, Smart Water en Versterken poorten rond Haringvliet gesubsidieerd.
- In de Hoeksche Waard wordt onder andere de leefbaarheid en bereikbaarheid van kernen verbeterd. Ook is een aantal pilots gestart die tot verdergaande innovaties leiden op het gebied van duurzame landbouw, waar deze regio koploper in is.
- In Alblasserwaard is er een koppeling met de opgaven van de regionale maatschappelijke agenda (RMA).
- Voor de regio AGW geldt dat alle projecten vallen onder gezamenlijke opgaven: versterking economisch profiel Midden-Holland en Woerden, tegengaan bodemdaling, recreatieve ontwikkeling van het Groene Hart en inzetten op versterking van de vrijetijdseconomie in de gemeenten langs de Hollandsche IJssel.

3. Spreiding sociale woningbouw

Met het subsidieonderwerp wil de provincie de nieuwbouw van sociale huurwoningen in de randgemeenten van de Rotterdamse regio stimuleren. De stimuleringsregeling hangt samen met het Regioakkoord Nieuwe Woningmarktafspraken Regio Rotterdam. De regeling draagt bij aan een toereikend en afgestemd betaalbaar woningaanbod op de regionale woningmarkt. De betaalbare woningvoorraad moet daarbij evenwichtig verdeeld zijn over de gemeenten in die woningmarktregio. Randgemeenten in de regio Rotterdam kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage van maximaal €7.500,- per te realiseren sociale huurwoning.

De regeling trad in werking op 1 maart 2020. Voor 2020 is een subsidieplafond ingesteld van €1.500.000,-. De eerste aanvragen kwamen binnen na de peildatum van dit onderzoek; er moest nog over worden besloten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Omdat het subsidieonderwerp pas in juni 2020 in werking is getreden, is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op beleidsresultaten en de effecten. Het subsidieonderwerp is als potentieel doeltreffend beoordeeld, omdat er een beleidstheorie is opgesteld en omdat het subsidieonderwerp kan bijdragen aan een betaalbaar en evenwichtig woningaanbod. Er zijn geen indicatoren ontwikkeld. Om de voortgang te monitoren zet de provincie de aantallen gesubsidieerde woningen af tegen het regionale woningbouwprogramma van de gemeenten of de regio en de afspraken van de regio in het Regioakkoord Nieuwe woningmarktafspraken.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 De regeling levert potentieel een bijdrage aan de beleidskeuze. Het is om eerdere genoemde redenen nog niet mogelijk om hier definitieve uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten een (gedeeltelijke) bijdrage leveren aan het beleidsdoel. Uit het aantal aanvragen en de motivering van randgemeenten lijkt het zo te zijn dat er behoefte is aan de provinciale bijdrage voor het realiseren van de afspraken in de regio.

5.7 Thema 'Mobiliteit' (ambitie 2)

De Subsidieregeling mobiliteit Zuid-Holland (SRM 2017) is het subsidieonderwerp waarmee de provincie activiteiten subsidieert op het terrein van regionale infrastructuur en openbaar vervoer. De regeling is een provinciaal vervolg op de voormalige Brede Doeluitkering (BDU) van het Rijk. De doelstelling van het subsidieonderwerp is het realiseren van het verkeer- en vervoerbeleid op regionaal niveau in samenhang met het beleid op landelijk niveau.

Binnen het thema 'Mobiliteit' is er sprake van meerdere beleidskeuzes. Onderstaand is per beleidskeuze aangegeven via welke subsidieonderwerpen de provincie de opgaven probeert te realiseren. Daarbij geldt dat sommige subsidieonderwerpen bijdragen aan meerdere beleidskeuzes.

Beleidskeuze: Een optimaal functionerend mobiliteitssysteem blijft een essentiële voorwaarde voor de economie van Zuid-Holland. De provincie zet, naast het verbeteren van de bestaande en aanleg van nieuwe infrastructuur, ook in op het beter benutten en slimmer gebruiken van de bestaande capaciteit van het mobiliteitssysteem. Dit kan door de vraag naar mobiliteit meer af te stemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen. Daarbij is het streven de verkeersveiligheid te verbeteren en het aantal verkeersslachtoffers te verminderen.

In dit kader zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht:

1. Infrastructurele projecten (§2)
2. Bedrijfsvervoer Wet sociale werkvoorziening (§10)
3. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (§11)
4. Veerprojecten (§12) en Veerinfrastructuur (§13)
5. Fietsprojecten (§14)
6. Energietransitie in mobiliteit (§16)

Beleidskeuze: De provincie wil (hoogwaardig) openbaar vervoer (OV), want OV levert een steeds grotere bijdrage aan het economisch vestigingsklimaat in Zuid-Holland. Ook levert OV een belangrijke bijdrage aan beheersbaar houden en waar mogelijk reduceren van congestie in stedelijk netwerk. OV heeft ook een belangrijke sociale functie. Want OV draagt bij aan vitaal en leefbaar houden van het landelijk gebied, met de doelstelling om OV efficiënter in te richten en beter aan te laten sluiten op de vraag, zodat kwetsbare groepen in de samenleving mobiel kunnen blijven.

In dit kader zijn de volgende subsidieonderwerpen onderzocht:

7. Openbaar vervoer over weg, spoor, water (§3 en §4)
8. Buurtbussen (§6 en §7)
9. Toegankelijkheid bushaltelocaties (§8)
10. Sociale veiligheid (§9)

Beleidskeuze: Vitaal en leefbaar houden van het landelijk gebied door compleet maken van het mobiliteitsnetwerk gericht op vervoer van OV-reizigers. Nevenopgave: Verbeteren maatschappelijke participatie van kwetsbare groepen door mobiel blijven van deze groepen waardoor zij kunnen participeren in onze samenleving.

In dit kader is het volgende subsidieonderwerp onderzocht:

11. Collectief vraagafhankelijk vervoer (§5)

Beleidskeuze: Het bereiken van een optimale invulling van het openbaar vervoer waarbij de behoeften van de reiziger centraal staat.

In dit kader is het volgende subsidieonderwerp onderzocht:

12. Reizigersplatform (§15)

Beleidskeuze: Ontwikkelen van een adequaat hoogwaardig regionaal openbaar vervoersaanbod voor een beter bereikbare en verbonden provincie.

In dit kader is het volgende subsidieonderwerp onderzocht:

13. R-net projecten (§16A)

Beleidskeuze: Betere vestigingsplaatsfactoren door middel van betere doorstroming van het goederenvervoer vanuit het economisch belang van goederen.

In dit kader is het volgende subsidieonderwerp onderzocht:

14. Kwaliteitsnet Goederenvervoer

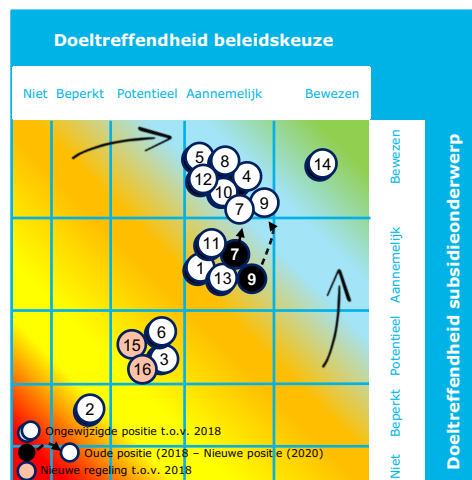
Ten opzichte van de evaluatie in 2018 zijn de volgende subsidieonderwerpen betrokken bij het onderzoek:

15. Experimenten Vernieuwingen Mobiliteit

16. KTA Move

Beide subsidieonderwerpen zijn te scharen onder de eerstgenoemde beleidskeuze over het optimaal functionerend mobiliteitssysteem, met name het beter benutten en slimmer gebruiken van de bestaande capaciteit van het mobiliteitssysteem.

Samenvattend overzicht doeltreffendheid

In het figuur is de beoordeling van de doeltreffendheid van de 16 onderzochte subsidieonderwerpen samengevat. Hieruit blijkt dat de doeltreffendheid ten opzichte van 2018 licht is verbeterd (+14%). Het subsidieonderwerpen Openbaar vervoer over weg, spoor, water (nr. 7) en Toegankelijkheid bushalteslocaties (nr. 9) zijn beoordeeld als bewezen doeltreffend. Omdat het nog te vroeg is om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van de nieuwe subsidieonderwerpen Experimenten Vernieuwingen Mobiliteit (nr. 15) en KTA Move (nr. 16) zijn deze beoordeeld als potentieel doeltreffend.

Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de beoordeling van (a) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp en (b) de doeltreffendheid van een subsidieonderwerp in relatie tot de bijdrage aan de beleidskeuze.

1. Gebiedsagenda projecten (Infrastructurele projecten) (SRM §2)

Het subsidieonderwerp Gebiedsagenda projecten (voorheen: Infrastructurele projecten) heeft als doel het verbeteren van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid of leefbaarheid. Jaarlijks wordt er voor regionale infraprojecten een bedrag van € 6,9 miljoen gereserveerd. In de jaren 2016 en 2017 werden deze bedragen opgenomen in het Bestedingsplan mobiliteit.¹⁶ Per 2018 zijn de regionale infraprojecten opgenomen in het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI). Dit PZI is een financiële uitwerking van de ambitie van het bestuur van de provincie om de bereikbaarheid te verbeteren. Het PZI wordt jaarlijks vastgesteld als onderdeel van de begroting van de provincie.

Iedere regio stelt een zogenaamde gebiedsagenda mobiliteit op. Deze bevat een opsomming van projecten die in het komende jaar worden uitgevoerd en een doorkijk naar de volgende jaren. De projecten van alle regio's tellen qua bedragen uiteindelijk op tot het jaarlijks gereserveerde bedrag van € 6,9 miljoen. Bij de verdeling van dat jaarbudget wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel. De gebiedsagenda's van de verschillende regio's worden opgenomen in het PZI.

Er vindt veelvuldig overleg plaats met de regio's en gemeenten in het kader van het opstellen van de gebiedsagenda's mobiliteit. Er is dus actief contact vanuit de provincie met de doelgroepen. Dit contact ziet toe op het vullen van de gebiedsagenda's met projecten (vooraf) en het volgen van de voortgang van het indienen van concrete subsidieaanvragen en signaleren bij uitblijven daarvan (achteraf). Bij de verantwoording van de subsidie toetst de provincie op basis van de eisen uit het subsidieonderwerp en de voorwaarden in de subsidiebeschikking. Als beleidsresultaten en activiteiten niet worden geleverd of uitgevoerd, dan stelt de provincie de subsidie lager dan maximaal vast. Afhankelijk van de hoogte van de verleende subsidie (USK-criteria) vraagt de provincie bij het vaststellen van de subsidie om bewijslast van de subsidieontvanger. Dat is veelal een financiële verantwoording maar kan ook uit fotomateriaal bestaan.

In de periode 2016 tot medio 2020 zijn 232 aanvragen ingediend en 178 toegekend voor een totaal subsidiebedrag van € 17,2 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend: er zijn of worden projecten uitgevoerd gericht op het aanleggen van bijvoorbeeld snelheidsremmende maatregelen, weg- en bouwwerken of verkeersinrichting en verkeerscommunicatie. De provincie geeft net als in 2018 aan dat alle uitgevoerde projecten conform de aanvraag zijn uitgevoerd. In hoeverre de met de subsidie gerealiseerde beleidsresultaten daadwerkelijk bijdragen aan het verbeteren van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en/of leefbaarheid is niet aantoonbaar gemaakt, maar is gebaseerd op logische aannames en veronderstellingen. De provincie meet de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp niet aan de hand van indicatoren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De provincie meet op hoog abstractieniveau aan de hand van indicatoren uit de provinciale begroting de ontwikkelingen op het gebied van verkeersveiligheid (o.a. gemiddelde snelheid op provinciale wegen in spits en dal, aantal dodelijke en niet dodelijke slachtoffers in de provincie). Samen met andere projecten en ontwikkelingen dragen de behaalde beleidsresultaten naar verwachting bij aan beleidskeuzes zoals een optimaal functionerend mobiliteitssysteem, verbeterde verkeersveiligheid en het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers. Daarbij spelen ook exogene

¹⁶ Dit Bestedingsplan werd door GS vastgesteld en dit was het uitvoeringsplan voor de SRM en bevatte een overzicht van alle bestedingen en de financiële dekking.

factoren een rol (zoals economische ontwikkeling, lokale gebeurtenissen, verkeersgedrag en weersomstandigheden). Het een-op-een koppelen van beleidsresultaten aan maatschappelijke effecten is hierdoor lastig. Voor sommige grotere projecten is het effect beter meetbaar (bijvoorbeeld bij een rondweg) dan kleine projecten met beperkt effect.

NB: Op 5 oktober 2018 is het subsidieonderwerp gewijzigd zodat projecten die meerdere beleidsdoelen binnen de SRM dienen een hoger percentage aan bijdrage kunnen ontvangen (tot 75%), waardoor het project eerder gerealiseerd kan worden met een kleinere gemeentelijke bijdrage. De subsidie is dan een stimulans om projecten met voorrang te laten uitvoeren door een gemeente of waterschap. In 2019 is hiervan echter nog geen gebruik gemaakt..

2. Bedrijfsvervoer Wet sociale werkvoorziening (SRM §10)

Het subsidieonderwerp Bedrijfsvervoer heeft als doel het stimuleren van werkgevers om hun werknemers bedrijfsvervoer aan te bieden. Het betreft bedrijfsvervoer van alle werknemers van sociale werkvoorzieningen door hun bedrijven, in gebieden waar geen goed OV aanwezig is.

In de periode 2016-2020 zijn veertien subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 209.476.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

2 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als beperkt doeltreffend. Ten opzichte van het vorige onderzoek is er weinig veranderd. De regeling was aanvankelijk bedoeld om werknemers van bedrijven te vervoeren in gebieden waar beperkte openbaarvervoervoorzieningen aanwezig waren. Met de aanpassing van het subsidieonderwerp naar Wsw-bedrijven is ervoor gekozen om werknemers met een beperking te vervoeren. Er zijn bij sommige Wsw-bedrijven afspraken gemaakt met de regionale busvervoerder over het vervoer van werknemers waardoor de noodzaak om subsidie via deze regeling aan te vragen, is komen te vervallen. Sinds 2018 wordt nog maar beperkt gebruik gemaakt van deze regeling: er worden twee aanvragen per jaar ingediend en gehonoreerd.

Daarnaast worden beleidsresultaten nog steeds niet gemonitord aan de hand van specifieke en eenduidige beleidsindicatoren, maar wordt op hoog abstractieniveau gekeken naar indicatoren in de provinciale begroting (o.a. gemiddelde snelheid op provinciale wegen in spits en dal) en in begrotingen van gemeenten en waterschappen. Deels wordt ook gebruik gemaakt van monitoringsrapportages van het Rijk (filedruk Rijkswegen) en het Havenbedrijf Rotterdam voor wat betreft het Rotterdamse Havengebied.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

2 Het subsidieonderwerp levert een beperkte bijdrage aan de maatschappelijke opgave. De koppeling van beleidsresultaten aan effecten is abstract, maar het is aannemelijk/plausibel dat het subsidieonderwerp in brede zin doeltreffend is. Echter, nadat eerder de doelgroep is beperkt tot alleen instellingen op grond van de Wsw, blijven hooguit vier potentiële aanvragers over.

Bij de integrale herziening van de SRM in 2019 zou deze regeling opnieuw worden heroverwogen. In 2020 is hier nog geen besluit over genomen. De integrale herziening is uitgesteld omdat een aantal beleidsontwikkelingen nog onvoldoende uitgekristalliseerd waren, zoals de implementatie van het Strategische Plan Verkeersveiligheid en het nieuwe Programma Mobiliteit.

3. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (SRM §11)

Samen met de Regionale Projectgroepen Verkeersveiligheid (RPV) streeft de provincie buiten het kaderwetgebied van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag naar een structurele, praktische en effectieve gedragsbeïnvloeding in Zuid-Holland. Een groot aantal activiteiten is op grond van paragraaf 11 van de Subsidieregeling mobiliteit Zuid-Holland 2017 subsidiabel. Op basis van deze regeling is het mogelijk om provinciale subsidie te krijgen voor verschillende leeftijdsgroepen. Het indienen van projecten op het gebied van gedragsbeïnvloeding is alleen mogelijk via de RPV's binnen het regiegebied van de provincie Zuid-Holland. Verkeersveiligheidspartners binnen een regio dienen hun activiteiten of projecten bij de RPV aan te melden.

Het huidige subsidieonderwerp is in 2016 vastgesteld. Subsidie is verleend voor de periode 2016 tot en met 2019. Met uitzondering van 2018 zijn jaarlijks zes subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 9,8 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Omdat de vaststelling van de individuele subsidies plaatsvindt na afronding van de projecten in 2020, is net als in 2018 nog te vroeg om een definitieve beoordeling van de doeltreffendheid te maken. Er is ook nu nog geen zicht op geleverde beleidsresultaten en de effecten op de verkeersveiligheid. De subsidie is op dit moment als potentieel doeltreffend beoordeeld, omdat gesubsidieerde activiteiten gericht zijn op verkeerseducatie, communicatie, publiciteit en/of verkeersveiligheidsmaatregelen.

Net als in 2018 is niet duidelijk aan de hand van welke (beleids-)indicatoren (anders dan het aantal uitgevoerde activiteiten) de voortgang, beleidsresultaten en het effect worden gemonitord. Wel geeft de provincie aan dat door jarenlange intensieve samenwerking binnen de regio's, gemeenten, scholen, bedrijven en instellingen er steeds meer aandacht is voor verkeersveiligheid en met name de gedragscomponent. Ook worden gemeenten, instellingen en bedrijven gestimuleerd hun campagne-activiteiten te bundelen in de provinciale campagne 'Maak een punt van nul verkeersslachtoffers'.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Omdat de subsidies nog niet zijn vastgesteld, is het net als in 2018 niet mogelijk definitieve uitspraken te doen over de maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. Wel is het aannemelijk dat de projecten en activiteiten die gericht zijn op het beïnvloeden van gedrag, een bijdrage leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid. Dit is echter een complexe opgave waar veel meer partijen dan alleen de provincie vooraan de lat staan.

Zowel voor de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp, als voor de maatschappelijke doeltreffendheid geldt dat de provincie (beleids-)indicatoren dient te ontwikkelen en te monitoren die niet alleen inzicht geven in de uitgevoerde activiteiten (output), maar ook in het effect van de uitgevoerde activiteiten op de verkeersveiligheid (outcome). Ook kan de provincie de toepassing van beproefde methodieken op het gebied van gedragsbeïnvloeding en verkeersveiligheid stimuleren, waarvan bekend is dat gedrag op positieve wijze wordt beïnvloed. Het regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV) betreft daartoe bij de ontwikkeling van gedragsprogramma en activiteiten relevante kennispartners binnen de kennisinstellingen, het onderwijs en marktpartijen.

4. Veerprojecten (SRM §12) en Veerinfrastructuur (SRM §13)

De provincie Zuid-Holland kent veel veren, waarvan er 22 met name gericht zijn op forensen en scholieren. De provincie wil deze veren op een kwalitatief hoog niveau voor de toekomst behouden. Dit krijgt gestalte door het verstrekken van leningen in de vorm van subsidie aan veerexploitanten voor vernieuwing en renovatie van veerponten, in het

kader van het revolverend venofonds (§ 12, ingangsdatum regeling 24 mei 2016). Het fonds heeft € 12 miljoen beschikbaar om subsidies in de vorm van leningen te verstrekken voor het renoveren of vervangen van veerponten. In periode 2017 tot en met 2018 zijn drie subsidies verleend voor een totaalbedrag van € 1.368.540; in 2017 is een subsidie verleend van € 487.000; in 2018 een subsidie voor € 143.920 en een voor € 738.540. De provincie verwacht voor 2020 nog een aanvraag.

Paragraaf 13 van de SRM biedt de mogelijkheid om subsidie aan te vragen om de infrastructuur rond een veerpont te renoveren (ingangsdatum huidige regeling 1 januari 2016, daarvoor onderdeel van de BDU). Met de renovatie van de veerinfrastructuur wordt de ontsluiting van gebieden bij waterwegen gewaarborgd. Het subsidiebudget voor veerinfrastructuur ligt rond € 1,2 miljoen. In 2018 is een aanvraag toegekend á € 82.000, in 2019 een subsidie van € 94.620 en in 2020 een subsidie van € 200.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Deze subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend, omdat de doelstelling van het subsidieonderwerp aantoonbaar is gerealiseerd. Met behulp van subsidies in de vorm van een lening voor de veerprojecten en de subsidies voor de veerinfrastructuur is een tweedehands veerpont aangeschaft, zijn veerponten gerenoveerd en is de veerinfrastructuur verbeterd. Hiermee is er bijgedragen aan het in stand houden van de Zuid-Hollandse veren en veerinfrastructuur. Beleidsindicatoren voor de provincie zijn het aantal veerponten dat vervangen of gerenoveerd is (veerprojecten) en het aantal veerinfrastructuurprojecten. Daarnaast wordt in de voortgangsrapportages inzichtelijk gemaakt wat het effect is van de investering van het veerproject op het aantal reizigers. Uit de eerste voortgangsrapportages blijkt dat het aantal reizigers door de investering toeneemt. Jaarlijks wordt tevens het aandeel van het ingezette budget van het revolverend venofonds bepaald.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze gericht op het realiseren van een optimaal functionerend mobiliteitssysteem. Deze aanname is gebaseerd op logische veronderstellingen en aannames dat een veerpont en de veerinfrastructuur een bijdrage leveren aan een openbaar toegankelijke infrastructuur ten behoeve van forenzen, scholieren en recreanten. Het is echter (nog) niet aangetoond in hoeverre de veerprojecten en veerinfrastructuurprojecten een bijdrage leveren aan het beleidsdoel over het beter benutten en slimmer gebruiken van de bestaande capaciteit van het mobiliteitssysteem, zodanig dat dit optimaal is ingericht.

5. Fietsprojecten (SRM §14)

Het subsidieonderwerp Fietsprojecten heeft als doel het uitbreiden van het fietsnetwerk in de provincie Zuid-Holland onder andere door de aanleg van fietspaden, wegnemen van knelpunten, realiseren van snelfietsroutes en fietsparkeervoorzieningen. De doelgroep(en) voor deze regeling zijn publiekrechtelijke organisaties en beheerders van fiets- en parkeervoorzieningen.

Het vorige Uitvoeringsprogramma Fiets liep van 2012-2016. In 2016 is de Uitvoeringsagenda 'Samen verder fietsen' vastgesteld. Besluitvorming over subsidieverleningen vindt over de jaren 2016-2025 plaats.

Er is geen subsidieplafond. In de periode 2016 tot en met medio 2020 zijn 42 subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 10,2 miljoen. Elf aanvragen zijn afgewezen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Deze subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend. Projecten uit bijlage 2.1 van de Uitvoeringsagenda worden conform aanvraag uitgevoerd. De geleverde beleidsresultaten worden getoetst middels bewijs van oplevering. De indicatoren op tactisch niveau worden op landelijk niveau onderzocht en gemonitord door SWOV en het CBS (25% meer mensen op de fiets en 20% minder fietsongevallen). In specifieke gevallen worden enquêtes afgenomen bij gebruikers voor en na de realisatie van het project, zoals bij snelfietsroutes die in het kader van 'Beter Benutten Vervolg' zijn gerealiseerd.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Zo zijn er fietsprojecten gerealiseerd waardoor het voor fietsers veiliger is geworden, bijvoorbeeld door de aanleg van vrijliggende fietspaden. De maatregelen op snelfietsroutes moeten ertoe leiden dat fietsers overstappen vanuit auto en OV waardoor het fietsgebruik toeneemt. Het realiseren van stallingen bij stations moet leiden tot meer gebruik van de fiets in de gehele keten van de reis Fiets-OV. Het is echter (nog) niet aangetoond in hoeverre de projecten een bewezen bijdrage leveren aan het beter benutten en slimmer gebruiken van de bestaande capaciteit van het mobiliteitssysteem, zodanig dat dit optimaal is ingericht.

Overigens geeft de provincie aan dat zij niet de enige partij is die invloed heeft op het bereiken van de beleids- en maatschappelijke doelen. Andere wegbeheerders hebben hier ook een rol in. Op gebied van meer fietsgebruik is het weer ook een factor van invloed.

In 2018 gaf de provincie aan dat de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp nog verder was te verhogen door het nog beter combineren van communicatie, mobiliteitsmanagement en ROV-projecten. Hier is sindsdien invulling aan gegeven door subsidies aan snelfietsroutes en ROV-projecten te verlenen.

6. Energietransitie in mobiliteit (SRM §16)

De mogelijkheid voor het geven van een subsidie voor projecten, die bijdragen aan de doelen van energietransitie en innovatie bij mobiliteit, is een uitwerking van de in de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM) en de in het bijbehorende Programma mobiliteit opgenomen acties en doelen op het gebied van energietransitie. Onder energietransitie wordt verstaan de overgang naar een situatie waarin mobiliteit minder afhankelijk is van fossiele brandstoffen. Het college van Gedeputeerde Staten heeft in haar hoofdlijnenakkoord 2019-2023 opgenomen dat zij koploper willen zijn op het gebied van de innovatieve aanpak bij (aanleg) beheer en onderhoud van infrastructuur. De subsidie is bedoeld als ontwikkelbudget bovenop de reguliere aanbesteding ten behoeve van aanloopkosten, die samenhangen met het op de markt introduceren van innovatieve oplossingen. De innovatie moet gericht zijn op nieuwe kansen voor energietransitie en moet meer leren over de mogelijkheden om de totale kosten van de levenscyclus van infrastructurele werken op termijn te verlagen. De provincie subsidieert circa 80% van de meerkosten.

Vanaf 2017 is er een totaal subsidiebedrag van € 2 miljoen beschikbaar. In 2017 en in 2019 zijn in totaal vier aanvragen toegekend voor een totaalbedrag van € 1.077.520.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

3 Net als in 2018 is het nog niet mogelijk om uitspraken omtrent doeltreffendheid te doen. De regeling loopt relatief kort en de projecten zijn nog in uitvoering. Echter, de projecten sluiten wel aan op de doelstelling van het subsidieonderwerp: gericht op duurzame energieopwekking, -opslag en -besparing, waarvan de

verwachting is dat deze in de toekomst breed toepasbaar zijn. Een voorbeeld van een project is het realiseren van een geluidscherm met zonnepanelen.

De provincie hanteert bij de beoordeling van subsidieaanvragen diverse toetsingscriteria die tevens gebruikt worden voor het monitoren van de beleidsresultaten. Het gaat hierbij onder andere om: de activiteit of het projectresultaat is innovatief en vernieuwend; de activiteit leidt direct of indirect tot energiebesparing, duurzame energieopwekking of CO₂-reductie; de activiteit is potentieel breder toepasbaar; het is niet aannemelijk dat de activiteit zonder subsidie zal worden uitgevoerd.

Wel is het zo dat de subsidieaanvragen - vanwege de aard van innovatie - redelijk divers zijn. Dat vraagt om een flexibele houding. De provincie speelt hierop in door collegiaal overleg te hebben en aanvullende informatie in te winnen bij de subsidie-aanvrager. Ook is de provincie bereid om gaandeweg een aanvraag budget anders over begrotingsposten te verdelen of bijvoorbeeld de activiteiten bij te stellen, mits de onderzoeksvragen en het doel van een subsidieaanvraag overeind blijven.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Gezien de korte looptijd van het subsidieonderwerp en de complexiteit van projecten is het net als in 2018 nog niet mogelijk om uitspraken te doen over de maatschappelijke doeltreffendheid van het subsidieonderwerp. De aanname is dat innovatieve en vernieuwende concepten die duurzaam zijn, een bijdrage leveren aan de beleidskeuze. Zonder de subsidie van de provincie komt dit type projecten waarschijnlijk niet van de grond. De provincie geeft aan dat de eerste resultaten succesvol zijn en voldoen aan de criteria zoals hierboven vermeld.

Er kan meer zicht op de doeltreffendheid worden verkregen als de provincie naast prestatie- ook effectindicatoren ontwikkeld. Die meten de voortgang op het niveau van het beleidsdoel. Verder kan de provincie Zuid-Holland financiële instrumenten meer promoten. Dan bereikt de provincie een groter deel van de doelgroep. Inhoudelijk kan deze regeling mogelijk uitgebreid worden naar andere onderdelen van duurzame mobiliteit, passend bij het Klimaatakkoord. Ook kan het subsidieonderwerp mogelijk extra inzetten op het (vergroten van de kans op) opschalen van innovaties.

7. Openbaar vervoer over weg, spoor, water (Concessies) (SRM §3 en SRM §4) ↑

Het subsidieonderwerp Openbaar vervoer over weg, spoor, water heeft als doel het realiseren van sociaal veilig, betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel vervoer van OV-reizigers. Het voor het subsidieonderwerp benodigde bedrag is het resultaat van de contractuele verplichtingen die de provincie is aangegaan met verschillende vervoerders. Met de gecontracteerde vervoerders worden specifieke en concrete beleidsresultaten afgesproken zoals het aantal gereden dienstregelingssuren (DRU's).

Er is geen sprake van een subsidieplafond. In de periode 2016-medio 2020 zijn 30 subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van ruim € 369 miljoen. Gemiddeld ligt het subsidiebedrag rond de € 70 miljoen per jaar. Dit is het totaal van de concessies Zuid-Holland Noord, Drechtsteden Molenlanden en Gorinchem, Hoeksche Waard/Goeree-Overflakkee, de trein Alphen a/d Rijn Gouda (paragraaf 3) en de overeenkomsten van de Waterbus en het veer Maassluis Rozenburg (paragraaf 4).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Er is een positieve ontwikkeling ten opzichte van 2018; het subsidieonderwerp is beoordeeld als doeltreffend (niveau 5) ten opzichte van aannemelijk doeltreffend in 2018 (niveau 4). Er zijn diverse vervoerders actief in de provincie die dagelijks volgens een vaste dienstregeling ernaar streven om een sociaal veilig, betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel vervoer aan reizigers aan te bieden.

Volgens de provincie slagen de vervoerders hier ook in. Vervoerders ontvangen ook een om de aansluiting op vervoer te waarborgen, zoals een bijdrage voor de buurtbus. Bij de Waterbus mogen reizigers gratis hun fiets aan boord meenemen.¹⁷ In haar begroting en jaarrekening rapporteert de provincie over reizigersaantallen, het aantal reizigerskilometers (van bus, trein en waterbus apart) en de waarden van de klantenbarometer. De klantenbarometer is een door het CROW georganiseerde landelijke meting naar de mening van de reiziger over de kwaliteit van het openbaar vervoer en de sociale veiligheid. De klantenbarometer wordt al jaren consistent uitgevoerd. In de jaarrekening vermeldt de provincie, voor het OV dat onder de verantwoordelijkheid van de provincie Zuid-Holland wordt verricht, zowel de algemene waardering alsmede de algemene waarde voor sociale veiligheid. Daarnaast monitort de provincie wat voor een type bussen er rijden en of er bussen rijden in het landelijk gebied, zodat dit vitaal en leefbaar blijft.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Met de subsidie wordt ongeveer 50% van de kosten die de vervoerder maakt gedekt. De resterende 50% komt uit de verkoop van vervoersbewijzen. Voor het beschikbaar stellen van sociaal veilig, betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel vervoer van OV-reizigers is de subsidie belangrijk: volgens de provincie zouden er zonder subsidie minder bussen rijden. Werkplekken, stadscentra, bedrijventerreinen en zorginstellingen blijven zo bereikbaar. Volgens de provincie is er sprake van reizigersgroei en blijkt uit de OV Klantbarometer een hoge mate van klanttevredenheid.

Het is dan ook aannemelijk dat een hoogwaardig openbaar vervoer een bijdrage levert aan het economische vestigingsklimaat en het reduceren van congestie in het stedelijk netwerk. De provincie heeft dit niet onderbouwd met (onderzoeks)gegevens, maar gebaseerd op aannames en veronderstellingen.

In 2018 waren gesprekken gestart over indicatoren, zodat beleidsresultaten gerichter gemonitord konden worden. In 2020 zijn er nog geen indicatoren ontwikkeld en lopen deze gesprekken nog steeds. Om doeltreffendheid ook aan te kunnen tonen, is het ontwikkelen van indicatoren op zowel het niveau van output als outcome van belang.

8. Buurtbussen (SRM §6 en SRM §7) ↑

Het subsidieonderwerp ondersteunt het transport van personen door buurtbussen in gebieden zonder regulier OV, die afhankelijk zijn van deze buurtbus. Buurtbusverenigingen rijden busroutes met een vaste dienstregeling, waarbij de busjes worden bestuurd door vrijwilligers. Het materieel wordt ter beschikking gesteld door de vervoerder, die hiervoor een bijdrage van de provincie ontvangt. De buurtbusvereniging ontvangt ook een bijdrage van de provincie, voor het in stand houden van het buurtbusproject (§ 7). Ook bestaat de mogelijkheid om eenmalig subsidie aan te vragen voor de oprichting van een nieuwe buurtbusvereniging (§ 6). De provincie stelt de subsidies voor de instandhouding van buurtbusverenigingen, gelet op de hiermee gemoeide bedragen en rekening houdend met het Uniform Subsidiekader (USK), direct vast tegelijkertijd met de subsidieverlening.

---

¹⁷ Deze bijdrage is voor andere activiteiten dan subsidie voor de buurtbusverenigingen. Verder worden de volgende voorzieningen niet door de provincie gefinancierd, maar zijn wel aanwezig:

- Op treinstations van de NS staan OV fietsen waarvan gebruik gemaakt kan worden tegen vergoeding als van OV gebruik wordt gemaakt.
- Ook in gemeenten zijn diverse plaatsen waar fietsen worden aangeboden.
- Bij een aantal haltes van waterbussen staan ook voorzieningen van go-bike etc. waar reizigers gebruik van kunnen maken.

Voor de jaren 2016 tot en met 2020 is in totaal € 403.260 aan subsidie verleend, gebaseerd op in totaal 62 verleningen. Er is geen sprake van een subsidieplafond.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Net als in 2018 is deze subsidieonderwerp beoordeeld als doeltreffend. De doelstelling is aantoonbaar gerealiseerd: het beschikbaar stellen van financiële middelen voor het oprichten en in stand houden van buurtbussen. Hierdoor blijft het landelijk gebied leefbaar en blijven kwetsbare groepen mobiel. Daarnaast rijden alle bussen de dienstregeling zoals is afgesproken en wordt het aantal reizigers bijgehouden. De doelgroep wordt bereikt; alle buurtbusverenigingen in de provincie ontvangen subsidie.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De bijdrage van de subsidie aan het vergroten van de mobiliteit is door de provincie gebaseerd op logische veronderstellingen en aannames, maar niet onderbouwd met concrete cijfers. De provincie geeft aan dat een vervoersbewijs minstens twee keer zo duur zou zijn zonder subsidie. Dit zou een negatief effect hebben op het leefbaar houden van het landelijk gebied, mobiliteit van kwetsbare groepen en het economisch vestigingsklimaat.

9. Toegankelijkheid bushaltelocaties (SRM §8)

Het subsidieonderwerp Toegankelijkheid bushaltelocaties heeft als doel het realiseren van een groter aantal beter toegankelijke bushaltes voor mensen met een visuele of motorische beperking. Het gaat dan om aanpassing van hoogte halteperrons en breedte van de haltes. Voorbeelden zijn het aanbrengen van geleidelijnen met ribbelprofiel, attentiemarkering met noppenprofiel en visuele blokmarkering van de perronrand.

In de periode 2016-2018 zijn negen subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 642.000. Er zijn geen subsidieplafonds vastgesteld.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

5 Er is een positieve ontwikkeling ten opzichte van 2018; het subsidieonderwerp is beoordeeld als doeltreffend (niveau 5) ten opzichte van aannemelijk doeltreffend in 2018 (niveau 4). De provincie streeft ernaar dat wegbeheerders 57% van alle bestaande bushaltes in PZH-concessiegebieden toegankelijk maken voor mensen met een visuele of motorische beperking. De afgelopen jaren is volgens de provincie een goede slag gemaakt in het (verder) toegankelijk maken van de bushaltes in de concessiegebieden, onder andere gelet op de richtlijnen van het CROW. Er zijn elf projecten uitgevoerd die hebben geleid tot een groter aantal beter toegankelijke bushaltes voor mensen met een visuele of motorische beperking. Bewijs van oplevering verkrijgt de provincie door het contact met de wegbeheerders (veelal gemeenten) alsook door te kijken naar het oordeel van reizigers/gebruikers in de Klantenbarometer (het gaat dan om het oordeel van reizigers ten aanzien van toegankelijkheid).

Data over het aantal gerealiseerde aanpassingen zijn bekend bij de provincie, maar een exact percentage is nog niet te geven; dat wordt met de wegbeheerder in kaart gebracht in de zogenaamde Haltescan. In 2018 gaf de provincie aan behoefte te hebben aan aanvullende (beleids-)indicatoren om beleidsresultaten nog beter te beoordelen. Daarna heeft de provincie het initiatief genomen voor de Haltescan: een database met alle haltes in de provincie. Ook wegbeheerders hebben een account om dit systeem te raadplegen of aanpassingen te doen. De regiefunctie ligt bij de provincie. Hiervoor is onder andere een de rol van haltedatabasebeheerder in het leven geroepen.

Het systeem, met bijbehorende indicatoren, geeft de provincie al (veel) meer inzicht. Een randvoorwaarde is wel dat het up-to-date gehouden wordt, zodat beleidsresultaten continu gemonitord kunnen worden. Dat gebeurt in samenspraak met de wegbeheerders.

De provincie heeft nog wel als leerpunt de concrete vertaalslag tussen gestelde beleidsdoelen en subsidie-indicatoren.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Net als in 2018 levert het subsidieonderwerp een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Het toegankelijk maken van bushaltes draagt in het algemeen bij aan de vergroting van de sociale functie van het OV, zodat de mobiliteit van met name kwetsbare groepen ook geborgd kan blijven. Dit is in deze evaluatie nog niet onderbouwd door de provincie met harde onderzoekscijfers.

10. Sociale veiligheid (SRM §9)

Naast het leveren van een bijdrage aan het economisch vestigingsklimaat en het voorkomen van congestie in het stedelijk netwerk, heeft openbaar vervoer een belangrijke sociale functie. Het draagt bij aan het vitaal en leefbaar houden van het landelijk gebied. Dankzij het OV kunnen kwetsbare groepen in de samenleving mobiel blijven.

Het subsidieonderwerp Sociale veiligheid heeft als doel het realiseren van een adequaat aanbod van openbaar vervoer en het uitvoeren van projecten en maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het OV. De subsidie wordt ingezet voor het realiseren van schoon en heel OV-materieel en adequaat opgeleid personeel voor verhoging Sociale veiligheid OV. Dit laatste op basis van een jaarlijks actieplan Sociale Veiligheid (met inzet van toezichthouders) en jaarlijks gezamenlijke actie(s) met politie en gemeente(n). Het resultaat dat de provincie met het subsidieonderwerp Sociale veiligheid nastreeft, bestaat uit het terugdringen van feitelijke incidenten, het vergroten van de pakkans van personen die de veiligheid verstoren en het vergroten van het *veiligheidsgevoel* van reizigers. In de periode 2016-2018 zijn 13 subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 1.277.000 miljoen. Gemiddeld bedraagt het subsidiabel bedrag ongeveer € 98.000.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp ((deel)-product)

Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: aantoonbaar bewijs van de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp wordt verkregen door de veiligheidsbeleving van de reizigers te meten aan de hand van kwantitatieve indicatoren. De provincie meet de waardering van de OV-reizigers ten aanzien van sociaal veilig, betrouwbaar en comfortabel OV via de OV Klantenbarometer. Vervoerders moeten gelijk of hoger scoren dan het landelijk gemiddelde.

Het veiligheidsgevoel van reizigers wordt vergroot door het inhuren van extra personeel voor toezicht, het aanschaffen en plaatsen van technische hulpmiddelen en ICT, het opleiden en trainen van personeel, het aanpassen van voertuig(en) of omgeving, het voorlichten van het publiek en het aangaan van samenwerkingsverbanden met politie, justitie en gemeenten.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De middelen voor de vervoerders voor Sociale Veiligheid maakten vast onderdeel uit van de exploitatiebijdragen voor de vervoerders. De subsidie heeft de basis gelegd voor aandacht bij de vervoerders voor sociale veiligheid en vormt een monitoringsaspect voor de uitvoering van de concessies. De subsidie heeft zijn doeltreffendheid bewezen en het is wenselijk dat het subsidieonderwerp in een andere vorm wordt voortgezet zodat ook samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, politie en vervoerders door kunnen gaan.

Waar het gaat om de uitvoering van het beleid door vervoerders ten aanzien van sociale veiligheid zal subsidie in deze vorm niet meer nodig zijn. Als gevolg van landelijke afspraken over het uit de concurrentie halen van sociale veiligheid bij de aanbesteding, bouwt de provincie het subsidieonderwerp voor vervoerders af. Bij elk nieuw aanbestedingstraject zijn de middelen voor sociale veiligheid onderdeel van de exploitatiebijdragen. Het subsidieonderwerp is erop gericht om subsidie te verstrekken aan samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, vervoerders en politie, waarbij gemeenten de ontvangende partij zijn.

Per 2019 valt alleen het contract Waterbus nog onder het subsidieonderwerp. De provincie subsidieert verder onder het subsidieonderwerp nog de gemeente Gorinchem voor het Platform Sociale Veiligheid Merwedelingelijn, waarmee de samenwerking tussen gemeenten, politie en vervoerder wordt gestimuleerd. Voor de verdergaande samenwerking met gemeenten, politie en vervoerder, waar breder gekeken wordt naar sociale veiligheid (ook in de omgeving) en de stimulering daarvan kan bezien worden in hoeverre dit past in andere subsidieonderwerpen zoals bijvoorbeeld ketenmobiliteit.

11. Collectief vraagafhankelijk vervoer (SRM §5)

Het subsidieonderwerp Collectief vraagafhankelijk vervoer heeft als doel het realiseren van algemeen toegankelijk op maat gesneden openbaar vervoer. Het gaat dan om het vervoer van reizigers door collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV) met regiotaxi's in gebieden waar onvoldoende regulier OV beschikbaar is. Het subsidieonderwerp werd de afgelopen jaren in het Bestedingsplan mobiliteit geformaliseerd en vastgesteld door GS. Dit Bestedingsplan was het uitvoeringsplan voor de SRM en bevatte een overzicht van alle bestedingen en de financiële dekking.

In de periode 2016-2020 zijn tien subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van € 2,1 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Het subsidieonderwerp is beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. Het merendeel van de aangevraagde activiteiten worden conform aanvraag uitgevoerd. Aangezien de subsidieverlening is gebaseerd op een begroting waarin aannames van het verwachte vervoer zijn opgenomen, is pas na het vaststellen van een jaarrekening duidelijkheid te verkrijgen over het vervoer dat daadwerkelijk is uitgevoerd en of de subsidie toereikend was. De subsidieontvanger dient zowel per kwartaal als na afloop van een kalenderjaar rapportages aan te leveren om de subsidie van een kalenderjaar te kunnen laten vaststellen. De provincie monitort voornamelijk het aantal reizigers, die gebruik maken van het vraagafhankelijk vervoer; de subsidieontvanger zet toe op de overige kwaliteitsaspecten van het vervoer, waaronder klanttevredenheid. Volgens de provincie is de waardering voor het OV van klanten in gebieden met CVV hoger dan in gebieden waar dit niet wordt aangeboden.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

 Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De regeling is nodig om reizigers een goed alternatief te kunnen bieden in gebieden waar onvoldoende regulier OV beschikbaar is.

NB: De provincie geeft net als in 2018 aan behoefte te hebben aan aanvullende (beleids-) indicatoren om de beleidsresultaten nog beter te kunnen beoordelen. De afzonderlijke regio's (als opdrachtgever voor de vervoerder) hanteren wel verschillende indicatoren om de vervoerder te toetsen (onder andere het aantal reizigers en ritten, de klanttevredenheid, de punctualiteit etc.). In het kader van de evaluaties van CVV wil de provincie bekijken welke indicatoren gewenst en noodzakelijk zijn. De evaluatie van het CVV Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (Molenhopper) is gestart; de evaluaties van de CVV-

systemen Midden-Holland (GroeneHartHopper) en Regiotaxi Holland Rijnland zijn in voorbereiding.

12. Reizigersplatforms (SRM §15)

De maatschappelijke participatie van reizigers in het openbaar vervoer wordt geregeld via de Wet personenvervoer 2000. De provincie geeft hieraan invulling door het instellen van Reizigersplatforms en stelt deze financieel in staat de belangen van de reizigers op een goede wijze te behartigen.

Voor de jaren 2015 en 2016 was er sprake van een subsidieplafond van € 80.000 per jaar. Voor de overige jaren is er geen sprake meer van een subsidieplafond. Jaarlijks worden drie aanvragen toegekend voor een totaal subsidiebedrag van tussen de € 80.000 en € 90.000 per jaar. In de periode 2015 tot en met medio 2020 zijn er 18 subsidies verleend voor een bedrag van € 512.600.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

5 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: de subsidie ziet toe op het in stand houden van het reizigersplatform, waarmee een nadere invulling wordt gegeven aan (reizigers)inspraak conform de Wet- en Besluit Personenvervoer 2000. Belangrijke beleidsindicatoren zijn het aantal ontvangen directe en indirecte adviezen, aantal bezwaar-/beroepsprocedures en de reizigerstevredenheid/klantenoordeel (OV Klantenbarometer). Dit is input voor het verbeteren van de kwaliteit van het openbaar vervoer, waarbij de behoefte van de reiziger centraal staat.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

4 Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. De directe betrokkenheid van reizigersplatforms leidt tot breder gedragen beleid en een hogere waardering door OV-reizigers over het aanbod (regulier) van het openbaar vervoer met betrekking tot sociaal veilig betrouwbaar, betaalbaar, beschikbaar en comfortabel OV.

13. R-net projecten (SRM §16A)

Het subsidieonderwerp R-net heeft als doel het bevorderen van de totstandkoming van Randstadnet (R-net) in Zuid-Holland. Daartoe subsidieert de provincie de voorbereiding en uitvoering van noodzakelijke maatregelen door gemeenten, ter vergroting van het gemak en comfort van de reiziger, waaronder verbetering van de aansluiting van openbaar vervoer met andere vervoerbewijzen of verbetering van de informatievoorziening voor de reiziger. Gemeenten hebben met de subsidie uitvoering gegeven aan het HOV of R-net maatregelenpakket zoals overeengekomen in de Samenwerkingsovereenkomst of Realisatieovereenkomst tussen PZH en gemeente.

De subsidieplafonds voor R-net zijn per medio 2017 vervallen. In de periode 2015 tot en met 2020 zijn 25 subsidies verleend voor een totaal subsidiebedrag van ruim € 26 miljoen.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau subsidieonderwerp

4 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als aannemelijk doeltreffend. De primaire functie van een R-net subsidie is de volledige vergoeding van de kosten die een gemeente of andere overheidspartij maakt voor ontwerp en uitvoering. Dit komt tot uiting in het subsidiepercentage dat standaard 100% is van de projectkosten en ertoe strekt maatregelen voor HOV/R-net door gemeenten of andere overheidspartijen gerealiseerd te krijgen conform Voorlopig Ontwerp (VO) of Definitief Ontwerp (DO). Met behulp van de subsidie ontstaat een OV-netwerk waarmee het provinciale doel van een adequaat hoogwaardig vervoeraanbod dichterbij komt. Door

monitoring na introductie van R-net kan het succes van de nieuwe lijn worden bepaald, bijvoorbeeld in termen van reizigerstoename.

Uit de laatste OV-klientenbarometer over 2019 blijkt dat de reizigerstevredenheid over de R-lijnen in Zuid-Holland aanmerkelijk hoger is dan het landelijk OV-gemiddelde. Dit wordt gereflecteerd in de toegenomen reizigersgroei voor alle lijnen waar de R-net formule is geïntroduceerd; in het eerste jaar ca. 15% (nominale groei specifiek voor R-net lijnen). Deze toename blijft behouden in de jaren daarna en loopt zelfs iets verder op. Tenslotte is het zo dat het R-net netwerk na 2018 in twee concessiegebieden is uitgebreid (in HWGO) en dat er nieuwe tracés (in DMG) zijn gerealiseerd (NB: deze tracés zijn geheel door PZH zelf gerealiseerd, dus zonder toepassing van subsidie aan andere wegbeheerders).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze

Het subsidieonderwerp levert een aannemelijke bijdrage aan de beleidskeuze. Het bestaan van het subsidieonderwerp is namelijk een randvoorwaarde voor gemeenten die zelf verantwoordelijk willen zijn voor de uitvoering van de R-netmaatregelen. Het subsidieonderwerp stelt gemeenten in staat R-netmaatregelen voor te bereiden en uit te voeren en draagt zo bij aan de ambitie van de provincie voor een adequaat hoogwaardig regionaal OV.

Bij een aanpassing van de SRM in oktober 2018 zijn andere publieke partijen dan gemeenten toegevoegd als subsidieontvangers (provincies, waterschappen, uitvoerende rijkspartijen als Rijkswaterstaat). Ook private partijen zouden wellicht van het subsidieonderwerp gebruik kunnen maken als zij maatregelen voor R-net uitvoeren; dit stond het subsidieonderwerp toen echter niet toe. De regeling is bedoeld voor vergoeding van ontwerp- en uitvoeringskosten door gemeenten en andere overheidspartijen, en niet voor vergoeding van de beheer- en onderhoudskosten die na oplevering van de maatregelen ten laste komen van gemeenten (althans: voor zover die opgeleverde maatregelen onder de verantwoordelijkheid van een (gemeentelijke) wegbeheerder vallen). In de R-net uitvoeringspraktijk lopen veel gemeenten en andere overheidspartijen aan tegen de vermeende meerkosten die aan het beheer van R-netmaatregelen verbonden zijn. Wellicht kan de provincie de vergoeding van meerkosten in de SR mogelijk maken.

14. Kwaliteitsnet Goederenvervoer

Voor de economische ontwikkeling van de topsectoren in Zuid-Holland is een optimale logistiek een belangrijke randvoorwaarde. In het kwaliteitsnet goederenvervoer zijn de voor het goederenvervoer belangrijke infrastructurele verbindingen opgenomen. Het kwaliteitsnet goederenvervoer vormt een multimodaal netwerk waarover de belangrijkste goederenstromen in Zuid-Holland op een maatschappelijk verantwoorde wijze worden afgewikkeld. Naast faciliterend van goederenstromen moet het kwaliteitsnet ook richtinggevend zijn bij de locatiekeuze van nog te ontwikkelen gebieden met goederenvervoer genererende activiteiten. Het kwaliteitsnet omvat wegen, vaarwegen en spoorwegen van verschillende wegbeheerders (het Rijk, provincie, gemeente, waterschap, havenbedrijf).

De gesubsidieerde maatregelen voor het subsidieonderwerp Kwaliteitsnet Goederenvervoer omvatten de uitvoering van kleine infrastructurele aanpassingen en verbeteringen. Van de in het kwaliteitsnet opgenomen wegen voldeed een deel namelijk niet aan de beoogde kwaliteitseisen. Denk hierbij aan eisen met betrekking tot de fysieke bereikbaarheid, de fysieke toegankelijkheid, de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en de robuustheid van het netwerk. De knelpunten zijn in samenwerking met bedrijfsleven en andere overheden in beeld gebracht. Per regio is aangegeven waar er problemen zijn om de gestelde kwaliteitseisen te halen. De problemen en knelpunten varieerden van een voor het vrachtverkeer te krappe rotonde tot het ontbreken van een verbindingsweg. Genoemde knelpunten hadden tot gevolg dat de doorstroming en de afwikkeling van

goederenstromen niet optimaal konden plaatsvinden waardoor er geen sprake was van een optimale logistiek en de concurrentiepositie van het bedrijfsleven in Zuid-Holland dientengevolge zou verslechteren. De slechte doorstroming van het vrachtverkeer had ook een negatief effect op de luchtkwaliteit en de leefbaarheid in Zuid-Holland.

Het subsidieonderwerp is een gesloten regeling. De knelpunten, oplossingsrichting en de uitvoerende partijen liggen vast in de maatregelpakketten kwaliteitsnet. In de periode 2015-2016 is € 3,8 miljoen uitgegeven aan twee projecten. Het subsidieonderwerp dooft uit; er is alleen nog sprake van monitoring en vaststelling. Er waren geen plafonds vastgesteld voor het subsidieonderwerp.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Het subsidieonderwerp is net als in 2018 beoordeeld als doeltreffend: aantoonbaar bewijs van de doeltreffendheid van het subsidieonderwerp bestaat uit de reconstructie van de Rijkweg en het Rijnveld, de aanpassing van de wegen rondom containerterminal Alblasterdam, het realiseren van de verbindingsweg N209-N470, de ontsluiting van het bedrijventerrein Doelwijk, de ontsluiting van het tuinbouwgebied in de gemeente Pijnacker Nootdorp en de ontsluiting van de Coolport Waal/Eemhaven. Door deze infrastructuurmaatregelen is de doorstroming van het vrachtverkeer verbeterd. Dit wordt ook gemonitord.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 Het subsidieonderwerp levert net als in 2018 een aantoonbare bijdrage aan de beleidskeuze. De met behulp van subsidie uitgevoerde infrastructurele aanpassingen en verbeteringen is de doorstroming van het vrachtverkeer aantoonbaar verbeterd, waardoor de bereikbaarheid van het goederenvervoer, de leefbaarheid, de robuustheid en de verkeersveiligheid is toegenomen. Zonder subsidie zou geen van de genoemde maatregelen zijn uitgevoerd. De maatregelen hebben een duidelijk nationaal en regionaal belang. Het gaat over de optimalisatie van bijvoorbeeld de greenport-mainport relatie of de containerafwikkeling van en naar de Maasvlakte. Het is logisch dat de provincie bijdraagt in investeringen, omdat deze door gemeenten zelf niet (kunnen) worden gedragen. Voor de uitvoering van de maatregelen was de subsidie daarom noodzakelijk.

15. Experimenten Vernieuwingen Mobiliteit (SRM § 16B)

Het subsidieonderwerp heeft tot doel om het openbaar vervoer beter te benutten. Daartoe subsidieert de provincie vernieuwende experimenten, die bijdragen aan het aantrekkelijker en efficiënter maken van het openbaar vervoer, of van het vervoer van en naar een OV-halte. Het delen van de kennis die ontwikkeld wordt tijdens een experiment, bijvoorbeeld om succesvolle innovaties op een bredere schaal toe te kunnen passen, heeft een belangrijke rol in deze subsidie.

Hiermee moet het subsidieonderwerp bijdragen aan de beleidskeuze: een optimaal functionerend duurzaam mobiliteitssysteem, via het verbeteren van bestaande en de aanleg van nieuwe infrastructuur, slimmer gebruik bestaande capaciteit (OV) mobiliteitssystemen en van duurzamere vervoermiddelen.

Het subsidieonderwerp trad in werking op 1 december 2018 en loopt tot 2030. Het subsidieplafond voor 2019 was € 800.000. In 2019 is één aanvraag ingediend en gehonoreerd voor een bedrag van € 700.000. Het resterende bedrag is overgeheveld naar 2020. In 2020 waren op het moment van de peildatum van dit onderzoek nog geen aanvragen ingediend.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Deze subsidieonderwerp is in potentie doeltreffend. Met de subsidie is op dit moment [een experiment](#) gerealiseerd over zelfsturend vervoer naar de vestiging van het *European Space Research and Technology Centre* (ESA ESTEC) in Noordwijk.¹⁸ Dit resultaat beslaat slechts een aspect van het openbaar vervoer en daarmee het beleidsdoel. De regeling loopt echter nog te kort om definitieve uitspraken over de doeltreffendheid te kunnen doen. Het gesubsidieerde project loopt nog. De komende twee jaar moet het experiment kennis en informatie opleveren voor de verdere ontwikkeling en implementatie van *last mile* oplossingen met zelfrijdende shuttles naar bedrijventerreinen in Nederland.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 Het subsidieonderwerp kan in potentie een bijdrage leveren aan de beleidskeuze. De link tussen het subsidieonderwerp en de beleidskeuze is gebaseerd op logische veronderstellingen. Omdat het subsidieonderwerp pas twee jaar loopt, is het op dit moment niet mogelijk om hier uitspraken over te doen.

De provincie dient indicatoren te ontwikkelen en te monitoren die niet alleen inzicht geven in de uitgevoerde activiteiten (output), maar ook in het effect van de uitgevoerde activiteiten op de kwaliteit van het openbaar vervoer (outcome).

16. Korte Termijnaanpak Gebiedsprogramma MoVe (KTA) § 17 SRM 2017

Het doel van de subsidie is het stimuleren van korte termijn activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van het Gebiedsprogramma MoVe. Het gaat om structurele gedragsgerichte maatregelen om particulieren en werkgevers in de provincie Zuid-Holland bewust te laten kiezen voor duurzame vervoermiddelen die schoner, stiller en zuiniger zijn dan traditionele vervoermiddelen. Ook subsidieert de provincie infrastructurele maatregelen. De regeling trad in werking op 1 juli 2020 en loopt tot en met 2022. Er is op moment van uitkomen van dit rapport 1 aanvraag ingediend. De regeling heeft een subsidieplafond van € 10,4 miljoen. Aanvragers kunnen alleen via het Gebiedsprogramma MoVe voorstellen indienen en de provincie verwacht niet dat projecten bij komen die niet op de short list staan.

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidsdoel ((deel)-product)

 Omdat het subsidieonderwerp pas in juli 2020 in werking is getreden en er pas een aanvraag is ingediend, is het nog niet mogelijk om uitspraken te doen over doeltreffendheid. Er is immers nog geen zicht op geleverde beleidsresultaten en de effecten. Het subsidieonderwerp is als potentieel doeltreffend beoordeeld, omdat de subsidiabele activiteiten gedragsverandering stimuleren en bij kunnen dragen aan de beleidsdoelen omtrent veranderd mobiliteitsgebruik.

De provincie monitort de beleidsresultaten van het subsidieonderwerp door veranderingen in mobiliteitsgebruik bij particulieren en werkgevers bij te meten. De aspecten die de provincie monitort zijn: minder verkeersbewegingen; veranderd reizen via andere mobiliteitsvormen (tweewielers, lopen, ov, deelmobiliteit); veranderd reizen op andere tijden; en betere benutting van en doorstroming op het wegennet en in OV-netwerk (mobiliteitsmanagement).

Beoordeling doeltreffendheid op niveau beleidskeuze (strategisch-tactisch)

 De regeling levert potentieel een bijdrage aan de beleidskeuze. Het is om eerdergenoemde redenen nog niet mogelijk om hier uitspraken over te doen. Wel is het aannemelijk dat de projecten en activiteiten die gericht zijn op het

¹⁸ Zie: <http://thefuturemobility.network/official-opening-automatische-shuttle-esa-estec/>

beïnvloeden van gedrag, een bijdrage leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid. Dit is echter een complexe opgave waar veel meer partijen dan alleen de provincie voor aan de lat staat.

Bijlagen bij rapportage

Beleidsevaluatie subsidies provincie Zuid-Holland 2015-2020

I	Overzicht onderzochte subsidieonderwerpen	92
II	Doeltreffendheidsladder	95
III	Toetsingskader	97
IV	Rapportageformat	98

I Overzicht onderzochte subsidieonderwerpen

Deze bijlage bevat een opsomming van de 65 onderzochte subsidieonderwerpen. Voor ieder subsidieonderwerp heeft de provincie Zuid-Holland een beleidsfiche beschikbaar. In een beleidsfiche is de beleidstheorie uiteengezet.

Thema Water en Groen (ambities 5 en 7)

1. Ganzenrustgebieden (Srg §2.1)
2. Agrarische structuurversterking voor de grondgebonden landbouw (Srg §2.2)
3. Soortenbeleid leefgebied en maatregelen verbetering natuurwaarden (Srg §2.3)
4. Groenparticipatie (§2.4) en Betrokkenheid groen en natuur (Srg §2.5)
5. Verwerving en inrichting ecologische verbindingen (Srg §2.6)
6. Subsidie ingevolge artikel 10 Natuurbescherming 1998 (Srg §2.7)
7. Innovatieve pilots Groene Cirkels (Srg §2.8)
8. Boerenlandpaden (Srg par. 2.9)
9. Stimulering maatschappelijke initiatieven op Duurzame Landbouw (Srg §2.10)
10. Langeafstand fietsroutes (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)
11. Ruiters- en menpaden: achterstallig grootonderhoud fase 1 (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)
12. Recreatieve vaarwegen (Recreatieve routenetwerken par. 2.11)
13. Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater (begrotingsdoel 1.2)
14. Behouden en versterken van biodiversiteit, natuur en landschap (begrotingsdoel 1.4)
15. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: innovatieve landbouw (begrotingsdoel 1.5)
16. Duurzame economische rendabele grondgebonden landbouw: LEADER (begrotingsdoel 1.5)
17. Ondersteunen jonge landbouwers (begrotingsdoel 1.5)
18. Natuur- en landschapsbeheer (SNL)
19. Natuurcompensatie
20. Gebiedsprogramma's groen (SGG)

Thema Milieu (ambitie 7)

1. Opruiming drugsafval Zuid-Holland
2. Impuls Omgevingsveiligheid 2015 – 2020

Thema Cultuur (ambitie 4)

1. Rijksmonumenten restauratie en herbestemming
2. Molens 2013
3. Erfgoedlijnen
4. Publieksbereik archeologie

5. Cultuurparticipatie: subsidie voor het in stand houden van een beperkte basisvoorziening voor de volgende vier instellingen: Kunstgebouw, Popunie, Jeugdtheaterhuis Zuid-Holland en Stichting Educatieve Orkest Projecten (SEOP).
6. Erfgoedhuis: subsidie voor het ondersteunen van de uitvoering van het provinciale erfgoedbeleid in brede zin.
7. ProBiblio: subsidie voor het ondersteunen van openbare bibliotheken in Zuid-Holland.
8. Toerisme

Thema Economie (ambitie 4)

1. MKB Innovatiestimuleringsregeling Topsectoren ZH (MIT ZH)
2. EFRO Kansen voor West II
3. InnovationQuarter
4. Stageplaatsen MBO en HBO Zuid-Holland
5. Planvorming bedrijventerrein
6. Planvorming detailhandel
7. Herstructurering, ontwikkeling en planvorming bedrijventerreinen
8. Campussen¹⁹
9. Human Capital
10. Ondersteuning aflopende BIZZen bedrijventerreinen
11. Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ)

Thema Energie (ambitie 3)

1. Energie op bedrijventerreinen
2. Asbest eraf? Zon er op!
3. Lokale initiatieven energietransitie
4. Zonnig Zuid-Holland (de opvolger van Asbest eraf? Zon er op!)
5. Energie-infrastructuur op industrieterreinen

Thema's 'Bestuur', 'Gebiedsgerichte projecten' en 'RWB' (ambities 1 en 6)

1. Bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland (thema Bestuur)
2. Gebiedsgerichte projecten (thema Gebiedsgerichte projecten)
3. Spreiding sociale woningbouw

Thema Mobiliteit (ambitie 2)

1. Infrastructurele projecten (§2)
2. Bedrijfsvervoer Wet sociale werkvoorziening (§10)
3. Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid (§11)
4. Veerprojecten (§12) en Veerinfrastructuur (§13)
5. Fietsprojecten (§14)
6. Energietransitie in mobiliteit (§16)

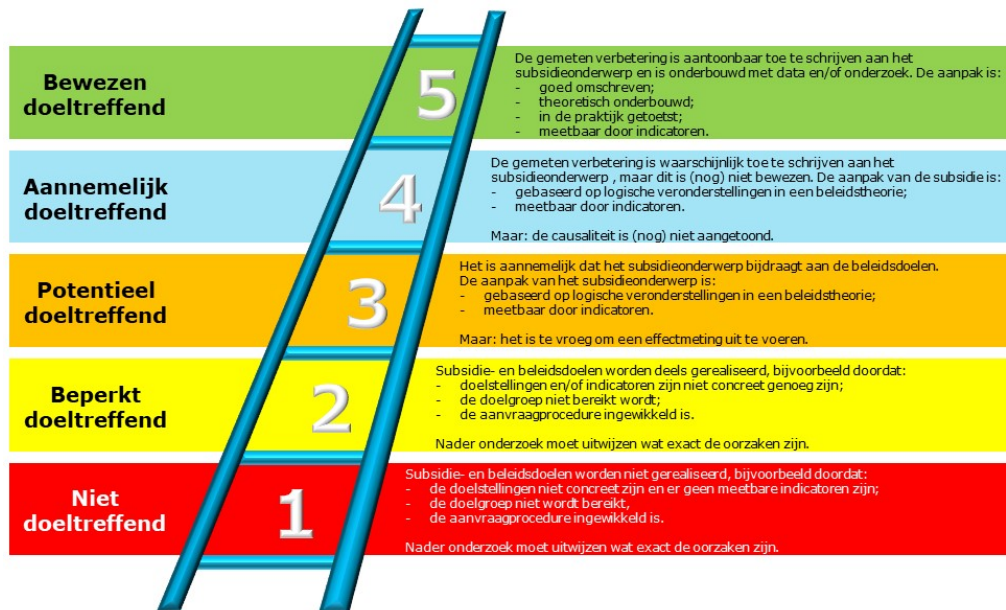
---

¹⁹ Subsidie voor Campussen was ook onderdeel van de evaluatie van doeltreffendheid in 2018. Echter, de regeling was destijds nog niet in werking getreden. Subsidie voor Campussen is sinds begin 2019 opengesteld en daarom in de voorliggende evaluatie als 'nieuw' onderzocht.

7. Openbaar vervoer over weg, spoor, water (§3 en §4)
8. Buurtbussen (§6 en §7)
9. Toegankelijkheid bushaltelocaties (§8)
10. Sociale veiligheid (§9)
11. Collectief vraagafhankelijk vervoer (§5)
12. Reizigersplatform (§15)
13. R-net projecten (§16A)
14. Kwaliteitsnet Goederenvervoer
15. Experimenten Vernieuwingen Mobiliteit
16. KTA Move

II Doeltreffendheidsladder

De doeltreffendheidsladder kent vijf niveaus die aangeven hoe effectief een subsidieregeling is. Onderstaand is een nadere toelichting gegeven op de verschillende niveaus.

Niveau 5: het subsidieonderwerp is bewezen doeltreffend

Op niveau 5 bevat de subsidieregeling duidelijke, eenduidige en specifieke doelstellingen. De beleidstheorie is uitgewerkt en er zijn specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld gericht op output en outcome. De beleidstheorie en de beleidsindicatoren zijn in de praktijk getoetst en worden onderbouwd met onderzoeksresultaten. De interne organisatie monitort de voortgang van de effectiviteit aan de hand van de beleidsindicatoren en bewijst met behulp van herleidbare onderzoeksresultaten de causale relatie tussen de beleidskeuze en de met de subsidie gerealiseerde beleidsresultaten. Tevens heeft de organisatie inzicht in de (invloed van) externe factoren. De bijdrage van de subsidieregeling aan de beleidskeuzes is aantoonbaar bewezen.

Niveau 4: het subsidieonderwerp is aannemelijk doeltreffend

Net als op niveau 5 bevat de subsidieregeling duidelijke, eenduidige en specifieke doelstellingen, is de beleidstheorie uitgewerkt en zijn beleidsindicatoren opgesteld. Het verschil met niveau 5 is dat de causale relatie tussen de beleidskeuze en de met subsidie gerealiseerde beleidsresultaten aannemelijk is gemaakt, maar (nog) niet is bewezen met behulp van herleidbare onderzoeksgegevens. Het lijkt er dan ook op dat het subsidieonderwerp een bijdrage levert aan de beleidskeuzes, maar deze beoordeling is kwalitatief van aard en is gebaseerd op logische veronderstellingen en redematies. Het ontbreekt op dit niveau aan onderzoeksgegevens die de bewijskracht van het beleidsinstrument 'subsidies' aantonen.

Niveau 3: het subsidieonderwerp is potentieel doeltreffend

Idealiter zijn op dit niveau de subsidiedoelstellingen eenduidig en specifiek, is de beleidstheorie uitgewerkt en zijn specifieke en meetbare beleidsindicatoren opgesteld. Het is echter nog te vroeg om een causale relatie aan te tonen tussen de beleidskeuze en de

met de subsidie beoogde doelen. Dit komt bijvoorbeeld doordat de gesubsidieerde activiteiten dusdanig omvangrijk of complex zijn, dat er nog geen beleidsresultaten zichtbaar zijn of doordat het nog te vroeg is om een effectmeting uit te voeren.

Niveau 2: het subsidieonderwerp is beperkt doeltreffend

Op niveau 2 worden de doelstellingen van het subsidieonderwerp slechts ten dele gerealiseerd. Mogelijke oorzaken zijn: de doelstellingen zijn onvoldoende concreet, er is een disbalans tussen output- en outcome-indicatoren, de aanvraagprocedure is ingewikkeld of de regeling is onvoldoende bekend bij de doelgroep. Nader onderzoek moet uitwijzen wat exact de oorzaken van de beperkte doeltreffendheid zijn.

Niveau 1: het subsidieonderwerp is niet doeltreffend

Op niveau 1 worden doelstellingen van het subsidieonderwerp niet gerealiseerd. Dit komt bijvoorbeeld doordat er geen concrete doelstellingen of beleidsindicatoren zijn, gesubsidieerde activiteiten niet het gewenste effect hebben of doordat er geen aanvragen worden ingediend. Nader onderzoek moet uitwijzen wat exact de oorzaken van de beperkte doeltreffendheid zijn.

III Toetsingskader

Om een onderbouwd inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid en de doelmatigheid van subsidieonderwerpen te verkennen zijn de doelstellingen uitgewerkt in een toetsingskader met onderzoeksvragen.

Tekstkader 3. Toetsingskader evaluatie met onderzoeksvragen

Onderzoeksvragen per subsidie

A. Beleid

1. Ligt er een onderbouwing (beleidstheorie) ten grondslag aan de keuze van het beleidsinstrument subsidie?
2. Is helder welke doelstellingen met de subsidieonderwerpen worden nagestreefd?
3. Welke indicatoren zijn beschikbaar om (a) de effectiviteit van de subsidieonderwerpen en (b) de bijdrage van de subsidieonderwerpen aan het gevoerde beleid te monitoren en eventueel bij te stellen?
4. Zijn de indicatoren vastgelegd in de beschikking? En zijn de indicatoren aan de doelen van de regeling gekoppeld?

B. Beschikte middelen

5. Wat waren de subsidieplafonds gedurende de jaren 2015-2020? Zijn de subsidieplafonds ieder jaar bereikt?
6. Hoeveel aanvragen zijn per jaar ingediend? Hoeveel hiervan hebben een beschikking ontvangen of zijn afgewezen?

C. Gerealiseerde prestaties

7. Is duidelijk welke activiteiten met behulp van de subsidie zijn uitgevoerd?
8. Met welke inzet (tijd, kosten en capaciteit) zijn de activiteiten uitgevoerd?

D. Onderzoeken doelbereiking

9. In welke mate zijn de doelen van het subsidieonderwerp behaald? Heeft het subsidieonderwerp een bijdrage geleverd aan de beleidskeuze van de provincie Zuid-Holland?
10. Is inzicht in de meerwaarde van het subsidieonderwerp ten opzichte van andere beschikbare financiële instrumenten?
11. Wat mist en/of zijn de (inhoudelijke) tekortkomingen van de subsidie?

E. Doeltreffendheid subsidies (effectiviteit)

12. In welke mate zijn per subsidieonderwerp meetbare en in de praktijk werkbare (beleids)indicatoren opgesteld gericht op het verkrijgen van inzicht in output en outcome?
13. In welke mate zijn indicatoren voorzien van meetgegevens (output en outcome)?
14. Zijn de behaalde prestaties te herleiden tot de subsidie? En welke externe factoren spelen een rol bij het realiseren hiervan?
15. Welke doelen, activiteiten en prestaties zijn niet (volledig) bereikt? Wat zijn verklaringen hiervoor?
16. Zouden beleidsresultaten zonder de subsidie alsnog tot stand zijn gekomen?
17. Hoe is de ontwikkeling van de doeltreffendheid van subsidies over de jaren heen?

F. Doelmatigheid subsidies (efficiency)

18. In hoeverre is de provincie uitgerust om inzicht te verkrijgen over doelmatigheid van subsidies? Wat is nodig om dit inzicht te vergroten?
19. Is het rendement van subsidieonderwerpen te verhogen en zo ja, wat is hiervoor nodig?

IV Rapportageformat

Het rapportageformat bevat vragen die zijn beantwoord door beleidsmedewerkers van de provincie Zuid-Holland. De antwoorden vormen de basis voor de resultaten zoals opgenomen in de voorliggende rapportage.

Bij het voorinvullen van dit format heeft Sira Consulting gebruikt gemaakt van het beleidsfiche, zoals opgesteld door de provincie Zuid-Holland, en informatie uit het informatiesysteem (BPMone) van het Bureau Subsidies van de provincie. Het beleidsfiche heeft u ook nodig bij het beantwoorden van de onderstaande vragen. Dit document en een uitdraai uit BPMone zijn samen met dit format per e-mail aan u verstuurd. Als de subsidie ook is geëvalueerd in 2018, is de toen aangeleverde informatie in dit format opgenomen. Wilkt u controleren of deze informatie nog up-to-date is? Zo niet, actualiseert u de informatie dan met gegevens uit 2019 en 2020.

LET OP: U dient alleen de grijs gearceerde velden in te vullen!

Contactgegevens provincie Zuid-Holland

Voor- en achternaam contactpersoon: X

Afdeling: X

E-mail: X

Telefoonnummer: X

A. Algemene gegevens subsidie

A1 Naam en paragra(a)ff(en) van de subsidieregeling:

A2 In het beleidsfiche is het doel van de subsidie als volgt geformuleerd:

A3 Als het doel bij A2 volgens u onjuist/onvolledig is, geef hier een omschrijving van het juiste doel: X

Peildatum evaluatie subsidieregeling:

A4 Datum inwerkingtreding van de subsidieregeling: X

A5 Einddatum van de subsidieregeling: X
(indien de einddatum onbepaald is, vul dan '1 januari 2030' in)

Looptijd van de regeling t.b.v. het onderzoek:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
A6 Subsidieplafond van de subsidieregeling (€):							€ 0
A7 Totaal vastgesteld subsidiebedrag op peildatum (€):							€ 0
Verschil subsidieplafond en totaal vastgesteld subsidiebedrag (€):	Geen subsidiepl	Geen subsidiepl	Geen subsidiepl	Geen subsidiepl	Geen subsidiepl	Geen subsidiepl	€ 0

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
A8 Aantal ontvangen aanvragen per jaar:						0
A9 Aantal verleende/toegekende subsidies per jaar:						0
Verschil tussen ontvangen aanvragen en verleende/toegekende subsidies:	Geen aantal aa	Geen aantal aa	Geen aantal aa	Geen aantal aa	Geen aantal aa	Geen aantal aa

A10 Geef aan waar de bovenstaande gegevens (A6 t/m A9) vandaan komen (gebruikte bronnen): X

A11 Is de subsidie sinds de inwerkingtreding geëvalueerd?
 Ja
 Nee
 Weet niet ✓

A12 Indien een evaluatie is uitgevoerd, graag rapport of link vermelden/toesturen: X

B. Prestaties van de subsidie

B1 In het beleidsfiche (onderdeel 3.1) is het beoogde beleidsresultaat/prestatie van de subsidie als volgt geformuleerd:

B2 Is het in het beleidsfiche vermelde beleidsresultaat/prestatie van de subsidie (B1) gerealiseerd?
 Ja
 Gedeeltelijk
 Nee
 Weet niet ✓

B3 Motiveer uw antwoord: X

B4	Zijn de beoogde beleidsresultaten/prestaties met kwantitatieve beleidsindicatoren gemeten op strategisch, tactisch en/of operationeel niveau? <i>*Maak hierbij gebruik van het bijgevoegde beleidsfiche</i>	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
B5	Welke kwantitatieve beleidsindicatoren zijn hierbij gebruikt en hoe zijn deze gemeten? Als bekend is voor welk niveau dit gemeten is, geef dit dan ook aan.		✗
B6	Is volgens u de doelstelling van de subsidie hiermee aantoonbaar gerealiseerd? <i>(m.a.w. is de subsidieregeling doeltreffend?)</i>	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
B7	<i>Motiveer uw antwoord (m.a.w. geef duidelijk aan in welke mate (normen) de subsidieregeling doeltreffend is)</i>		✗

C. Bijdrage aan het beleidsdoel

In de beleidsfiches van de provincie Zuid-Holland is per subsidieregeling de beleidstheorie opgesteld. De beleidstheorie is een beknopte beschrijving van het beleid, de doelen van dit beleid, de in te zetten beleidsinstrumenten en uit te voeren activiteiten om de beoogde doelen te realiseren. We gaan na in hoeverre de subsidieregeling een bijdrage aan dit beleid heeft geleverd. Daarom is het belangrijk dat u bij de beantwoording van de onderstaande vraag de beleidsfiches erbij houdt. Deze is per e-mail aan u verstuurd, samen met dit format.

C1	Welke bijdrage hebben de beleidsresultaten (via deze subsidie) volgens u geleverd aan de maatschappelijke opgave? <i>(m.a.w. is de subsidieregeling maatschappelijk doeltreffend?)</i>	☐ Grote bijdrage ☐ Gedeeltelijke bijdrage ☐ Beperkte bijdrage ☒ Nog niet bepaald	✓
C2	Motiveer uw antwoord:		✗

D. Doelmatigheid

Bij doelmatigheid gaat het om de vraag of de input (incl. de uitvoeringskosten voor de provincie) in verhouding staat tot het bereiken van het beleidsdoel. Anders gezegd: haalt de provincie alles uit de subsidie of kan de provincie meer bereiken met de beschikbare middelen? In dit onderzoek willen we een eerste beeld verkrijgen van de doelmatigheid van subsidies. In dit onderdeel stellen we daarover een aantal vragen.

D1	Is tijdens bij het opstellen van de subsidieregeling intern afstemming geweest tussen beleid en uitvoering over de uitvoerbaarheid én de uitvoeringskosten van de subsidieregeling voor de provincie Zuid-Holland?	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
D2	<i>Motiveer uw antwoord</i>		✗
D3	Heeft de provincie inzicht in de interne uitvoeringskosten die gepaard gaan met het opstellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van de subsidieregeling?	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
D4	Zo ja, vult u dan het bedrag aan uitvoeringskosten in		✗
D5	Heeft de provincie bij het opstellen van de subsidieregeling de doelgroep betrokken, gericht op het zo lastenluw mogelijk inrichten van de aanvraag- en verantwoordingsprocedure?	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
D6	<i>Motiveer uw antwoord</i>		✗
D7	Heeft de provincie inzicht in de tijdsbesteding en/of kosten van aanvragers bij het opstellen, indienen en verantwoorden van een subsidie?	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
D8	Zo ja, vult u dan de tijdsbesteding en/of kosten in		✗
D9	Denkt u dat begunstigen méér of betere prestaties zouden kunnen leveren voor hetzelfde subsidiebedrag?	☒ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☐ Weet niet	✓

D10	Motiveer uw antwoord		X
D11	Denkt u dat de provincie het werk efficiënter kan organiseren gericht op het beoordelen en vaststellen van subsidies?	☐ Ja ☐ Gedeeltelijk ☐ Nee ☒ Weet niet	✓
D12	Motiveer uw antwoord		X
E. Leerpunten en -behoefte			
E1	Op welke manier is de doeltreffendheid van de subsidie nog verder te vergroten? Ofwel: kan de provincie Zuid-Holland met beleidsresultaten een nog betere bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgave?		X
E2	Op welke manier is de doelmatigheid van de subsidie nog verder te vergroten? Ofwel: kan de provincie Zuid-Holland nog meer bereiken met de beschikbare middelen of met minder middelen hetzelfde bereiken?		X
E3	Op welke manier kan de provincie u verder helpen in uw werk als het gaat om het opstellen van beleidsfiches en het evalueren van subsidies? Wat is uw leerbehoefte?		X
F. Overige opmerkingen			
F1	Ruimte voor overige opmerkingen:		X